

De positie van den officier als opvoeder en volksleider,

DOOR

J. B. DE JONGH,

Eerste-Luitenant-Adjutant bij het Regiment Jagers.

Het zal ongetwijfeld als een onomstootelijke waarheid erkend worden, dat ons volksleven, evenals dat van onze naburen, eigenschappen vertoont, welke voor onze toekomst inderdaad gevaarlijk geacht moeten worden. De eenvoudige, vrome, oprechte godsdienstzin onzer voorvaderen verdwijnt; wat voorheen als goed en oprecht gold, is thans niet veel meer dan ballast, onnoodig en onoprecht. Ruwe zinnelijkheid en leeg materialisme kenmerken onzen tijd, geld en winstbejag treden schier overal op den voorgrond. zelfs op kunstgebied vinden ze hun aanhangers. Minderwaardige daden zijn van dit alles het onvermijdelijk gevolg. Misdaad, roof en diefstal zijn aan de orde van den dag, zelfs de jeugd maakt hierop geen uitzondering. Tuchthuis, gevangenis en inrichtingen voor zielszieken zijn overvol. Het getal zelfmoorden neemt jaarlijks schrikbarend toe. Tuchteloosheid kenmerkt schier overal de schooljeugd. Een democratische strooming doet zich in de volksvertegenwoordiging meer en meer gevoelen, werkstakingen en volksdemonstratiën, ze zijn ons niet meer vreemd. In alles, waar vroeger orde, regelmaat en tucht zich kenmerkten, dreigt een ommekeer te zullen plaats vinden. We mogen echter dit alles geenszins uitsluitend wijten aan de lagere volksklassen, gedurende onze strafzittingen nemen helaas vele ontwikkelde personen in de beklagdenbank plaats, het buitenland heeft hiervan in zijn processen voorbeelden te over. Nauwelijks verschijnt, vooral in dezen ernstigen tijd, een politieverordening of noodmaatregel, of schier een ieder tracht ze op z'n voordeeligt toe te passen, liever nog ze laf te ontduiken. Beseffen wij dan niet, dat ieder staatsburger verplicht is zooveel mogelijk mee te werken in het algemeen belang en dat onze daden dikwerf de grenzen van landverraad zeer dicht beginnen te naderen! Moet dan niet ieder oprecht Nederlander naar zijn besté krachten meewerken, inzonderheid zij, die krachtens hun ambt daartoe de aangewezen personen zijn! In de eerste plaats reken ik hiertoe de officieren. De onder de wapenen gekomen recruit, welke vóór korten of langeren tijd de school verliet en in de vrije, groote maatschappij geplaatst werd, ziet zich in het leger wederom geplaatst voor een periode van tucht en orde en hoewel hij het in den aanvang vreemd en onaangenaam zal vinden, die tijd zal voor hem betee-

kenen: een levensschool, welke hem later van zeer veel nut zal blijken te zijn geweest. Daarom dient ieder officier doordrongen te zijn van de groote verantwoordelijke taak, welke reeds bij zijn beëdiging op zijn schouders wordt gelegd en moet hij zich voornemen, vanaf het eerste oogenblik steeds en overal nauwgezet die heilige gelofte gestand te doen, zelfs in de schijnbaar allernietigste bijzonderheden. Hij is niet slechts troepenaanvoerder, maar volksaanvoerder, meer nog — opvoeder van het volk, omdat hij is menschenleider bij uitnemendheid. Ons volk zal hij verheffen tot trouwe vaderlanders, onze mannen tot plichtgetrouwe soldaten, tot goedgezinde staatsburgers en oprechte huisvaders.

Paedagogie, liever noem ik het menschenleiding, moet derhalve een belangrijke plaats innemen bij de opleiding van den Nederlandschen officier. Geen schoolsche — duffe — kamergeleerdheid, slechts uit het leven gegrepen leiding, voortspruitende uit verworven kennis en opgedane ervaring.

Welk verband bestaat er dan wel tusschen opvoedkunde en krijgskunde? Waar de verwezenlijking van het ideaal van den wereldvrede voorloopig niet denkbaar is en wij den oorlog helaas als een feit hebben te aanvaarden, moet voortdurend ons oogmerk zijn, den geest van het leger op een zoo hoog mogelijk peil te brengen en te houden. Hier komen we derhalve geheel op het gebied van menschenleiding en vorming. We moeten niet slechts kunnen beschikken over goede soldaten, maar deze moeten ook bruikbare, ontwikkelde leden der maatschappij zijn. Daartoe moeten we niet uitsluitend africhten en drillen, maar meer leiden, vormen, opvoeden. Moge ons bekende conservatisme ons vroeg of laat geen parten spelen; laat ons tijdig de hand aan den ploeg slaan. Wat beteekent een uitmuntend schietwapen, indien het niet door een geoefend, verstandig schutter wordt gebruikt? In de beslissende gevechtmomenten komt het niet meer uitsluitend aan op de massa onder kundige leiding van haar aanvoerder, thans treedt elk individu voor zich op, waarbij wilskracht, gezond verstand en geest bovenal den doorslag zullen geven. De leiding zou te laat gekomen zijn, indien ze niet eerder haar werk volbracht had. De soldaat zal in staat moeten zijn een wilsbesluit ten uitvoer te brengen, waaraan een reeks physische zoowel als psychische handelingen ten grondslag ligt. Physische waar het gaat om zijn plaats in de vuurlinie, het uitvoeren van het vuurbevel, de uitwerking van vijandelijk vuur. Psychische waar het geldt zijn taak den vijand te bevuren, het zoeken naar eigen dekking. De zucht naar zelfbehoud zal steeds toenemen met de hevigheid van het gevecht, een gedurig wankelen tusschen willen en kunnen zal er het gevolg van zijn, de uitslag zal afhankelijk zijn van de voorafgaande opleiding, want nu komt ingrijpen van meerderen in den regel te laat. De man, die gewend is te streven naar genot en weelde, zal het spoediger afleggen, dan hij, die zijn deel heeft gehad in 's levens strijd en zorgen. De ideale levensopvatting, welke ons verheft boven

het aardsche en het vergankelijke, zal ons eerder doen accommodeeren, dan het aan het leven gekluisterde realisme. De wil wordt sterker en edeler, naarmate het individu zich verheft boven het stoffelijke, naarmate het onedele eigen ik, wijkt voor het goed begrepen algemeen belang. Onze leiding zal de verderflijke invloeden, door geestelijk inwerken op het individu moeten paralyseeren en alleen de menschenleiding is daartoe grootendeels in staat. Wáár hebben we zulks meer noodig, dan in het leger? Die leiding is in staat in plaats van stomme, onbezielde marionetten, denkende, willende militairen te vormen, welke niet slechts in toom te houden zijn onder strenge tucht en voortdurend toezicht, maar die in uren des gevaars zich als mannen, ja zelfs als helden zullen gedragen, wier karaktereigenschappen steeds overwegend zijn. Heeft nu onze militaire opvoeding op psychisch gebied gelijken tred gehouden met den reusachtigen vooruitgang op technisch gebied in den tegenwoordigen massakrijg? Neen, immers. Speelt dan soms de geest van het levende organisme een meer ondergeschikte rol dan het mechanisme? Kunnen we dan voor elken strijder een machinegeweer in de plaats stellen? Nooit toch, niet waar! De opleiding en africhting zorgt voor het physische vermogen van den strijder, maar de opvoeding zorgt voor den drang tot mannendaden.

Niets is hiervoor zoo onmisbaar als het voorbeeld van hem, die is aangewezen de leider te zijn. Bezielen vermag slechts hij, die zelf met heilig vuur beziel is. Dit verhaalt ons niet alleen den levensloop van den enkeling, maar de geschiedenis van gansche volkeren toont ons aan, dat het moreel verstompt en vergaat, zoodra de geest verwaarloosd wordt.

Bovenal neemt de officier als opvoeder in het leger, als volksofvoeder dientengevolge een zeer voorname plaats in. Hij behoort dus eigenschappen te bezitten, die hem stempelen tot leider, tot volkleider bij uitnemendheid en steeds zal zijn streven daarop gericht behooren te zijn.

Ik wil hier elk religieus standpunt buiten beschouwing laten en volstaan met op te merken, dat oprecht geloof en godsvertrouwen den leider steeds van groote waarde zullen blijken te zijn. De eer dient altoos het hoogste kleinood van den officier te zijn. Hij streef ernaar, deze steeds rein en vlekkeloos te doen blijven. Onbestaanbaar als ze is zonder moed, beleid en trouw, waarheidszin, gehoorzaamheid en tal van andere deugden, stempelt ze de officierstaak tot een der schoonste en edelste in de gansche maatschappij. In het Duitsche Exerceer-Reglement komt de volgende zinsnede voor: „Wie bemerkt, dat hij in de hitte van den strijd zijn vastberadenheid en moed verliest, moet naar zijn officieren zien”. Ongetwijfeld stelt deze volzin hooge eischen aan den soldatenleider. Zijn stand zij nimmer een gesloten kaste, maar hij moet één zijn met het gansche volk. Een soldaat behoeft heelemaal niet van goeden wil te zijn, om van hem toch een goed gymnast, een gedrild militair, of zelfs een uitstekend schutter te maken. Maar zal die

man, zoodra ongeloofelijke lichaamsinspanning of levensgevaar in het spel zijn, niet bezwijken? Ongetwijfeld. Op den geest, den goeden wil, de gezonde krijgstuicht komt het aan. Hier komen we tot een gedeelte van de officierstaak, die niet in studieboek of dienstvoorschrift is neer te schrijven, maar die in de persoonlijkheid van den aanvoerder haar oorsprong vinden moet. Het is dan ook voorwaar geen eenvoudige taak, den soldaat, die reeds met geringschatting zijn intrede in het leger doet, den man, wien dikwerf zware levenszorgen niet gespaard werden, op te heffen, te bezielen voor een ideaal, hetwelk hem ten eenenmale vreemd is en hem ervan te doordringen, dat er nog hoogere belangen zijn, dan de steeds terugkeerende, dagelijksche beslommeringen. Het vertrouwen van den ondergeschikte dient telkens opnieuw gewonnen te worden. Hij moet in den officier iemand zien, die steeds met toewijding en lust zijn werk verricht.

Voor al met onzen Hollandschen soldaat moet veel en verstandig gepraat worden, zonder evenwel in onnutte breedprakigheid onszelf te verliezen. De omgang moet in alle opzichten ridderlijk zijn, vloeken en tieren is vanzelfsprekend uit den boeze, alleen reeds, omdat zulks nooit eerbied afdwingt, slechts leidt tot onverschilligheid, wrevel en aanspoort tot verzet.

De diensten, die de officier op het gebied der menschenleiding presteert, vallen meestal niet in het oog, dit is juist het eigenaardige ervan. Stil en verborgen kan hij voortarbeiten aan deze zware, moeitelijke en toch veelbeteekenende levenstaak, welke van hem zeer veel zelfverloochening en opoffering eischt. Indien, zegt Von der Goltz, jaar in, jaar uit, hooger plichtsbetrachting, zin voor orde en recht, plicht, eergevoel, vaderlandsliefde en vorstentrouw wordt onderwezen aan onze mannen, die zich in de gelederen scharen, dan zullen zij deze zegeningen van hun dienstplicht medevoeren naar hun afgelegen huis en haard, terwijl de officier hierdoor een vredestaak vervult, welke in grootheid niet onder behoeft te doen voor zijn bloedig oorlogswerk.

Zijn taak is dan ook zeer uitgebreid en veelomvattend en beweegt zich op physisch, intellectueel, aesthetisch en moreel gebied. Welk een schoone roeping ziet alreeds de officier van gezondheid voor zich weggelegd om den soldaat eenvoudig, populair voor te lichten op het gebied van gezondheidsleer, het alcoholvraagstuk, het sexueele vraagstuk! De troepenofficier, hoe opvoedend staat hij reeds tegenover het volk, waar hij de sport, atletiek, en in ons land zeer zeker het zwemmen, maakt tot gemeengoed van allen, die onder hem gesteld zijn. De lichaams oefeningen moeten echter noodwendig paedagogisch worden onderwezen, opdat de zwakkere, ongeoefende soldaat er evenzeer baat door zal vinden als zijn reeds sportief ontwikkelde kameraad, beter nog, opdat de laatste bijdrage tot leering van den eerste, daardoor wordt tevens kameraadschap ontwikkeld en dit is in ons leger nog hoog noodig. Een gebiedende eisch spruit hieruit voort, de officier leider,

voorwerker of hoe gij hem ook beschouwen wilt, moet zelf frisch, vlot, bezielend-krachtig, dus vooral jong zijn. Daarom dus geen oude, maar jeugdige, vlotte Compagnies-, Eskadrons- en Batterij Chefs.

De betrekkingen tusschen volk en weermacht zijn velerlei. Volgens ons staatsrecht heeft het volk natuurlijk medezeggenschap bij het regeeren, reeds door middel zijner afgevaardigden. Gelet op het legerbelang is het toch zeker niet onverschillig of ernstige militaire maatregelen tot stand komen, niet slechts met een meerderheid van stemmen in de volksvertegenwoordiging, doch met instemming van het gansche volk, in stede van met een zwijgend berusten, omdat het nu eenmaal een wet geworden is. Zoodra ons volk zich in de gelederen zal scharen uit welbegrepen staatsbelang, zijn persoonlijke offers brengend, zullen we een groote schrede nader zijn gekomen tot ons doel.

Ons leger moet voortkomen uit een weerstelsel, gedragen door den volksgeest, waarbij iedere enkeling weet en ervaart, dat hij in de gelederen niet slechts dient eenzijdig staatsbelang, maar evenzeer volkswelvaart, waarin die enkeling beteekent een weerbaar staatsburger, trotsch op de vervulling van zijn tijdelijk of langdurig ambt. Den enkeling zoover te leiden, ziehier de taak van de legerleiding, welke tevens volksofvoeding pleegt te zijn. Is de kwestie: moeten wij een leger hebben of niet, eenmaal bevestigend opgelost, dan ook moet die weermacht niet alleen zijn de afspiegeling van de volksmenigte, maar meer nog van den volkswil. Geest en stemming in het leger zullen er veel op vooruit gaan, indien men beseft, dat het een eereplaats inneemt onder de staatsinstellingen. Geen kwaal is te genezen, zonder de oorzaak ervan uit te vorschen en op te heffen. Waarom dan dient het meerendeel onzer landgenooten niet met vollen zin en toewijding?

De landbouwer verliest zijn goede arbeidskracht en bedrijfsleiding, de neringdoende evenzeer, de intelligente jongelingschap oordeelt het soldatenleven te leeg en te vulgair, de socialist ziet er niet anders in dan het kapitalistisch machtsmiddel, de kortzichtige egoïst vindt het niet prettig, dat zijn gewoonten en genoegens in het gedrang komen en ten slotte vindt elk Nederlander het hoogst onaangenaam, onder discipline te moeten staan de kenmerkende eigenaardigheid van ons volkskarakter, welke toch met kracht dient beteugeld te worden, wil ze ons vroeg of laat niet in gevaar brengen. Waarom vinden we meer anti-militaristen bij de kleine burgers dan in de hogere standen? Eenvoudig, omdat de eersten de bezwaren van den dienst meer gevoelen dan de laatsten. Zoodra de z.g. kostwinnersvergoeding anders geregeld wordt, wordt ook deze verhouding ongetwijfeld gewijzigd.

Mogelijk zouden de verhoogde uitgaven bestreden kunnen worden uit een weerbelasting, te heffen van hen, die om de een of andere reden niet dienen.

Alles, wat naar verbittering zweemt, dient zooveel mogelijk uit den weg geruimd te worden. Elk burger welke met tegenzin zijn intrede

in de weermacht doet, beteekent een zieke cel in het legerorganisme. Hoe talrijker dit cellental, hoe bedenkelijker het er met dat leger gaat uitzien. Ook hier vindt de leiding alweer een ruim en nog grootendeels ongecultiveerd arbeidsveld. De officier moet steeds zijn ondergeschikten kunnen voorlichten omtrent vragen van maatschappelijken en persoonlijken aard, hij moet zich daarbij niet slechts de meerdere toonen, doch vooral de leider, die het wel en wee van hen, die onder hem gesteld zijn, terdege beseft. Hierdoor ontstaat vertrouwen en aanhankelijkheid tusschen beiden. Eerst dan kunnen de opvoedingsmiddelen waarde krijgen, als de hinderpalen hierbij uit den weg geruimd zijn. Ons devies zal derhalve zijn: Draagt zorg voor de materieele belangen en wijdt uwe aandacht aan de geestelijke belangen van dat deel van uw volk, dat zich in het leger bevindt.

Gedisciplineerd zijn is een uiting van den wil der weermacht, een factor derhalve van niet te miskennen gewicht. Zij verleent het geheel niet slechts uiterlijken luister, dit is slechts bijzaak, maar verhoogt ongetwijfeld de innerlijke waarde ervan. Wordt echter de krijgstucht gehandhaafd, niet ter wille van hare opvoedkundige noodzakelijkheid, maar als dwangmiddel, dan is haar uitwerking negatief, dat wil zeggen, ze werkt storend en wordt een gevaar.

Met bloote krijgstucht vormen men komen we er niet. De krijgstucht moet daarom grondig worden aangeleerd en onderwezen, want ze is toch de eigenlijke basis van de leiding van onze mannen. Ze is een combinatie van ondergeschiktheid, plichtsgevoel en orde en onderstelt bij den meerdere een onverzettelijken wil om tucht en opvolging van gegeven bevelen te handhaven, van den ondergeschikte eischt ze groote gehoorzaamheid, van beiden eischt ze eerbied voor recht en plicht naast onbepaalde zelfverloochening. Bij het individu moeten we dus aankweken het ondergeschikt maken van den eigen wil aan het bevel of de wetsbepaling, buigzaamheid en standvastigheid van den wil, nauwgezetheid en juistheid in alle wilsbesluiten en handelingen. Het karakter van den ondergeschikte dient te worden gevormd en geleid, nooit echter gebroken, noch gebogen. Alle wilsuitingen moeten — en hier komen we van het terrein van den vorm van de tucht, op dat van haar wezen — uit een motief geboren worden, een zedelijke overtuiging moet er aan ten grondslag liggen.

Een gegeven order moet in haar geheel, zonder tegenspraak, op tijd en zoo goed als het maar mogelijk is, worden opgevolgd. Tusschen het ontvangen en het uitvoeren van het bevel ligt soms een groote kloof, voor de discipline dikwerf gevaarvol. Is het dan noodig een bevel te geven, hetwelk den troep niet welgevallig zal zijn, verzuim dan niet kort en zakelijk de onafwijsbare noodzaak ervan aan te toonen. Hierdoor zal men uw bevel eerbiedigen en opvolgen. Dreigt het fysieke element de overhand te krijgen op het psychische, dan is de meerdere er om de behulpzame hand te bieden. Een opwekkend woord, dat uit het hart komt, verricht soms wonderen, dan blijkt, dat meerdere en ondergeschikte

elkaar verstaan en bovenal vertrouwen. Hoe schadelijk werkt niet een order, waaruit wantrouwen reeds duidelijk spreekt, reeds voor dat het mogelijk was, om er niet aan te gehoorzamen. Wij moeten wel bedenken, dat het soms zeer bezwaarlijk voor iemand is om zijn wil onbeperkt ondergeschikt te maken aan dien van zijn medemensch. De psyche speelt hierbij inderdaad haar rol. Wordt de wil van hem, die beveelt niet voldoende of in 't geheel niet begrepen, dan is de opvolging soms al zeer bezwaarlijk. Blindelings gehoorzamen beteekent handelen zonder wil, tast zoowel de tucht als het gevoel van eigenwaarde terdege aan. Gehoorzamen beteekent willen en slechts uit den wil wordt de daad geboren. Het oordeel van dengene, wien een bevel gegeven wordt, speelt bij het nakomen daarvan een groote rol. Is dit niet overtuigend, dan beteekent het gehoorzamen niet veel meer dan een passief handelen zonder richting en zonder zedelijke waarde. Het is noodig, dat hij die beveelt op de hoogte is van alle omstandigheden, welke haar invloed kunnen doen gelden op de uitvoering van het bevel. De handelende persoon heeft veelal een weerstand inwendig te overwinnen alvorens hij den wil op een beslissend ja of neen kan richten. Die weerstand, meestal berustend op het gevoel van eigen wilsvrijheid, op een tegenzin tegen ondergeschiktheid en onderwerping aan den wil eens naasten, laat zich psychologisch wel verklaren. Hierbij is een kunstmatige opwekking van het zenuwcentrum noodig, een zich aanpassen aan een ongewone reactie, die begrijpelijkerwijze dan alleen tot haar recht komt, indien met tact wordt te werk gegaan. Elk wild ingrijpen of forceeren beteekent een verzwakking van de psychische zoowel als van de physische middelen. Daarom is bevelen inderdaad moeilijker dan gehoorzamen al denkt men dikwerf hierover anders.

Bij gehoorzamen zijn gevoel en verstand — 't verstand zeer zeker wel in de eerste plaats — vereenigd, als gevolg van een voorstelling, die tegenzin verwekt. Daarvan zal direct een pogen om aan de opdracht te ontkomen — of indien niet anders mogelijk, ze zoo gemakkelijk mogelijk te vervullen — het gevolg zijn. Volgens Kant is de mensch van nature lui. Hiermee dient ook rekening gehouden te worden bij 't geven van orders, zoodat subordinatie, orde en plichtsgevoel wel heel begrijpelijke begrippen, maar geen vanzelfsprekende zaken zijn. Ik zou daarom den volgenden raad willen geven. De meerdere begrijpe te allen tijde dat hij niet is commandant, maar veel meer *leider*. Het exerceren in gesloten orde wordt door den troep steeds versmaad en waarom? De soldaat voelt zich hierbij een onderdeel, een raderwerkje uit de machine, hij wordt niet voldoende behandeld als een denkend wezen. Thans moet ook het zedelijk willen van het individu ten volle erkend worden. Bovendien begrijpt de man niet welk nut schuilt in het zoogenaamde stram exerceren, dit dient hem derhalve eens te worden uitgelegd. Exerceer dus niet meer dan noodig is, opdat die oefening niet ontaardt en haar doel mist. Indien ge werkelijk kort en correct wilt oefenen, doet dit dan ook leidend-methodisch. Merk op, dat de volle aandacht en de volstrekte

wil van ieder deelnemer van belang is voor een goede en daardoor korte en zakelijke oefening. Waarschuw vóór elke beweging voor de fouten, welke daarbij gewoonlijk voorkomen, werk preventief, zoo min mogelijk repressief. Een volgend maal moet ge bij dezelfde exercitiën uwe waarschuwingen en opmerkingen niet herhalen, dus den man niet hieraan gewennen, opdat dit geen sleur worde, maar wel maakt ge de klas er attent op, dat het er thans om gaat te zien of men wakker en opmerkzaam is. Op deze wijze wordt exerceeren geen doo-dend tijdverspillen doch degelijk opleiden van den persoonlijken wil. Denk vooral niet te spoedig, dat men tegenover u lijdelijk verzet tracht te plegen, maar bedenk, dat een ieder wel eens oogenblikken heeft, waarop hij voor het een of ander, dus voor wilsonderwerping eveneens, minder gedisponeerd is. Uw handelend ingrijpen geeft nu juist den doorslag. Schenkt dan ook in zulke momenten uw vertrouwen, in stede van uw wantrouwen te doen blijken. Het is lang niet onverschillig op welke wijze men met zijn ondergeschikten omgaat. Wanneer oude in den dienst vergrijsde veteranen hoofdschuddend deze regelen lezen, moeten zij niet vergeten dat met de tijden ook de zeden veranderd zijn. De oude straffe discipline met bulderend, soms tierend gecommandeer, heeft afgedaan, daarvoor zal noodwendig in de plaats moeten treden, de frissche gezonde tucht, dat is de gehoorzaamheid, voortkomend uit het vertrouwen, hetwelk onderling tusschen meerderen en ondergeschikten bestaan moet. Wij moeten opwekken en aansporen, niet dwingen en onderdrukken. Menig officier heeft nog steeds een onjuiste voorstelling van zijn taak als volksleider of opvoeder. Ook de analphabeet neemt onbewust deel aan den algemeenen volksvoortgang. Zelfs zal hij soms, wat zijn medewerking aangaat niet slechts naast, doch boven den meer ontwikkelde staan. Het eergevoel is soms hoog ontwikkeld, daarom moeten wij het militaire leven in overeenstemming gaan brengen met den tijdgeest. Door alle ethische factoren steeds geheel buiten haakjes te brengen, wordt de tegenzin in het dienen aangewakkerd en neemt de verbittering tegen het leger voortdurend toe. De wil van den meerdere moet merkbaar welwillendheid in zich bevatten; gehoorzaamheid aan wet of bevel moet zedelijke waarde hebben. Knechtschap, oogendienarij of onderwerping door dwang van buiten, leiden tot niets. Wilsonderwerping eischen is gemakkelijk, doch men dient steeds rekening te houden met remmende elementen welke het individu in den weg staan of tegenwerken. Het eigen voorbeeld alweer verricht hierbij wonderen, naast den tact, het juiste inzicht en het geduld van den leider. Vooral de jonge soldaat wordt vaak verkeerd behandeld, terwijl de meerdere, dus ook de onderofficier, hier alle gelegenheid vindt om op te beuren en het vertrouwen voor goed te winnen. Jammer te meer, dat men dikwijls den nieuwelings bevelend, kort hooghartig soms, tegemoet treedt, nooit opbeurend of goedkeurend, wel veelal afkeurend. Tucht wordt dan kwelling en willekeur. Het ethisch doel, zin en gevoel voor orde als maatschappelijke deugd

gaat verloren en zonder iets gewonnen te hebben, keert hij in het burgerlijke leven terug. Erger nog, hij helpt voortaan mee om den tegenzin in den dienst aan te wakkeren, omdat hij heeft ondervonden, dat tucht onnoodig streng, onrechtvaardig en onverbiddelijk was. Geen wonder, want weinig heeft hij gemerkt, dat de meerdere had achtung en eerbied voor den persoon van zijn ondergeschikte, naast menschenkennis en gevoel van menschenwaarde. Bezit eenmaal een troep orde- en tuchtgevoel, dan valt het niet moeilijk die te onderhouden door een geregelden gang van dienst, door niet overdreven controle en het zooveel mogelijk opwekken der belangstelling voor alle diensten en verrichtingen, welke opgedragen worden. Want onverschilligheid werkt verlamdend, stompt af, geeft tegenzin, prikkelt tot weerspanning en tuchteloosheid. We moeten niet alleen nagaan of onze bevelen zijn opgevolgd, maar moeten wel trachten te bereiken, dat ze gewillig, zoo goed als maar eenigszins mogelijk is, ja met geheele overeenstemming van den wil van hem die beveelt zijn uitgevoerd. Slechts uiterlijke krijgstucht beteekent weinig en bevat zelfs groote gevaren voor 't leger.

Zoolang de meerdere niet alle pogingen aanwendt om de achtung en het vertrouwen zijner ondergeschikten te verwerven, maar daarentegen voortgaat te eischen, dat deze voor hem sidderen, hem naderen en aanspreken met kloppend hart, in hem zien de incarnatie van dienst-dwang, ja eigenlijk niet veel anders dan hun natuurlijken vijand, zoolang zal tucht in den volksmond steeds een geesel blijven. Helaas deze en soortgelijke opvattingen bestaan nog, zijn zelfs thans nog geen uitzonderingen. Deze verderfelijke opvattingen moeten verdwijnen, de juiste tucht moet daarvoor in de plaats komen. Immers in het gevecht moet die tucht duurzaam blijken, het bevel, het commando moet daar plaats maken voor de stem van eer en geweten en plicht. Daarom moeten we onze krijgstucht vanuit haar grondvesten gaan opbouwen en zorgen dat naast het recht ook de waarde van den mensch op den voorgrond treden. Allereerst moeten we beseffen dat onze soldaten menschen zijn, d. w. z. dat hun fouten en gebreken aankleven, welke ieder mensch in doorsnee heeft; ons militair systeem mag niet hyperautocratisch zijn. Ruwheid en geweld zullen voorgoed gebannen moeten worden. De persoonlijkheid van den meerdere is in deze alles. We kunnen nu een tweeledige richting onderscheiden om onzen ondergeschikten die juiste tucht bij te brengen, n.l. die, waarbij we geheel werken op hun vertrouwen, achtung en aanhankelijkheid, de meer vertrouwelijke richting zou ik ze willen noemen en in de tweede plaats een meer geestelijke richting die zich op een systematische en methodische gang van zaken baseert. Zedelijk berust dit vertrouwen op naastenliefde en rechtvaardigheid, intellectueel op geestelijke meerderheid.

Uit het wezenlijk „meerdere” zijn, vloeit de kracht voort van hem die boven iemand geplaatst is. Deze eigenschap is niet ieder aangeboren, kan echter wel verworven worden.

Bij het meerendeel der individuën is het gevoel in sterker mate ontwikkeld dan het intellect, Vooral de massa laat gemakkelijker op haar gevoel inwerken. De impulsieve daad, de plotselinge beslissende handeling is voor den soldaat op 't gevechtsveld dikwerf zeer waardevol.

Reeds de eerste dagen welke onze mannen in het leger doorbrengen moeten op velen hunner een weinig verheven indruk maken. Jammer, want zij kwamen reeds met een ernstig vooroordeel, omdat men hen overal de discipline heeft afgeschilderd in de schrilste kleuren. Laat ons toch zorgen dat de indruk aangenaam zij, dat de rekrut begrijpe dat hij een vakschool bezoeken gaat en geen verbeterhuis. Maar daarvoor is een totale omwerking noodig, die ik elders nog wel eens hoop te beschrijven. De man moet het zich tot eer rekenen weerbaar staatsburger te mogen worden, en zij die 't goed met onze defensie meenen, zullen er zich niet over verwonderen, dat het zoover nog niet gekomen is. Geen ernst, geen eerbied, geen waardigheid ontmoet hij, maar dikwijls kleinzielig, onpaedagogisch gedoe. Laat ons handelen eer het te laat is. Wordt de nieuw aangekomen burger wel steeds hartelijk toegesproken, zonder ziekelijke weekheid natuurlijk, liefst door zijn Compagniescommandant? Is ons kader wel ontwikkeld genoeg om dadelijk als leider op te treden, hulp en steun en voorlichting te geven waar deze in die eerste dagen zoo zeer van noode zijn? Geschiedt het gebruiken der maaltijden wel op gepaste wijze? Meestal gelijkt dit veel op een spijsuitdeeling aan behoeftigen. De eenvoudigste vormen worden doorgaans grof veronachtzaamd. Hoe opvoedend zou het niet zijn voor den onontwikkelde, hoe aangenaam voor hem die zulks gewend is. De goede elementen moeten we gebruiken om krachtdadig mee te werken om de overigen te verbeteren en op hooger peil te brengen; dikwijls zien we juist de minder goede eigenschappen domineeren, overnemen en moedwillig op den voorgrond brengen. We moeten trachten de fysieke, geestelijke en morele eigenschappen van elk individu, dat ons toevertrouwd is, te ontwikkelen. Daartoe moeten we ons de volle medewerking van die personen zelf verzekeren om tot ons groote gemeenschappelijke doel te geraken.

Thans rijst de vraag: is de jonge officier, is de doorsnee onder-officier, om van den korporaal niet eens te spreken, daartoe in staat? Laat ons deze vraag eerst grondig beschouwen. Bezit hij voldoende menschenkennis, we kunnen dit bezwaarlijk van hem vorderen. Boekenkennis brengt hem weinig verder, studie van psychologie kan echter veel goeds uitrichten, mits goed geleid. Waar ik meer aan hecht is de practische psychologie, d. i. een open oog hebben voor alles wat om ons heen gebeurt en uitvorschen het hoe en het waarom, m. a. w. het vergaren van levenswijsheid.

Opvoedkunde of liever menschenleiding, waar 't reeds volwassenen geldt moet grondig en terdege worden onderwezen, hieraan ontbreekt veel, zoo niet alles, bij onze onderwijsinrichtingen in 't leger en toch moet dit met kracht ter hand worden genomen.

Iedere meerdere moet zorgen geheel op de hoogte te zijn van elke dienstverrichting welke hij met zijn minderen moet uitvoeren, faalt hij in dit opzicht, dan doet dit zijn prestige ernstig afbreuk. Alles moet ter dege voorbereid zijn, opdat dienst doen geen tijd zoek brengen worde. Alle leerstof, alle oefenstof, moet frisch en levendig behandeld worden, opdat 's mans belangstelling worde opgewekt.

Het is werkelijk niet overbodig dat we van onze manschappen weten, welk beroep zij uitoefenen en dat we eenige bijzonderheden betreffende hun particulier leven trachten uit te vorschen. Hoe meer de man vertrouwen in ons stelt, hoe minder gesloten hij tegenover ons zal zijn. Bovendien verschaft ons zulks het groote voordeel van een breeden kijk op het leven van onze onderhebbenden, op de talrijke schakeeringen in onze maatschappij.

Veroordeel niet direct den rekrut, die reeds in de burgermaatschappij straf onderging. Tracht eerder hem te helpen om op den goeden weg te blijven of te geraken. Overweeg bij elke verkeerde daad die ge te berechten hebt, welke omstandigheden er toe geleid hebben, of ze met voorbedachten rade geschiedde dan wel spontaan tot stand kwam.

Speciaal het kader, de eigenlijke lagere opvoeders dus, moet er van doordrongen zijn, dat het niet een verzameling spieren en beenderen te oefenen heeft, maar dat voor hen ook een geestelijke arbeid is weggelegd. Bij ervaring is mij gebleken, dat het, indien het kader zijn verheven taak goed heeft leeren begrijpen, practisch onjuist is, om in een onderdeel verschillende, soms zeer tegenstrijdige, elementen te scheiden. Door onderling verkeer in dienst, zal de geschikte den mindergeschikte heuristisch beïnvloeden, mits het kader toezien en tijdig ingrijpen kan. Ongetwijfeld is het een zeer moeilijk werk, in alle opzichten menschenleider in het leger te zijn. Wil men werkelijk iets bereiken, dan is daarvoor noodig leidende tact, geduld, tijd en rustige arbeid, zelfstandigheid, niet alleen met betrekking tot onszelf, maar ook tegenover soms onrechtmatige beïnvloeding van kleingeestige personen.

Ik herhaal, de officier en niet het minst de subalterne, moet zijn taak vanaf een hooger standpunt beschouwen dan van africhter. Niet de bevelen, noch uitsluitend de technische leiding vormen het essentiele element onzer leiding, maar de geest, welke bij hooge plichtsopvatting allen, de meerderen, zoowel als de minderen, vereenigt tot een harmonisch werken en een zich opgewekt wijden aan de verheven taak voor land en volk.

Ons kader moet een krachtadigen steun vinden in zijn paedagogisch uitmuntend geschoolde officieren. Daartoe is de menschenleiding als leervak voor deze laatsten een dringende eisch!

Thans zendt men onze jonge officieren de praktijk van het militaire leven in, toegerust met veelzijdige kennis, maar zonder voorbereid te zijn, wat de leiding aangaat welke zij dagelijks moeten geven; terdege

bekend met de wijze waarop zij met het doode materiaal moeten omgaan, maar nagenoeg ongeschoold ten opzichte van 't zoo kostbare menschenmateriaal, waarmee ze ternauwernood kunnen omgaan en waaraan ze zooveel schade kunnen toebrengen. De tucht en het vertrouwen van den troep moeten hier noodzakelijk onder lijden.

Indien een enkele maal, en laat ons hopen, dat zulks zich tot de uitzonderingen blijft bepalen, de meerdere gedwaald heeft tegenover zijn ondergeschikten, laat hij zulks dan toch gulweg, onomwonden bekennen, dit zal zijn prestige in geen enkel opzicht schaden, eerder zal deze bekentenis, correct en rond als ze wordt voorgedragen, eerbied en vertrouwen afdwingen en hun een voorbeeld zijn. Hoe weinig zien wij dit toepassen, gedachtig aan den onjuisten stelregel: „de meerdere heeft steeds gelijk”. Laat ons goed het onderscheid in het oog houden tusschen militarisme en militair diletantisme welks bloei geenszins bevorderd moet worden.

Een der moeilijkste gedeelten van de taak onzer officieren is wel de bestraffing. De straf zij slechts middel, echter nimmer doel en de mindere moet te allen tijde de overtuiging hebben, dat hij slechts noodzakelijkerwijze gestraft wordt, maar dat dit nooit bedoeld wordt als vergelding of wraakoefening, m. a. w. hij moet het onjuiste zijner handelwijze begrijpen. De meerdere wien het recht van strafoplegging is toegekend zal niet vergeten, dat dit ook het recht, laat ik het liever noemen de plicht van beloonen en goedkeuren als tegenwicht met zich brengt.

Straffen en beloonen blijven echter passieve handelingen; leiding geven beteekent actief handelen: opvoeden en ontwikkelen. Ook hier gaat preventief boven repressief arbeiden. Het verkeerde tegengaan, voorkomen, nog voor het een volbrachte daad is geworden. Derhalve omgaan met onze jonge mannen waar dit ook maar eenigszins mogelijk is. Dit schenkt bovendien voldoening aan beide partijen. Ik waarschuw echter met klem tegen een onjuiste uitvoering ervan, welke verwijderd waar ze juist nader moet brengen en die ten slotte leidt tot ziekelijke zielsopenbaring van den meerdere, waardoor zeer veel bedorven kan worden.

Men zal mij wellicht verwijten in hooge mate optimist te zijn. Optimist, idealist 't moge zijn, maar keur het niet af. Wees idealist met hen, die gelooven in de wetten van verstand en in de menschelijke ziel, wetten welke nog altoos actief zijn. Optimist waar het geldt het vertrouwen in de inwerking van het goede van den moreel sterkere op den zwakkere.

Philantropisch zelfs als ge wilt, waar ik aanneem, dat er slechts ten opzichte van onze zedelijke handelingen een gedeeltelijke persoonlijke verantwoordelijkheid bestaat, omdat ik daarbij moreele zwakheid als ziekteverschijnsel of als een maatschappelijke kwaal erken.

We moeten ons niet tevredenstellen met het feit, dat een onzer slecht, dom, gemeen, lui, of wel goed, verstandig, eerlijk en vlijtig is,

maar we moeten ook vragen waarom dit zoo is. Stellen we ons de vraag bijvoorbeeld, waarom is hij anders dan ikzelf ben, welke redenen of toestanden hebben hiertoe meegewerkt? Soms is iemand slecht omdat hij de kans om beter te worden miste, een ander is goed, maar de gelegenheid om van den juisten weg af te wijken heeft hem dan ook steeds ontbroken. Waar is dan het criterium van goed en slecht? Uitsluitend in de waarheid; het verkrijgen hiervan moet ons streven zijn, omdat de opvoeder daardoor slechts kan komen tot rechtvaardigheid.

Men is meerdere door geestelijke meerderheid, door zedelijke voor naamheid, door humane en rechtvaardige omgang met de ondergeschikten. Voor zijn persoon onaantastbaar zijn en overal een goed voorbeeld geven ontwapent onverwijld den minder goed gezinde, welke nimmer zijn eigen fouten mag kunnen toetsen aan die van zijn chefs, hetgeen hij juist zal trachten te doen. Achtung en vertrouwen komen beide voort uit het geloof in den meerdere, geloof in diens kennis, in diens hart en diens rechtvaardigheidsgevoel.

Hem, die belang stelt in opvoedkundige vragen, raad ik aan met aandacht den loop van strafzaken te volgen. In de rechtszaal toch leert men grondig beschouwen, op welke wijze onze medemensch struikelt en valt, hoe de enkeling door het leven kan worden gevormd maar ook ontwricht. Hier krijgt men een inzicht in de diepste zedelijke afgronden waarin de mensch vervallen kan, in zijn uiterste lusten en hartstochten. Dit alles openbaart zich hier op zijn scherpst belicht. Moeilijk is het den mensch te doorgronden. De meesten gaan schuil achter een bedriegelijk masker en toonen daarvan slechts den kunstig mooi gemaakten buitenkant. In de rechtszaal zijn ze niet langer vermomd, in hun nooden, hun ongeluk, door ondeugden overmeesterd, omlaag gesmeten door 't leven. Wie zijn oogen gebruiken wil, ziet hier meer realisme dan in 't hartje van de groote steden, in cabaret of bar of elders. De groote Dickens, menschenkenner bij uitnemendheid, is niet voor niets in 't begin van zijn loopbaan rechtszaalverslaggever geweest. In de rechtszaal leert men, hoe grof het „goed” en het „kwaad” is dat de menscheid heeft vastgesteld als conventioneel begrip, benevens de ontelbare overgangen en schakeeringen, welke voeren van hem die zich goed waant tot hem die men slecht te noemen pleegt. Het edele medegevoel met den ontwrichte, den door 't noodlot getroffen, vermurwd als hij is door 't leven, krijgt hier pas waarde, kracht en waarachtigheid.

De zelfmoord biedt bijvoorbeeld juist dan ethische leering, als de persoonlijke motieven tot die daad geboren worden uit verkeerde opvoeding en dientengevolge uit onjuist levensgedrag. Kortom in de rechtszaal leert men het groote probleem van het leven kennen.

Ik zei reeds eerder dat het nu eenmaal een niet te betwisten verschijnsel is, dat een groot deel onzer mannen, tot krijgsveld verplicht, met tegenzin is vervuld bij aankomst in het leger. De Nederlander is

geen Pruis of Zwitser en moet dan ook nimmer als zoodanig behandeld worden. Ik acht het dan ook zeer noodig, dat met hem, niet uitsluitend gedurende den recrutentijd, maar ook op rijperen leeftijd de begrippen: staat, vaderland, dienstplicht — het noodzakelijke van een leger, mits het een goed, paraat leger zij — op eenvoudige ongekunstelde wijze besproken worden. De recruut staat tegenover dit alles op een ander standpunt, dan bijv. de landweersoldaat, wiens doen en laten meer op praktische levensdoelen gericht is. Deze denkt te nuchter om het vaderland slechts in lofzangen te vereeren, maar stelt ook zijn eischen. De Staat moet derhalve voor hem zijn een lichaam, dat geeft en niet uitsluitend neemt. Hij moet inzien dat tusschen hem en den staat steeds contact bestaat, dat beiden elkander noodig hebben, waardoor allengs een band ontstaat.

Het leger is de resultante van de krachten van een volk en daarvan moet het officierskorps de ruggegraat zijn. Daarom wil ik nog eenige beschouwingen geven over wat ik zou willen noemen de beroepskeuze van den officier.

Eigenlijk behoort de keuze van ons beroep niet anders te zijn, dan het resultaat van een weloverwogen waarneming, gegrond op eigen ondervinding en eigen voorliefde, een ernstige voorwaarde voor een gelukkig, tevreden levensbestaan. Hoe staat het nu met onzen aanstaanden officier.

Een groot gedeelte onzer beroeps-officiëren komt uit officiers-familiën voort, de traditie is veelal hierbij in 't spel. De jongeling die de cadettenschool bezoeken gaat, is meestal nog onrijp een keuze te doen, hij die via academie of hoofdcursus op zijn doel afgaat weet evenmin precies wat hem te wachten staat. De keuze berust in veel gevallen bij de ouders, niet zelden slechts op materiele gronden en de jongeling vindt het niet onaardig eerstdaags te mogen commandeeren en bevelen, terwijl de uniform zijn ijdelheid niet weinig streelt. Maar hoe weinigen zijn er die uit puur idealisme de militaire loopbaan kiezen!

Eenmaal begonnen, is het om verschillende redenen zeer bezwaarlijk terug te keeren. De jongeling is nu bestemd om te worden opgeleid tot soldaat, leider en opvoeder en bovenal tot een beschaafd, algemeen ontwikkeld man. De militaire opleiding — practisch mogen er eenige gebreken voorkomen, waar is dit niet het geval — geschiedt over het algemeen aan onze militaire onderwijsinrichtingen naar behooren. Daartoe studeert men gedurende eenige jaren dagelijks van vroeg tot laat, met onderbreking voor de praktische dienstvakken.

Waar echter naar mijn bescheiden meening te weinig of eigenlijk geen waarde aan gehecht wordt is de zuivere opvoeding van den adspirant-officier.

Van eenige spelende jongens teekent zich alras de aanvoerder bij dien knaap, die het best zijn wil aan zijn speelmakkers weet op te leggen. Deze schikken zich al aanstonds deels uit gemakzucht, deels uit gebrek aan vertrouwen in eigen kracht. Zoo gaat het toch ook in het leven. De massa wil graag iemand boven zich hebben, die weet te imponeeren, dat geeft haar gerustheid en verschaft haar moed.

Reeds op de lagere en middelbare scholen huist de fout; den leerling wordt steeds heel veel onderwezen; geleid en opgevoed wordt er niet. Alles wat onzen aanstaanden officier wordt onderwezen, moet gericht zijn op de practijk van zijn toekomstig militaire leven. Hierdoor wordt het onderwijs, wat het ook behoort te zijn, opvoedkundig. Zoo dra hij geslaagd is voor den luitenantsrang heeft hij het bewustzijn dat hij nu zijn recruten africhten of wel zijn sectie commandeeren kan, kortom dat hij berekend is voor zijn practische taak.

Doch in die practijk leert hij eerst beseffen dat zijn roeping hooger ligt, dat hij opvoeder moet zijn, dat hij dus anderen hooger moet brengen, beter maken en hiervoor heeft men hem gedurende zijn opleiding nimmer bekwaamd. Nooit ontbrak het hem aan goeden wil en oprechte ambitie, maar nu gevoelt hij zich ontwapend, want hij weet niet hoe hij volwassen, door het leven soms al gerijpte, mannen op hooger peil zal moeten brengen. Dit is zijn eerste, maar ook groote desillusie. Nu weet ik zeer goed dat men moeilijk van een nauwelijks twintig jaren tellend, pas aangesteld, luitenant kan eischen dat hij menschenleider is, de een zal het trouwens spoedig leeren, wat de ander nimmer wordt, maar in elk geval moet hij in zijn voorbereidende opleiding in staat gesteld worden, kennis te maken met dit zoo gewichtig gedeelte van zijn aanstaande levenstaak, zijn sociale roeping en nimmer mag men hem onvoldoende toegerust zijn carrière laten aanvangen en daarmee hem al dadelijk een hinderpaal in den weg leggen. Denkt niet dat ik van den officier een eeuwig ernstig, diepzinnig, taai en suf mensch wil maken, integendeel, zijn levensmoed en levenslust moet hij tot aan het einde van zijn loopbaan trachten te behouden.

Voortreffelijke eigenschappen moeten bij hem aangekweekt worden, opdat hij die aan anderen onderwijzen kunne. Hij moet kunnen omgaan met beschaafde lieden uit alle klassen der maatschappij, omdat dit hem menschenkennis verschaft als practischen grondslag tot het bestudeeren der psychologie. Hij moet uit het verkeer van menschen onderling leeren begrijpen hoe materieele belangen meestal de menschen van elkander scheidt, terwijl ideëele belangen hen nader tot elkaar brengt. Door het goede en het kwade dat hij waarneemt zal hij ongetwijfeld komen tot zelfkennis en dientengevolge zal hij ook bij zichzelf wellicht den oorsprong ontdekken van het menschelijk geluk, zal daaruit kracht putten om zijn levenstaak welke hij — wij wenschen het — zelf eenmaal koos tot het uiterste naar behooren te volbrengen om door zijn schitterend voorbeeld, het levend voorbeeld, de meest werkzame leider voor zijn omgeving te zijn. De officier, die uitsluitend verkeert met chefs of kameraden, wordt eenzijdig en streeft naar klassengeest. De officiersstand zij nimmer een gesloten, ontoegankelijke stand op zich zelf, hij moet elken anderen beschaafden stand tegemoet treden. Daartoe moet de salariering den officier in staat stellen. De waarde van het officierskorps schuilt nimmer in kleeding of uiterlijk, wel behooren deze steeds uitmuntend verzorgd te zijn, doch uitsluitend in den karak-

teradel. Het gansche leger staat of valt met de waardeering voor het officierskorps. Zoolang van hoogerhand niet wordt aangewakkerd, dat de officier in hooge mate is opvoeder, immers de discipline moet volgens onze reglementen zacht en vaderlijk zijn, zal hij in dit opzicht machteloos zijn en blijven.

Resumeerend kom ik tot de navolgende conclusies:

De paedagogie — de menschenleiding — dient spoedig op bevattelijke wijze onderricht te worden, te beginnen aan onze militaire onderwijsinrichtingen, nimmer hoorden we hiervan gedurende onzen studietijd, slechts een klein zaakkundig vlugschrift werd ons onverwacht, kort voor ons heengaan van de K. M. A. uitgereikt, evenwel werd dat nooit ingeleid of besproken. De psychologische leerstof dient frisch, heuristisch behandeld te worden.

Voor officieren moeten cursussen of voordrachten gehouden worden terwijl het kader op eenvoudige wijze moet worden onderricht, liefst door zijn eigen officieren; op deze wijze wordt samenwerking, gevoel van saamhoorigheid gekweekt. Ook hier zij steeds eenvoud het kenmerk van het ware. Beelden en practische grepen uit het leven en uit de ervaring van den docent, moeten diens betoog steeds illustreren.

Zonder verder in beschouwing te treden, kunnen we wel aannemen, dat in ons vaderland de waardeering voor ons leger, voor ons officierskorps — en de prikkel der geschikte jongelieden om daartoe te mogen behooren — te gering is.

Er zijn dus middelen noodig om een en ander te verbeteren. Men moet elkaar gaan begrijpen en leeren waardeeren. Het finantiëele standpunt wil ik thans — en vooral hier — geheel buiten beschouwing laten en volstaan met de opmerking dat het zeker groot gewicht in de schaal legt.

Het vaderland dient zijn officierskorps een behoorlijke positie te verschaffen. Dit beteekent een daad van flinkheid en zelfbehoud. Hoe beter, eerlijker en fierder dit korps is, des te grooter zal het vertrouwen van het volk in dit korps zijn. Is dit niet het geval, lijdt dit korps, de hartader van het leger, een kwijnend bestaan; dan is er een klove tusschen volk en weermacht. De geest van het officierskorps zij de geest van de weermacht en daarmee de geest van gansch het volk.

Laat ons daarom steeds den moed hebben om overal de waarheid te betrachten, trots vele hinderpalen die we daarbij uit den weg te ruimen hebben. Laat ons onze mannen leiden, opvoeden tot ware menschen; schrikken wij nimmer terug voor hun eventueelen tegenstand; de Nederlandsche soldaat in doorsnee is goed, zorgen wij dat hij niet slecht worde.

Elke zaak dient van twee kanten te worden beschouwd, daarom moeten we niet uitsluitend nagaan hoe het leger en speciaal de leidende krachten hiervan tegenover het volk moeten staan maar behooren wij evenzeer de vraag te beantwoorden: „hoe moet de houding zijn van het volk, tegenover zijn leger en legerleiders?” Ik keur het

stelsel van velen, om alles wat nationaal is af te breken en wat van buiten komt te verheerlijken en te aanbidden, absoluut af, doch ben stellig van meening dat op defensiegebied ons Nederlandsche volk te weinig eerbied, te weinig vertrouwen in haar weermacht stelt.

Wij mogen niet vergeten dat een zeer groot deel van ons volk reeds direct aandeel heeft in de weermacht. Ik laat hen die er hun beroep in vonden reeds dadelijk buiten beschouwing en hoop volgaarne, dat waar zij allen daarin dienen als kader — vrijwilligers, ongegradueerden komen in ons leger bijna niet meer voor — zullen trachten te beantwoorden aan de eischen, die ik hiervoor aan hen gesteld heb, opdat zij zich inderdaad steeds meerderen zullen toonen. De volgende categorie is die van de militie-, reserve- en landstormplichtigen welke uit vrijen wil een rang behaalden en daardoor toonden iets voor onze weermacht over te hebben. Rest ons tenslotte hen die zich door wetsbepalingen gedwongen zagen. Ons leger dient te zijn een nationaal instituut bij uitnemendheid, omdat het enkel en alleen dient om onze onafhankelijkheid, onze aloude Nederlandsche vrijheid tot het uiterste te handhaven. Nimmer werd dan ook ons leger voor machtsuitbreiding gebruikt. De lange mobilisatieperiode heeft, ten opzichte van de onderlinge verhouding, leger en vloot reeds zeer veel goeds gedaan.

Men hoort wel eens beweren dat ons volk nu eenmaal niet militair is, maar is dit eigenlijk geen groote onwaarheid? Ons volk voelt nu niet veel bijv. voor een Pruisisch legerregime, maar dat is ook heel iets anders. Het begrip „militair” is voor ons niet hetzelfde als voor onze naburen. Dat wij niet houden van paradevertoon, sabelgekleetter en bloot machtsvertoon, ligt geheel in de lijn onzer vaderlandsche historie.

Het volk behoort, wil ze den goeden geest in het leger bevorderen zelf ook door woord en daad de steun te zijn van hen, die dit leger besturen, maar ook vooral van hen, die de massa van de individuen moeten leiden en opvoeden en juist hieraan ontbreekt nog heel veel. Dit is echter wel een eigenaardig, maar toch niet geheel ongevaarlijk kenmerk van ons volksnaturel, waarvan we tenslotte het gevolg ook geenszins mogen onderschatten. 't Geldt dikwerf niet alleen het leger, maar ook alle onontbeerlijke lichamen door 't volk zelf eenmaal in 't leven geroepen hebben hiervan te lijden; denken we aan de geringe medewerking, ja zelfs tegenwerking, welke de politie bij de uitoefening harer moeilijke taak veelal ondervindt. Daartoe dient tuchteloosheid reeds van den aanvang af te worden bestreden en bij onze jeugd al dadelijk voor goed te worden uitgeroeid. Dit is de taak van ouders en van alle opvoeders.

Ontbeert de officier het vertrouwen en de steun van de natie, dan is het treurig met de gansche weermacht gesteld! Moeilijk zal het hem voorzeker vallen eerbied van zijn ondergeschikten af te dwingen, slechts groote persoonlijkheden zullen hierin door eigen kracht slagen. In den officier, den soldatenleider-volksleider dus, moet men kunnen zien

iemand van hogere potentie, zich ten volle van zijn groote moeitelijke taak bewust, die steeds het vertrouwen en den steun van 't volk in al zijn schakeeringen waardig is en nimmer tevergeefs een beroep hierop zal behoeven te doen. Indien hij tegenover zijn leger zijn plicht doet, door in 't openbaar aanmerking te maken op een onjuiste handeling van zijn ondergeschikten, mag hij niet, zooals helaas nog zeer vaak gebeurt, het voorwerp zijn van belediging en beschimping van de menigte. Zulks ondermijnt in hooge mate het gezag in het leger. Men moet gaan beseffen, dat de taak van den officier is sociaal en psychisch en in hem gaan zien een drager van het ware en onontbeerlijke gezag.

Het gebeurt zoo dikwijls dat burgerpersonen zich zeer onaangenaam, oneerbiedig, beledigend of erger nog soms gedragen en uitlaten tegenover den troep of den soldaat. Het behoeft geen betoog dat deze handelwijzen al dadelijk als minderwaardig veroordeeld moeten worden. Men treft daarmede de eigen landszonen. Laat men toch eindelijk eens gaan inzien dat de tegenwoordige soldaat niet meer is die van het oude beroepsleger en van het plaatsvervangersstelsel, doch dat het tegenwoordige leger een zuivere afspiegeling is van het volk.

Moge dus spoedig de tijd aanbreken, dat het Nederlandsche volk, al dan niet persoonlijk deel uitmakend van onze weermacht, zal inzien dat het zijn recht en ook zijn plicht is belangstelling te hebben voor onze defensie, want dat die defensie van nul en geener waarde is, als de weermacht niet steunt op het algemeen volksvertrouwen. Dan zal en kan onze leuze zijn: „Eendracht maakt Macht”.

DE ZELFDE UITWERKING, MAAR 5 MAAL LICHTER EN 4 MAAL GOEDKOOPER.

20.000 Rookpluimlooze Drievoet-mitrailleurtjes,

DOOR

VERBERNE,

Kapitein der Jagers.

Wij kwamen tot overeenstemming, onze Lewis-commissie, bestaande uit de kapiteins A. de Bruijn, E. Wytema en schrijver dezes. Enkele details moeten nog worden vastgelegd, ons reglement is nog niet gereed, aan de aantallen wordt gewerkt; toch mogen wij in dit stadium den belangstellenden Spectator-lezer het onderstaande, korte overzicht niet onthouden.

Lange jaren werd, in onze vakpers en elders, door ons gestreden voor hetgeen het Nederlandsche leger thans gaat krijgen — en vier jaren oorlogvoeren met de meest moderne hulpmiddelen hebben bewezen, dat wij juist zagen: duizenden goedkoope, lichte, rookpluimlooze mitrailleurtjes op drievootjes en daarbij magazijnen vol prikkeldraad voor onze actief-defensieve landsverdediging. Ik overdreef niet.

Een photo ter verduidelijking wordt hierbij aangeboden.

Wij braken af, doch wij braken af om o. i. beter op te bouwen.

Wij braken af.

De logge, onhandige, kostbare olie-Schwarzlose met verraderlijke rookpluim en lastige, zware watervulling. Ziet ze zwoegen, vier dragers om dit 60 K.G. zware „kanon” mee te kunnen krijgen door duinen en heide; nog voel ik mijn schouders. Wegens die 4 dragers overal te onderkennen en buiten gevecht te stellen. Alleen Oostenrijk-Hongarije heeft natuurlijk zijn nationale Schwarzlose en voorts.... Nederland. Alle natiën hebben voor zwaren mitrailleur den Maxim 1).

Wij braken af de 35 K.G. zware, veel te groote, onhandelbare, kostbare slede-affuut met smal schootsveldje; slechts in enkele posities te bezigen. Wel trachtten wij door den dezerzijds aangeboden ronden mitrailleurstand aan dit laatste euvel tegemoet te komen 2), maar het blijft voor het veldleger een onhandig meubel.

Ik hoor al de bij ons gebruikelijke tegenwerping: „En het buitenland dan — daar heeft men toch ook zware en lichte mitrailleurs.”

Lezer, wij staarden in onze organisatie te veel naar het buitenland,

1) Zie mijn „Mitrailleurs elders en hier”. Mil. Spect. 1914.

2) Zie mijn „Mitrailleurs in stellingen”. Mil. Spect. 1915.

ook op mitrailleurgebied. Oostenrijksche rookpluim-Schwarzlose, Duitsche haakpoot-slede-affuit, Belgische onnutte honden-tractie, waarbij vredes parade-karretjes met rubber banden en kogelassen.

In het buitenland had men in 1914 duizenden zware mitrailleurs op affuit, men benut ze als alle oude vechtmiddelen en daarnaast schaft men zich duizenden geweermitrailleur-tjes aan.

Wat is de vraag?

Men wil een geweerpatroon schieten uit een mitrailleur en daartoe moet men een wapen kiezen, dat voor infanterie zoo licht mogelijk is en toch aan alle eischen voldoet, ook wat de kosten betreft.

Indien men een granaat van 7 c.M. wil wegslingeren, dan bezigt men geen Dikke Bertha, maar een licht veld-kanon.

Indien men een geweerpatroon wil wegslingeren, dan bezigt men geen logge, 60 K.G. zware Schwarzlose, maar een 12 K.G. lichte Lewis.

Voor één ingewikkelde Schwarzlose, waarvoor afzonderlijk mitrailleur-personeel noodzakelijk is, koopen wij 4 eenvoudige Lewis, die onmiddellijk door elken infanterist bediend kunnen worden, zonder bijzondere opleiding.

En... zal men mij weer tegenwerpen... en gij hebt zelf nog kort geleden het handige, lichte nooddrievoetaffuitje voor de Schwarzlose geadviseerd!

Ik antwoord: ja, dit werd dezerzijds voorgesteld, om ons veldleger af te helpen van de onbruikbare slede-affuit, en daarom werd daar toen ook bij geadviseerd, om de Schwarzlose te voorzien van een karabijnloop in plaats van een geweerloop. Men bleef zich blind turen op die Schwarzlose!

Echter... sedert dien kwam plotseling de Lewis... en daarom adviseer ik nu: verlos ons veldleger van de zware Schwarzlose; al onze zware Schwarzlose-mitrailleurs in onze stellingen; ze zijn daar zeer noodig en kunnen daar uitstekende diensten doen.

De Lewis? Neen, eerst kwamen er nog 1500 Colt-mitrailleurs.

Nooit waren wij meer gelukkig, dan toen wij vernamen, dat de Ameikaansche regeering de onvriendelijkheid had gehad die door ons gekochte Colts in te slikken. Het was, naast onze vele onpractische mitrailleursoorten, weer een tactisch onhandig wapen meer geweest — met eigen verwisselstukken, reservedeelen enz.

Uit technisch oogpunt fraai... maar tactisch onhandig en weinig bruikbaar: veel te zwaar; na eenige honderden schoten juist op het meest zenuw-schokkende gevechtsmoment een gloeiend heete loop, waardoor gevaarlijke zelf-ontbranding en mitsdien noodzakelijke loopverwisseling, welke twee, zegge twee minuten duurt; onder de tromp een slingerhamer van eenige d.M., die bij elk schot heen en weer slaat; het vuur-openen door aan dezen onhandigen slinger vóór aan de tromp eenige manipulaties uit te voeren! Weer een patroon b a n d! Brrr!

Colts! Gelukkig behoeven wij deze niet af te breken, nadat wij ze hebben.

De Lewis.

Een licht, rookpluimloos, goedkoop mitrailleurkje op drievoetaffuitje — het ideaal ten slotte, waarvoor wij al bijna 10 jaren streden.

De vroegere mitrailleur-tactiek was: enkele mitrailleurafdeelingen (als snel-verplaatsbare groote vuurkracht van een divisie), die op kritieke plaatsen belangrijken steun moesten brengen, totdat de zooveel langzamer gaande infanterie de taak had overgenomen — daarna werden de mitrailleurs weer teruggenomen voor volgende kritieke gevechtmomenten. Mitsdien een aanpassende organisatie: weinig mitrailleurs met zeer veel patronen; 40.000 per mitrailleur.

De huidige mitrailleur-tactiek is: duizenden troepenmitrailleurs (overal tusschen de infanterie), die zoolang mogelijk verdekt worden opgesteld, en eerst op 't laatste moment gedurende den stormaanval hun vuur openen over het geheele gevechtfrent; dus maar een kort oogenblik. Mitsdien een aanpassende organisatie: zeer veel mitrailleurs met voldoende aantal patronen; 2 à 3000 per mitrailleur.

De mitrailleur is in 't bijzonder een geweldig wapen voor de verdediging; voor onze actief-defensieve landsverdediging, voor onze bedekte terreinen, voor onze polder-verdediging (waarbij ook onze stellingen zullen zijn dras en nat gezet) zelfs onmisbaar.

In het buitenland telt men er één per 10 meter frontlijn, 16 bij elke compagnie infanterie. Deze aantallen moet onze goed afgerichte infanterie dus ook minstens hebben.

Daarom hamerde ik steeds: lichte mitrailleurkje en menschen-tractie met goedkoope handkarretjes.

De Lewis.

De zelfde uitwerking als de Schwarzlose. Vier man zwoegen op den achtergrond de 60 KG., terwijl één man zonder bezwaren de 12 KG. Lewis en bandoulière meevoert, en bovendien in zijn linker hand een kistje patronen met 3 patroontrommels à 97 patronen meedraagt. (Zie de photo.) In het gevecht draagt hij het mitrailleurkje aan het in 't midden aangebrachte handvat en in niets is hij te onderkennen van de tirailleurs om hem heen (dit geïsoleerde handvat: ons ei van Columbus).

Geen patroonbanden, die reeds in vreedstijden in onze vochtige polders weinig bruikbaar zijn, doch blikken patroontrommels voor 97 patronen; 3 trommels in één kistje (zie photo).

Geen loopafkoeling door water, hetwelk in duinen niet voorradig is, des winters bevroest, bij lekschieten wegvloeit, en spoedig verdampt — maar afkoeling door aluminium-radiatoren, die 5 maal beter warmtegeleider zijn dan staal; zoo mede door de koude lucht, die wegens de luchtverduunning vóór de tromp in den schoorsteen langs de aluminium-radiatoren en dus binnen den mantel naar voren wordt gezogen.

Een vast standvizier, daar de mitrailleur als regel slechts op de kortste afstanden gebezigd wordt, en op dat kritieke moment de een-

voudige schutter geen onnoodige manipulaties meer behoeft te doen; voor de uitzonderingsgevallen nog een vizier tot 1000 M. Zoowel in Oldebroek als in Harskamp, zoomede uit de huidige buitenlandsche vakpers, bleek ons overtuigend, dat mitrailleurvuur boven 1000 M. gelijkstaat met munitie-verspilling.

De Lewis. Samengesteld uit slechts enkele deelen en uiterst eenvoudig te bedienen.

Onze artillerie-inrichtingen te Hembrug zijn druk aan het werk.

Mede de affuitje is goed geslaagd.

De Lewis-commissie begreep, dat de zoo noodzakelijke lichtheid in strijd kwam met de gewenschte stabiliteit. Zij deed 3 types aanmaken en de Constructie-werkplaatsen te Delft slaagden er in het gekozen model van enkele K.G. te leveren, hetwelk op de photo staat naast het 15 K.G. zware model van den Schwarzlose.

Dit affuitje kan uiterst eenvoudig worden bediend en de Lewis is er zeer gemakkelijk op en af te plaatsen. Een groot voordeel is een horizontale glijbaan van 360°, waarvoor wij steeds gestreden hebben 1).

Een gemakkelijk te verwisselen lange vliegtuig-achterpoot bevindt zich bij elk wapen (ons ei van Columbus). Zie photo.

Door dit affuitje kan dus het vuur van de Lewis zoowel des daags als des nachts worden vastgelegd, en kan mede over en vlak langs troepen worden geschoten. De logge Schwarzlose is mitsdien voor ons veldleger niet meer noodig. In de toekomst zullen alle zware mitrailleurs overal verdwijnen.

Ook kan de Lewis bediend worden zonder affuitje; daartoe zijn onder den vizierkorrel 2 lichte samenklapbare pootjes aangebracht. Hij kan dus als elk ander geweer op een borstwering worden neergelegd om te vuren. Zie photo.

Ook gebruikten wij hem op de kortste afstanden als een spuit, om loopgraven leeg te spuiten, waarbij zeer gemakkelijk kon worden gericht, zonder hem in den aanslag te brengen.

Het vervoer. Steeds is begrepen, dat bij de noodzakelijke indeeling van duizenden mitrailleur-tjes ook een goedkoop, eenvoudig vervoer-middel noodig was, hetwelk voldeed voor onze landsverdediging en onze terreinen in oorlogstijd, en dat daarbij alle lange vredesjaren zonder bezwaar kon worden opgelegd, en goedkoop was.

Mitsdien waren paardjes en hondjes te kostbaar en onpractisch; ook stalen karretjes met rubber luchtbanden deugen niet, daar de rubber verdroogt en in oorlogstijden niet te krijgen is, en niet steeds hersteld kan worden. Stalen spaakjes en kogel-assen zijn ook onbruikbaar. Wij adviseerden steeds een eenvoudig houten handkarretje, waarvan assen en raden door elken dorps-smid te herstellen zijn; en hierbij uitste-

1) Zie mijn „Tactisch gebruik van Mitrailleurs”. Bruna 1910.

kende stalen veeren tot sparing van het teere materieel op onze keiwegen 1).

Met dit karretje met houten deksel zijn wij thans geslaagd.

Per 2 mitrailleur-tjes ook 2 karretjes. Zie photo (het karretje nog ongeverfd).

Elk infanterist moet de Lewis kunnen bedienen, dus de 2 man die het karretje gemakkelijk trekken, leggen hun ransel op de imperiale; ook de 2 man, die bij hoogten aan de trektouwen trekken, mogen hun ransel daarbij leggen. Geen afzonderlijke ranselwagen dus.

Door dit systeem verkrijgen wij het voordeel, dat ook de mitrailleurs en patronen regen- en stofvrij worden vervoerd.

Ten einde slijtage van het lichte affuitje te vermijden, wordt de mitrailleur vervoerd nadat hij gedemonteerd is; wapen en affuitje liggen dus elk afzonderlijk boven elkaar, en naast elken mitrailleur zijn eigen vliegtuigpoot, zoodat men onmiddellijk bij vliegerovervallen gereed is.

Tusschen beide mitrailleurs nog 6 patroonkistjes à 3 patroontrommels. Bovendien nog ruimte voor handgranaten enz.

Het tweede karretje bevat 12 patroonkistjes à 3 patroontrommels. Bovendien ruimte voor handgranaten, enz. Bij de huidige mitrailleur-tactiek geen afstandmeters of richtkijkers — dit is thans reeds uit de oude doos; die instrumenten behooren bij de artillerie.

In de nabijheid van den vijand de mitrailleurs natuurlijk steeds aan den schouder.

Hoofdzak is: vechtmiddelen en niet kostbaar vervoer; te lang gingen onze millioenen in niet noodzakelijke middelen.

Alle lange vredesjaren 40 Ieren om 2 heele mitrailleur-tjes in 't vuur te brengen — misschien — is te kostbaar. Wij hebben liever noodzakelijke mitrailleurs en kanonnen en vliegers voor dit geld.

Bij motor-mitrailleurs 5 of 6 kostbare motor-rijwielen en 3 automobielen enz., om 2 heele mitrailleurs in 't vuur te brengen — 2 logge Schwarzloses à 40 K.G. (zie photo) — neen, wij kiezen een lichte Lewis-organisatie, vervoer door de wielrijders zelf; een organisatie die zoo uitstekend voldeed bij de compagnie vesting-artillerie met Madsengeweren. Dan kan de snel verplaatsbare compagnie wielrijders een groot aantal mitrailleurs meevoeren en wordt ze een groote vuurkracht.

Wij moeten en kunnen voor onze millioenen krijgen een paraat leger.

Voor onze landsverdediging het verdubbelstelsel voor alle wapens (zie in Mil. Sp. de belangrijke studie van den Majoor van Dam van Isselt.)

Het noodzakelijke eindelijk aanschaffen, en daartoe het alle vredesjaren dure niet noodzakelijke afschaffen.... zooals door alle oorlogvoerenden bereids is geschied.

1) Zie mijn „Vervoer van mitrailleurs”. Technisch Tijdschrift 1916.

Wenschelijkheid van het al of niet bezigen
van gewapendbeton voor semi-permanente of permanente
schuilplaatsen,

DOOR

P. A. M. HACKSTROH,

Reserve-Luitenant-Kolonel der Genie.

Tegen het medegedeelde in het artikel, voorkomende in het Juli-nummer van dit tijdschrift en getiteld: „Het gebruik van gewapendbeton voor semi-permanente en permanente schuilplaatsen” door P. W. Scharroo, Kapitein der Genie, heb ik de volgende bedenkingen.

De Heer Scharroo begint er op te wijzen, dat ik behoort tot de „weinigere” bestrijders van het materiaal „gewapendbeton”, en vindt het gelukkig, dat zij die van meening zijn, dat het gewapendbeton niet betrouwbaar is voor het samenstellen van constructies van blijvenden aard slechts „zeer weinigen in getal” zouden zijn. Buiten beschouwing latende, dat voor hen, die zich geene eigen opinie ter zake kunnen vormen, niet zoozeer het „aantal” maar vooral het „gehalte” der bestrijders van gewapendbeton van belang is bij de beoordeeling aan welke zijde de waarheid berust, wil ik er toch wel op wijzen, dat het geenszins te verwonderen zou zijn, indien het aantal voorstanders van gewapendbeton veel grooter is, dan het aantal „bekende” bestrijders. Tot eerstgenoemden toch behooren de „velen”, die er financieel belang bij kunnen hebben voorstanders te blijven en propaganda voor dit materiaal te maken, o. m. gewapendbeton-fabrikanten, ingenieurs en commissarissen van gewapendbeton-maatschappijen, en zij die voor gemaakte reclame aangaande dit materiaal worden beloofd; voorts de velen, vooral jonge ingenieurs, die alles gelooven en voor goede munt aannemen, wat er geschreven staat, en die door „nieuwigheden op materiaal gebied” erg worden aangetrokken; velen zijn „bij het gewapendbeton beland” (aldus drukt Prof. van der Kloes het uit op blz. 615 van „De Ingenieur” No. 32 van 1914) en zouden niet gaarne hun vaste plaats van werkkring voor een ander nog onbekend en wellicht niet spoedig te vinden arbeidsterrein verwisselen.

Het bestrijden van gewapendbeton levert daarentegen geen enkel, althans geen financieel, voordeel op; het eenige voordeel is, dat de overtuiging het aan het licht komen der „waarheid” te bevorderen, eenige bevrediging geeft. De bestrijders hebben geen eigen orgaan om

hunne meening te verspreiden, terwijl het niet steeds gemakkelijk is die meening in tijdschriften te publiceeren, althans binnen niet te lang tijdsverloop te doen opnemen.

Verder zal ik er niet op ingaan de redenen te vermelden waarom het „aantal” der „bekende” bestrijders gering is, alleen wil ik nader mijne mededeeling staven, dat langzamerhand ook door anderen mijne reeds in 1902 en 1903 geuite zienswijze wordt gedeeld.

Op 5 Februari 1917 deelde de Ingenieur van 's Rijkswaterstaat N. C. Lambrechtsen, schrijver van het artikel „Scheur- en roestvorming in bruggen van gewapend beton in het spoorwegdistrict Kattowitz en Breslau” (Zie „De Ingenieur” No 52 van 1916) mij schriftelijk mede:

„Zeer levendig staat mij nog voor den geest de indruk, welken het „op de ook door mij bijgewoonde vergadering van het Koninklijk Instituut van Ingenieurs maakte, toen U door vochtig maken aantoonde, „dat de balk, door den heer van Hemert met zooveel nadruk, als „niet gescheurd gedemonstreerd, een net van haarscheurtjes bevatte, „en dat de heer van Hemert toen niet in staat was de door U geopperde bezwaren te weerleggen. Ook bij anderen is de indruk van die „gebeurtenis en het daarop gevolgde debat levendig gebleven, zoodat „mij van verschillende zijden werd medegedeeld: „Hackstroh krijgt „dus toch gelijk”.”

Voorts verwijs ik naar het op blzn. 211 tot en met 214 van „De Militaire Spectator” No. 4 van 1918 medegedeelde omtrent de inzichten van den Ingenieur C. Leemans, van de technische ambtenaren van de Pruisische en Saksische spoorwegen, van de spoorwegdirecties, behoorende tot de „Verein Deutscher Eisenbahnverwaltungen” (waarbij zijn aangesloten alle Deutsche spoorwegdirecties, de Oostenrijksche en Hongaarsche Staatsspoorwegen en sommige particuliere netten in de Monarchie (o. m. de Südbahn) alsmede de S. S. en H. S. M.), van Prof. J. A. van der Kloes, van den Ingenieur N. C. Lambrechtsen en van den Regierungs- und Baurat Perkuhn te Kattowitz. Ook zij de aandacht gevestigd op het in het Aprilnummer van 1918 van het Maandblad „Gewapend Beton” voorkomend artikel van den Ingenieur Y. M. D. Kentie. Eindelijk haal ik hier aan wat de Reserve-Luitenant-Kolonel der Genie W. J. M. van de Wijnpersse mij op 7 Juni j. l. mededeelde, luidende:

„In uw stuk trok mij zoo aan, dat ge het stampbeton 1) ophaalt: ik „ben het daarmede volmaakt eens en zal trachten dat nog eens te „onderstrepen; hoe meer het herhaald wordt, hoe beter. Maar van den „anderen kant: gewapend-beton 1) heeft ook zijn deugd en wel voor- „namelijk als dragend en overspannend bouwdeel, waarvoor men in „velerlei opzichten ook hout kan gebruiken. Het heeft echter boven

1) Stampbeton is bij van vele ijzeren staven voorziene gewapendbeton-constructies uit een practisch oogpunt niet toe te passen.

„hout 1) een groot aantal voordeelen. De scheurtjes zijn ook niet persé aanwezig; men kan de constructie vrijwaren voor scheurtjes door plaatsing in een vochtige grondmassa waartoe juist bij de schuilplaatsen alle gelegenheid is. 2) Ik voor mij zou meenen, dat gewapendbeton uit den boeze is, als het lichaam blootgesteld is aan zon, wind en voorts bij beschieting 1). Op die plaatsen zou ik stampbeton 1) willen nemen, die desnoods tot puin mag geschoten worden, maar daaronder of daarbinnen en los van het stampbeton 1)-lichaam, de eigenlijke schuilplaats van gewapendbeton 3). Als men hout kan krijgen in alle vormen en afmetingen en ongevoelig voor bederf, zou zoo'n schuilplaats ook van hout kunnen zijn. Ik gebruik daarom het hout 1) als vergelijkingsmateriaal, dat evenals gewapendbeton ongeschikt is voor beschieting 1), dat evenals gewapendbeton de geschiktheid heeft om als balk enz. dienst te doen, maar waarboven 4) gewapendbeton tal van voordeelen bezit”.

De Heer van de Wijnpersse acht dus gewapendbeton beter dan hout, maar acht gewapendbeton uit den boeze als het constructielichaam blootgesteld is aan zon, wind en voorts bij beschieting.

Geen der hiervoren genoemde personen kan er financieel voordeel bij hebben de vermelde nadeelen aan het gewapendbeton toe te kennen. Voor hen en voor mij zou het dan ook gemakkelijker zijn te erkennen, dat onze zienswijze deels onjuist is gebleken, dan voor „vele” voorstanders van gewapendbeton om zulks ten aanzien van hunne meening te doen.

Daar het geenszins mijn doel is mijne zienswijze te verdedigen door het oordeel van anderen aan te halen, wil ik liever de verschillende opmerkingen van den Heer Scharroo zakelijk weerleggen.

De Heer Scharroo deelt mede, dat hij gaarne de zienswijze, dat gewapendbeton niet betrouwbaar is voor het samenstellen van constructies van blijvenden aard, zou onderschrijven, indien.... daarbij het voorbehoud wordt gemaakt, dat de waarde van het gewapendbeton als bouw materiaal alleen dan problematiek kan worden, wanneer aan de berekening, de keuring van de samenstellende materialen en de vervaardiging onder een voortdurend en nauwlettend toezicht niet de uiterste zorg wordt besteed.

Omtrent de gebruikelijke berekening zal ik mijne bezwaren kenbaar maken in een meer bouw-theoretisch tijdschrift, n.l. „De Ingenieur”.

1) Door mij gespatieerd.

2) De schuilplaatsen zouden dan ook van binnen geruimen tijd met vochtigen grond moeten zijn gevuld, en dan geruimen tijd onbruikbaar zijn.

3) Tegen deze constructie heb ik, ten aanzien van semi-permanente schuilplaatsen, geene overwegende bedenkingen (zie „De Militaire Spectator” No. 4 van April 1918, blz. 223 onderaan en blz. 226).

4) Dat is dus boven „hout”.

Afgezien van de omstandigheid, dat het door den Heer Scharroo noodzakelijk geachte besteden van de uiterste zorg aan de vervaardiging onder een voortdurend en nauwlettend toezicht, uit een practisch oogpunt beschouwd reeds als een zeer groot bezwaar voor de toepassing van gewapendbeton moet worden aangemerkt, omdat die uiterste zorg en dat voortdurend en nauwlettend toezicht practisch niet aanwezig zullen zijn of anders de kosten enorm zouden opdrijven, vestig ik er de bijzondere aandacht op, dat de minder goede hoedanigheid van het beton, het ontstaan van vele krimp-scheuren, van initiaal-spanningen en van roesting, als zijnde natuurlijke eigenschappen van gewapendbeton niet, althans in het algemeen niet, door uiterste zorg enz. practisch zijn te voorkomen. Het ontstaan van scheuren bij vele gewapendbeton-constructies en de gevolgen daarvan, zouden toch — zoolang het niet gelukt is een cement te bereiden, dat veel minder krimpt bij verharding aan de lucht, dan de cementsoorten welke thans worden gebruikt — alleen (zooals ook de Ingenieur Y. M. D. Kentie aan het slot van zijn vorenaangehaald artikel mededeelt) kunnen worden tegengegaan door, zowel bij het ontwerpen als het uitvoeren aanmerkelijke verandering te brengen in de gebruikelijke wijze van doen. Die verandering, indien practisch mogelijk, zoude echter zoodanig groote meerdere kosten met zich brengen, dat de toepassing van gewapendbeton reeds uit een financieel oogpunt zou moeten worden ontraden.

Ondanks de beste voorzorgen kunnen op een onbewaakt oogenblik dan toch nog fouten worden gemaakt, die juist bij gewapend beton-constructies later niet meer zichtbaar zijn en het weerstandsvermogen van de constructie zeer doen verminderen, terwijl, al waren zij wel zichtbaar, zij zeer moeielijk op goede wijze hersteld kunnen worden.

Volgens den Heer Scharroo zal ingrijpen van overheidswege noodig zijn om te bevorderen dat een materiaal, volgens hem van groote technische en economische beteekenis zijn volle kracht zal kunnen blijven ontplooiën. Mijns inziens zal dit ingrijpen niet afdoende zijn, maar hoe het ook zij, dit ingrijpen zal voorloopig wel niet plaats hebben.

Het instellen van leerstoelen aan Technische Hoogeschoolen in het buitenland, alleen voor de studie van het gewapend beton, heeft volgens den Heer Scharroo veel bijgedragen tot het wetenschappelijk onderzoek van dit materiaal. Zulks wil ik gaarne onderschrijven, maar aan die leerstoelen alleen voor de studie van gewapend beton acht ik ook bezwaren verbonden. Voor het geven van dit speciale onderwijs worden natuurlijk gekozen personen die groot voorstander zijn van dit materiaal; waren zij meer tegenstander, dan zou een overeenkomstige toestand aanwezig zijn als ver-

kregen zou worden door aan het hoofd van een bedrijf een persoon te stellen, die openlijk verkondigt, dat hetgeen hij doet fabricceeren niet goed is. De leerstoel zou dan evenals het bedrijf spoedig van het tapijt verdwijnen en daarmede ook de docent zijne positie verliezen. Aan die leerstoelen worden nu opgeleid de toekomstige ingenieurs, waarvan „vele” later „bij het gewapend beton belanden”. Het genoten onderwijs op zich zelf zal die toekomstige ingenieurs eerder tot „voorstander” dan tot „tegenstander” van het gewapend beton hebben gevormd. Wordt door een zelfden docent onderwijs gegeven in de kennis van verschillende bouwmaterialen, dan bestaat er meer grond aan te nemen dat ook de nadeelige eigenschappen van het gewapend beton meer naar voren zullen worden gebracht en een juister inzicht zal worden gevormd omtrent de werkelijke betekenis en al of niet betrouwbaarheid van dit materiaal o.m. voor constructies van blijvenden aard.

Een overeenkomstig bezwaar als bestaat ten aanzien van leerstoelen alleen voor de studie van gewapend beton, kan ook bestaan bij vakbladen alleen gewijd aan een zeker materiaal. In dit verband wil ik er hier op wijzen, dat het mijne aandacht heeft getrokken, dat in het vakblad „Gewapend Beton”, op blz. 195 van No. 9 van den 6^{en} Jaargang, onder „Literatuuroverzicht” omtrent het in „De Ingenieur” opgenomen artikel: „Gewapend beton in het vuur, door ir. J. J. Bourdrez” het volgende wordt vermeld:

„Bij een brand in het ketelhuis van de fabriek van de N. V. Henri „Grasso's Machinefabrieken zijn de groote voordeelen van gewapend beton tegenover andere bouwmaterialen bij brand weer duidelijk „aan het licht gekomen”.

Uit het artikel van ir. J. J. Bourdrez, blijkt echter, dat bij den brand tengevolge der uitzetting van het wapeningsijzer van balk en kolom het beton, dat de wapening omhult, uit elkander is gewrongen en losgebrokeeld en dat het kernbeton, d.i. het beton zonder wapeningsijzer, volkomen gezond is gebleven. Het gewapende gedeelte van de constructie heeft dus nadeelig gewerkt, het ongewapende beton heeft in het vuur standgehouden. Het groote voordeel van gewapend beton tegenover ongewapend beton bij brand is dus geenszins duidelijk aan het licht gekomen. De waarheid is juist omgekeerd.

Ik neem „akte” van de mededeeling van den Heer Scharroo, dat hij gaarne toestemt, dat het gebruik van gietbeton ook voor gewapend beton, in het bijzonder voor militaire werken minder aanbevelingswaardig is, en dat de vastheid van het materiaal daardoor kleiner en de constructie minder homogeen en minder weerstandbiedend wordt, alsmede van zijne mededeeling, dat de steeds toenemende concurrentie van ter zake niet voldoende kundige firma's in de laatste jaren zelfs de meest wetenschappelijke con-

structeurs dwong om het watergehalte van de betonspecie te ver-grooten, om „geld te kunnen verdienen”. Waar die meest wetenschappelijke constructeurs volgens den Heer Scharroo der-gelijke afkeuringswaardige zaken doen om geld te kunnen verdienen, en daarin blijkbaar niet worden belet, daar is dus ook die uiterste zorg, voortdurend en nauwlettend toezicht (volgens den Heer Scharroo noodig om eene goede constructie te verkrijgen) bij die eerste klasse-firma's om geld te verdienen — hetgeen toch wel altijd het doel zal zijn — en bij de boven haar gestelde Directies in de prac-tijk achterwege gebleven.

De Heer Scharroo beweert, dat al wordt zelfs het ontstaan van fijne scheurtjes aangenomen, deze dan niet de minste beteekenis heb-ben in vergelijking met de groote scheuren, welke bij eene beschieting van ongewapend beton moeten ontstaan. Uit deze mededeeling is niets af te leiden ten voordeele van het gewapend-beton; wel zou zulks kunnen plaats hebben, indien de Heer Scharroo had kunnen laten volgen: „en bij eene beschieting van gewapend beton niet of in mindere mate ontstaan”; dan zou men pas eene vergelijking kunnen maken ten opzichte van de beide materialen. Nu zijn mijns inziens echter die (meerdere) fijne scheurtjes, welke in gewapendbeton (vergeleken met ongewapend beton) ontstaan, juist de aanvangsplaatsen voor de groote scheuren, welke ook in gewapendbeton moeten ontstaan; een aanwezig fijn scheurtje is de bron voor het tengevolge van trillingen en schokken ontstaan van eene groote scheur (men denke aan het zich spoedig voortplanten van een fijn scheurtje in eene glasruit).

Ook de bewering van den Heer Scharroo, dat waar ik de toe-passing van ongewapend beton meen te moeten aanbevelen, dit lijnrecht in strijd zou zijn met hetgeen ik zelf volgens hem als eisch zou hebben gesteld, n.l.: „Dekkingen, welke veel kunnen doorbuigen, alvorens te breken, zijn in dit opzicht beter bestand tegen vijandelijk vuur, dan zulke waarbij dit niet het geval is,” is geheel onjuist. Ten eerste betreft het hier eene mededeeling van mij, maar geenszins een eisch, zooals de Heer Scharroo beweert; ten tweede kunnen aan dekkin-gen van ongewapend beton (stamp beton) zoovele andere (grootere) voordeelen verbonden zijn (beter beton, minder aantal fijne scheurtjes, geringer tijdduur van aanmaak, minder benodigd toezicht van spe-ciale deskundigen en geringere kosten zelfs bij grootere dikte), dat niettegenstaande een eventueel minder doorbuigen zij toch de voorkeur zouden moeten verdienen boven gewapend-beton-dekkingen; ten derde hangt het weerstandsvermogen tegen vijandelijk vuur niet alleen af van de mogelijke doorbuiging; de Heer Scharroo lette ook op de in mijne mededeeling voorkomende woorden: „in dit opzicht”. Van de bewering omtrent het „lijnrecht

in strijd zijn" blijft dus niets over. Het is hier de plaats om er de bijzondere aandacht op te vestigen, dat ik ook nergens in mijn artikel heb beweerd, dat, voor defensie doeleinden, ongewapende betondekkingen beter zijn dan die van gewapendbeton. Zulks deed ik opzettelijk niet, omdat dergelijke militaire constructies aan geheel andere uitwendige invloeden moeten weerstand kunnen bieden en aan andere eischen moeten voldoen, dan de constructies, welke voor vrede doeleinden worden gemaakt. (Zie blz. 219, onder *h* van mijn artikel.) Alleen wees ik er op, dat het mijns inziens lang niet waarschijnlijk, laat staan zeker is, dat als materiaal voor schuilplaatsen en andere verdedigingswerken gewapendbeton de voorkeur zou verdienen boven ongewapend stampbeton, eventueel aangebracht op eene laag spoorstaven of een dun laagje gewapendbeton en eventueel gedekt door eene laag spoorstaven, en dat mijns inziens eerst dan tot toepassing van gewapendbeton zou moeten worden overgegaan, indien uit proefnemingen of betrouwbare mededeelingen omtrent beschoten dekkingen van gewapendbeton en van ongewapend beton, alsvoren bedoeld, de wenselijkheid daarvan zou zijn gebleken. (Zie Hoofdstuk II, onder *l* op blz. 225 en 226 van mijn artikel.) De aard der proefnemingen moet dan natuurlijk tevoren behoorlijk zijn overwogen, terwijl getracht moet zijn de werkelijkheid zooveel mogelijk nabij te komen. Deugdelijke vergelijkingen omtrent het weerstandsvermogen van gewapend en dat van ongewapend beton voor duurzame versterkingen kunnen b. v. niet gemaakt worden, indien het beton slechts 1 à 2 maanden is verhard; het weerstandsvermogen van het beton is dan nog niet tot volle uiting gekomen; eveneens zijn de krimpscheuren en de initiaal-spanningen alsmede eventuele roestvorming veel geringer dan b. v. na eenige jaren. Bij dergelijke proefnemingen op korten termijn is — indien men daarbij ook niet beproefd ongewapend beton, aangebracht op of gedekt door lagen als voren bedoeld — natuurlijk het gewapendbeton in zoverre in het voordeel, dat het weerstandsvermogen van het zich daarin bevindende ijzerwerk een groote voor sprong aan dit materiaal geeft, terwijl de grootere homogeniteit, vastheid en hardheid van het ongewapend beton (stampbeton) nog niet tot haar recht zijn gekomen, omdat het beton nog te versch is. (Zie de laatste zinsnede op blz. 225 van mijn artikel.) Dergelijke proefnemingen op korten termijn zouden alleen kunnen beschouwd worden als „goede” proefnemingen, indien men alleen eenig denkbeeld wil verkrijgen omtrent het weerstandsvermogen, dat eene slechts 1 à 2 maanden oud zijnde schuilplaats of andere constructie heeft, en niet eene vergelijking wil verkrijgen tusschen het weerstandsvermogen van schuilplaatsen van gewapend en die van ongewapend beton, nadat die dekkingen een hooger en ouderdom hebben verkregen.

De Heer Scharroo beweert, dat reeds jaren bekend is, en theo-

retisch, en practisch door verschillende schietproeven, dat dekkingen van ongewapend beton niet bestand zouden zijn tegen de schokwerking bij het treffen van een projectiel en de daarop volgende mijnwerking. Hij noemt daarbij de plaatsen en de jaren van de verschillende schietproeven, doch vermeldt niet de Nederlandsche proeven te Oldebroek in 1909 genomen. Bij laatstbedoelde proeven werd vergeleken het weerstandsvermogen onderscheidenlijk van dekkingen van gewapend beton, dik 1,2 M., van dekkingen van ongewapend beton van porfierslag, dik 1,7 M., en van dekkingen van ongewapend beton van grind, dik 2 M.; die voren omschreven dekkingen waren van ongeveer gelijke kosten. De proeven hebben 11 à 12 maanden na de vervaardiging der dekkingen plaats gehad; zoodat de versteening van het materiaal nog niet volkomen was.

Bij de beschieting bleek, dat de dekking van ongewapend beton van grind grooter weerstand bood dan de dekkingen uit de andere materialen samengesteld; voorts heeft ook bij de ontploffing van opgelegde picrinezuurladingen van 23 K.G., de ongewapende dekking van grindbeton zich het best gehouden.

Gelijk weerstandsvermogen zou dus bij die proeven verkregen zijn, indien de dekking van ongewapend beton van grind minder dan 2 M. dik ware geweest. De kosten van laatstbedoelde dekking zouden dan minder zijn geweest dan die van de evenveel weerstandbiedende dekking van gewapend beton.

Vorenstaande gegevens werden door mij ontleend aan het boekwerk: „Duurzame en Tijdelijke Versterkingskunst. Eerste afdeling. Duurzame Landversterkingen, door J. C. Cramwinckel.”

De Heer Scharroo laat bij zijne mededeelingen geheel buiten beschouwing die dekkingen van ongewapend beton waarbij dit materiaal (alzo stamp beton) aangebracht is op en eventueel gedekt is door eene laag spoorstaven als anderszins. Eene op dergelijke wijze samengestelde constructie, waarop ik in het slot van mijn artikel wees, is geen gewapend beton-constructie en werd — zooals den Heer Scharroo bekend is — nog het vorig jaar aanbevolen door autoriteiten, die kennis hebben kunnen nemen van de op het oorlogsveld opgedane ondervinding.

De Heer Scharroo vermeldt als „practisch” voorbeeld, welke uitwerking eene lading springgelatine, aangebracht onder (dus geheel opgestopt) eene funderingsplaat van ongewapend beton heeft gehad. Dit voorbeeld toont wederom niets aan ten gunste van gewapend beton, omdat niet medegedeeld is of kon worden wat met een gewapend beton-plaat of een ongewapende beton-plaat, aangebracht op en eventueel gedekt door een laag spoorstaven als anderszins, onder overeenkomstige omstandigheden zou zijn geschied, en zulks is toch bepaald

noodig om een vergelijking tusschen de verschillende constructies te kunnen maken. Ik verzoek den Heer Scharroo evenwel mij nadere gegevens met vermelding van bronnen omtrent dit voorbeeld te willen doen toekomen. Tot nog toe moet hier slechts sprake zijn van eene eenzijdige en niet van eene vergelijkende beschouwing.

Volgens den Heer Scharroo zou het oorlogsveld op uitgebreide schaal hebben doen zien, hoe doelmatig gewapende, maar vooral ook hoe niet juist gewapende betondekkingen zich onder eene beschieting houden. Voorts deelt hij mede, dat de Franschen bij de militaire verdedigingswerken minder goede resultaten met het gewapendbeton zouden hebben verkregen dan de Duitschers en dat bij de Deutsche dekkingen thans zou zijn bewezen 1), dat de juiste wapening wordt gevonden overeenkomstig het beginsel van de in zijn artikel geplaatste figuur: Gaarne zoude ik van den Heer Scharroo ontvangen de betrouwbare gegevens, waaruit hij dit bewijs afleidt; mij is het bestaan dier gegevens geheel onbekend. Wederom moet ik er hier op attent maken, dat de mededeelingen van den Heer Scharroo niet betreffen eene vergelijking tusschen het weerstandsvermogen van dekkingen, vervaardigd hetzij van gewapendbeton, hetzij van ongewapend beton (eventueel gedekt door of aangebracht op eene laag spoorstaven of anderszins), over welke vergelijking mijn artikel handelt, maar dat die mededeelingen alleen betreffen een vergelijking tusschen op verschillende wijzen geconstrueerde dekkingen alleen van gewapendbeton.

De Heer Scharroo zegt: „Voor gewapend beton is tegenover ongewapend stampbeton 1) eene kleine vermeerdering van het watergehalte noodig, zonder dat daarbij echter het gebruik van gietbeton vereischt is”; het aanbrengen van eene verticale wapening acht hij voor het voorkomen van horizontale scheuren beslist noodzakelijk. Hoe de Heer Scharroo kan beweren, dat bij de door hem aanbevolen, in de figuur afgebeelde, constructie-wijze, het mogelijk is zonder gebruik van het ook volgens hem minder goede gietbeton, de verschillende ruimten tusschen de ijzeren staven behoorlijk met goede beton te vullen is voor mij een raadsel en zal zulks ook voor gewapend beton-fabrikanten zijn. Bij zulk een netwerk van horizontale en verticale staven is men gedwongen een slap betonmengsel (gietbeton) te bezigen, omdat anders, tengevolge van de vele mazen tusschen de vele boven elkaar gelegen ijzeren netwerken, het niet mogelijk is de ijzeren wapeningsstaven overal op bevredigende wijze door beton te omhullen (in te klemmen). Gesteld eens, dat bij de door den Heer Scharroo aanbevolen constructie werd gebezigd een betonmengsel met een weinig meer water dan bij stampbeton gebrui-

1) De spatieering is van mij.

kelijk, dus een mengsel dat niet papperig is, dan zou toch bepaald noodig zijn dit mengsel te stampen omdat anders de daarin bij het storten aanwezige holten, aanwezig zouden blijven. Dit stampen is evenwel bij die constructie niet wel mogelijk tusschen de vele verticale staven en in geen geval toelaatbaar, omdat daardoor de ijzeren staven en netwerken in het reeds gestorte beton zouden losraken en niet meer behoorlijk door beton zouden worden ingeklemd. De Heer Scharroo heeft het wel ingezien, dat bij zijne gewapend betonconstructie geen stampbeton kan gebezigd worden, want hij laat in zijne op blz. 436 voorkomende mededeeling: „Voor gewapend beton is tegenover ongewapend stampbeton” het toevoegsel „stamp” weg tusschen de woorden „gewapend” en „beton” en bezigt dit toevoegsel wel in de woorden „ongewapend stampbeton”. Hij durft blijkbaar, en zulks terecht, niet schrijven „gewapend stampbeton”. Hij wil dus een betonmengsel bezigen, dat zoo weinig water bevat, dat het niet de nadeelen van gietbeton heeft en toch nog zooveel water, dat het bij het storten — zonder dat gestampt behoef te worden — zich toch overal tusschen de vele mazen verdeelt, alle ruimten tusschen de netwerken vult en de ijzeren wapeningsstaven behoorlijk omhult. Een mengsel van dergelijke geringe stijfheid en tevens geringe papperigheid is mijns inziens niet te verkrijgen. De Heer Scharroo zal moeten kiezen tusschen het ook volgens hem minder goede gietbeton en een betonmengsel van dergelijke stijfheid, dat dit mengsel niet overal de ruimten zal vullen en de staven niet behoorlijk zal omhullen. In beide gevallen zal hij een beton verkrijgen van minder goede hoe danigheid (zie bldzn. 210 t/m 214 van mijn artikel) en nog de minst slechte constructie indien hij het gietbeton bezigt.

Over de initiaalspanningen in het gewapend beton, op het grooter worden waarvan vooral bij duurzame versterkingen van gewapend beton de aandacht gevestigd moet zijn, zwijgt de Heer Scharroo en zulks niettegenstaande juist het aanbrengen van het vele ijzerwerk als door hem aanbevolen, aanleiding geeft tot het ontstaan van die initiaalspanningen en van vele fijne gevaarlijke scheurtjes (zie ook het hiervoren aangehaalde artikel van den ingenieur Y. M. D. Kentie). Waar die initiaalspanningen en daarmee de neiging tot het ontstaan van vele fijne scheurtjes op den duur toenemen en als gevolg daarvan ook de mogelijkheid van het ontstaan van vele groote scheuren grooter wordt, leveren de resultaten verkregen bij beschieting van nog niet lang geleden gemaakte gewapend beton-constructies niet voldoende gegevens op, om te beslissen of voor duurzame versterkingen — welke ook nog na eenige jaren van dienst zouden moeten zijn — het gebruik van gewapend beton in plaats van ongewapend beton — eventueel aangebracht op en gedekt door eene laag ijzeren spoorstaven of anderszins — al dan niet wenschelijk is.

Aan het einde van zijn artikel deelt de Heer Scharroo mede:
 „Ten slotte meen ik te moeten waarschuwen tegen het toepassen
 „van een verschillend cementgehalte in de onderscheidene lagen van
 „eene betondekking, zooals o. a. de overste Hackstroh dit voor-
 stelt”.

Ik dring er bij den Heer Scharroo op aan, eenig gedeelte van
 mijn artikel aan te wijzen, waarin sprake is van het „cementgehalte”
 van het beton. In geen enkel opzicht heb ik het daarover gehad, en
 het toepassen van verschillend cementgehalte is dan ook nog
 veel minder door mij voorgesteld. De heer Scharroo moge het
 gewapend beton aanbevelen, maar in geen geval mag hij daarbij iemand
 beweringen toedichten, welke in het geheel niet zijn geuit.

Eene gelijkmatige verdeling van het cement over de mortelmasa,
 acht de Heer Scharroo wenschelijk, omdat anders reeds bij de
 verharding der betonmasa kleine scheurtjes ontstaan, welke volgens
 hem nog veel gevaarlijker zijn dan die, welke ik vrees bij het
 verharden van gewapend beton.

Ook ik acht evenwel eene gelijkmatige verdee-
 ling van het cement over de mortelmasa zeer ge-
 wenscht, maar die komt juist bij toepassing van een betonmengsel,
 van eene papperigheid als bij gewapend beton noodzakelijk is, bij ge-
 wapend beton niet voor, o. m. als gevolg van de omstandigheid dat
 de vele mazen in de ijzeren netwerken van het gewapend beton
 als eene zeef werken, welke de fijnere deeltjes van het betonmengsel
 eerder doorlaat dan de grovere. Men leze vooral nog eens na wat
 de ingenieur C. Leemans en Prof. J. A. van der Kloes om-
 trent ongelijkmatige samenstelling van het beton van gewapend beton
 hebben medegedeeld (zie blzn. 211 t/m 213 van mijn artikel).

Daar het cementgehalte in pleisterlagen grooter is dan het cement-
 gehalte van het betonmengsel, teeken ik aan, dat de Heer Scharroo,
 evenals ik, het aanbrengen van pleisterlagen op gewapend betondek-
 kingen geen deugdelijke werkwijze vindt.

Amsterdam, 22 Juli 1918.

De Nederlandsche Soldaat in de Krijggsgeschiedenis,

DOOR

C. C. DE GELDER,

Kapitein der Infanterie.

Wanneer wij willen spreken van een Nederlandsche weermacht, van Nederlandsche soldaten, zoo kunnen wij in de geschiedenis dezer gewesten wel niet verder teruggaan, dan tot de dagen van Prins Maurits. Wat vóór dien tijd als leger gold, droeg al te zeer het kenmerk van tijdelijke hulpbenden.

Nu moet men zich een leger voorheeu, en dit geldt zelfs nog in de 18e eeuw, nooit en nergens voorstellen als een nationaal geheel. Bedenkt men nu verder, dat de Nederlanders over het algemeen als weinig krijgshaftig bekend stonden en meer voelden voor vreedzaam bedrijf, zoo valt het ons op, dat in de Nederlandsche legers van die dagen het nationale element toch vrij sterk was vertegenwoordigd. Bij het leger van ± 10.000 man, waarmede Maurits in 1592 Steenwijk belegerde, bevond zich bijv. slechts één Engelsch regiment; de overigen waren Hollanders, Utrechtenaars en Friezen 1).

Als regel kan men aannemen, dat ongeveer de helft steeds uit inboorlingen bestond, de rest uit vreemden; slechts bij tijdelijke aanzienlijke uitbreiding werd het aantal van laatstgenoemden overwegend (1598).

Hoe was nu de inwendige toestand van het leger in die dagen?

Laat ons voorop stellen, dat men den krijgsdienst veelal beschouwde als een handwerk, hetwelk hoofdzakelijk werd verricht terwille van de soldij en verdere voordeelen.

Het mag ons dan niet bevreemden, indien wij lezen, dat onder het krijgsvolk veel „Grauw en geboefte” voorkwam, dat de legers goeddeels bestonden uit het „slechtste gedeelte” der volkeren. En hoe dergelijken zich, zonder voldoende toezicht, gedragen, ligt voor de hand. De Staten van Gelderland, klagen in 1598 „dat onze eigen krijgslieden zich aanstelden, alsof het land hun tot een roof gegeven werd en zij de soldij trokken om het land te verwoesten, de onderdanen te kwellen, en alles in de uiterste ruïne te brengen, erger dan de vijand zelf 2).

1) Knoop III. Twee belegeringen, blz. 272 e. v.; Bosscha, Neerlands Helden-daden, I, blz. 306. Bij de Spaansche legers van die dagen was slechts $\frac{1}{3}$ à $\frac{1}{4}$ Spanjaarden; de overigen waren Duitschers, Walen of Italianen c. a. In het leger van Varax, bij Turnhout, was slechts één der vier regimenten uit Spanjaarden samengesteld.

2) Zie o. a. Fruin, 10 jaren uit den 80-jarigen oorlog, blz. 86—87.

Maar ziet, reeds na eenige jaren treedt, onder de gestrengte leiding van Maurits en zijn neef Willem Lodewijk, aanzienlijke verbetering in. Hugo de Groot vermeldt, hoe de steden, die vroeger de soldateska als eene tuchteloze horde vreesden, thans om strijd naar garnizoenen verlangen. De Venetiaan Trevisano, die in 1620 Amsterdam bezoekt, schrijft: „Ik geloof niet, dat in eenig land zooveel orde in het leger heerscht als hier. De soldaten worden alle tien dagen betaald en de uitbetaling der soldij wordt geen uur uitgesteld. Hier heerscht volmaakte gehoorzaamheid, dank zij gepaste strengheid tegen de overtreders....” enz. 1).

Hoe kon die gezonde toestand nu ontstaan? Het antwoord is eenvoudig; de troepen werden geregeld geoefend, zij hielden exercitie, zij leerden schansgraven, zij werden behoorlijk verzorgd en betaald, maar tevens gestreng aan hunne verplichtingen gehouden. Het Staatsche leger van die dagen was dientengevolge de oefenschool der buitenlandsche officieren, de daarin gebezigde reglementen werden in alle talen overgebracht. Zelfs lieten de Duitsche vorsten van hier.... drilmeesters komen om hunne troepen te bekwamen 2).

Wij maken thans een sprong tot het jaar 1672.

Na den vrede van Munster, en vooral ook gedurende het stadhouderloos tijdperk, bleek het leger in alle opzichten achteruit gegaan; de redenen daarvoor waren vele en velerlei. Het resultaat was echter, dat de Fransche legers aanvankelijk al zeer gemakkelijk spel hadden, dat men den bevelhebber eener vesting, die om munitie vroeg, zelfs durfde antwoorden „dat de belegeringen der Franschen zelden lang duurden”, zoodat het getal zijner kogels wel voldoende zou zijn.

In het verslag der gedeputeerden van 5 Juni 1672 vinden wij, aangaande den toestand van het leger aan den IJssel, dat de officieren over de troepen gesteld, grootendeels zeer onbedreven zijn en de troepen absoluut ongedisciplineerd en „dat daarenboven zoowel de voorschreven officieren als de militia zelfs niet met de grootste courage zijn aangedaan om den vijand het hoofd te bieden en te weerstaan; maar dat deselve zijn seer schroomende schrickachtig”.... 3).

Echter, hoe spoedig weet onze stadhouder Willem III verbetering in den toestand te brengen.

Wij lezen: „Toen Willem III in 1672 aan het hoofd van zaken kwam, was het Hollandsche leger een der slechtste legers van Europa; bij den dood van dien vorst (1702) was dat leger misschien het beste; vooral de hollandsche infanterie was uitmunten, en vreemde, zelfs ons vijandige schrijvers, zooals de Franschman Folard, gewagen met zeer hoogen lof van dat wapen....” 4).

1) Dr. E. Daniels, *Geschiede des Kriegswesens*, IV, blz. 103.

2) Blok, *Gesch. van het Nederl. Volk*, III, blz. 425.

3) Sijpestein en de Bordes, *De verdediging van Nederland in 1672—73*, I, blz. III.

4) Knoop, *Geschriften I*, blz. 346, III, blz. 187; id. *Willem de Derde I*,

En elders treffen wij aan: „Les mêmes troupes, auxquelles on donne si gratuitement l'épithète de poltrons et de lâches, lorsqu'elles font la guerre en 1672, sont les mêmes, qui chassèrent les Français des provinces conquises; qui soutinrent avec tant de gloire la guerre de succession, et qui, de l'aveu de tout le monde furent regardées avec raison comme les meilleures troupes de l'Europe. Par quel prodige cette métamorphose s'opérait-elle? Par la sévérité du Roi Guillaume dans le maintien des lois, de la discipline et de la subordination, mais encore plus par son attention à distinguer, à récompenser la valeur, l'intelligence, l'habileté et la bonne conduite” 1).

In de eerstvolgende jaren, na den dood van Willem III, onder de beproefde leiding der door hem gevormde bevelhebbers, blijft het Staatsche leger zijn goeden naam handhaven en wel op zoodanige wijze, dat Frederik de Groote het als den leermeester der krijgskunst voor de achttiende eeuw heeft genoemd.

Van Ramillies (1706) heet het: „This surprising victory was principally owing to the skilful dispositions of the Duke, to his presence and activity, and to the firmness and perseverance of the Dutch infantry and cavalry, who bore the brunt of the first onset” 2). Over Malplaquet wordt ons bericht, dat Marlborough zijne bewondering niet kon onthouden aan de Hollandsche soldaten, wegens hunne onverschrokkenheid. Schulenburg zegt van dien zeldsen slag „l'Infanterie Hollandaise a fait merveille”, Coxe noemt hen een „chosen body of veterans.”

In den Oostenrijkschen Successie-oorlog is het beeld reeds geheel gewijzigd. Bij Fontenoy (1744) zijn de Staatsche troepen verre van standvastig; daarentegen is hunne houding bij Raucoux weer loffelijker, zonder dat men echter het gevoel krijgt, dat de dagen van weleer zijn teruggekeerd. En deze inzinking zou voorloopig blijvend zijn, immers de hoogstaande aanvoerders ontbraken.

Wij gaan daarom over naar het Fransche tijdperk en vinden hierin allereerst een Nederlandsche brigade, medestrijdende op Spaanschen bodem.

Bosscha vertelt ons van hare krijgsbedrijven het een en ander 3). Daags na de actie bij Mesa de Ibor zegt bijv. Victor tot Chassé: „Général, je vous fais compliment sur la conduite de vos troupes; elles se sont supérieurement conduites, j'en suis très, très content.” De ver-

blz. 13. (Commentaires sur Polybo, blz. 68). Folard spreekt van het geduchte vuur, „de l'infanterie hollandaise, qui est très bonne et mieux disciplinée qu'aucune autre”.

1) Lettres militaires, Paris 1781, II, blz. 138. Zie ook Bosscha II, blz. 166, 205. Van Rocroi heet het bij Quincy: „Il faut avouer à la gloire des ennemis, que leur infanterie s'y signala et qu'on n'a jamais vu plus de courage et d'intrépidité qu'elle en fit parattre contre une armée victorieuse.”

2) Coxe, Memoirs of Marlborough, Vol. II, blz. 351.

3) Bosscha, Neerlands Heldendaden, III a, blz. 331 e. v.

dediging van Merida, een uiterst gewichtig punt wordt opzettelijk aan de Hollanders toevertrouwd: „S. E. Mr. le Maréchal, Duc de Belune est persuadée qu'elle ne pouvait mieux faire, qu'en confiant la défense de la forteresse de Merida à vous et aux braves troupes que vous commandez.” Zoo heet het in de instructie van Kolonel Storm de Grave.

Wij vermeenen, dat ook de andere Hollandsche korpsen den Keizer met eere hebben gediend; de Roode Lanciers zijn beroemd gebleven, de Hollandsche Garde is op de sneeuwvelden van Rusland ten ondergegaan, de regimenten 123, 124, 125, 126 mochten zich daar een vaandelinscriptie verwerven, en van de Hollandsche pontonniers a/d Berezina heeft natuurlijk een ieder gehoord!

Toch meene men niet, dat deze soldaten zoo buifengemeen enthousiast waren voor de zaak, welke zij dienden. „Niemand zal beweren,” zoo lezen wij „dat de Hollanders met geestdrift te velde trokken, maar ook nu kwam aan het licht, dat de Hollander, eenmaal zijn ingeschapen weerzin tegen den krijgsdienst vrijwillig of met dwang teboven gekomen, hij zich tot den besten militair vorm” 1).

Aan de dapperheid der Nederlandsche soldaten van dien tijd behoeven wij alzoo allerminst te twijfelen, echter komen wij hier weder tot eene andere eigenschap dier zelfde soldaten, welke bepaaldelijk onze aandacht heeft getrokken.

Men vindt, en niet slechts bij buitenlandsche auteurs, zoo hier en daar een „sneer” betreffende hun gedrag, wanneer zij niet onder gestreng toezicht stonden. De Hollandsche kapitein Wagevier deelt ons de uiting mede van een apotheker te Marienwerder, die verklaarde liever 10 Franschen in kwartier te krijgen, dan één Hollander. Venturini (I, blz. 122) vermeldt, dat de Hollanders hunne gelijken niet hadden, wanneer het roof, plundering en brutale mishandelingen van inwoners betrof. In Straalsond (1808), ter gelegenheid van de expeditie tegen Schill, hebben zij al evenmin een gunstigen indruk achtergelaten 2).

Wij moeten derhalve wel aannemen, dat er voor deze ongunstige meeningen een oorzaak zal zijn geweest.

En zoo komen wij tot 1815. Over de houding der troepen in het gevecht valt ook dan allerminst te klagen; de lastertaal van Siborne en zijne volgers kunnen wij stilzwijgend voorbijgaan.

Lord Wellington verzoekt 3), aan Koning Willem I over te

1) D'Auzon de Boisminart, aangehaald bij Sabron, Gesch. v. h. 124e Regt. Infanterie van Linie, blz. 16.

2) Dit stemt overeen met hetgeen wij vinden in „Vermeulen Krieger” (van Rees), blz. 20—21. Over het veel gesmade 33e Regiment willen wij niet spreken; dit korps is door Generaal Sabron ruimschoots gerehabiliteerd. Men leze ook Droysen York I, blz. 224.

3) De Bas, Prins Frederik en zijn tijd, III 2, blz. 777—79.

brengen „qu'il ne pouvait assez louer la valeur des troupes" (19 Juni), terwijl hij op 9 December aan Prins Frederik een even vleidend getuigenis geeft.

Ook Lord Hill, onder wiens bevel de divisie Chassé had gestaan, spreekt van „la belle conduite des troupes" 1).

Maar, zelfs zonder die loftuitingen, zou de herinnering aan het 5e militie-bataljon, de jagers van Grunebosch en de rijdende-artillerie van Gey van Pittius bij Quatre-Bras, of wel aan de karabiniers, de batterij v. d. Smissen en de brigade Detmers bij Waterloo onvergankelijk verdienen te blijven.

Doch naast dit schoone beeld rijst weder een spooksel op.

Toen de Nederlandsche troepen, na den slag bij Waterloo, vooruit gingen, vertoonden zich alras sporen van wanorde en ongeregelheden.

Wellington klaagt 2): „En conséquence de ce désordre dans les marches des troupes des Pays-Bas on ne peut dépendre sur elles pour rien" en blijkens de Generale Orders van 19, 21, 23 Juni, aan de Nederlandsche troepen uitgegeven, werd dit ook door den wd. Generaal-en-chef, Prins Frederik, zeer wel ingezien 3).

Allereerst worden maatregelen bevolen tegen deserteurs en achterblijvers, patrouilles worden uitgezonden om de „traineurs" te verzamelen, op marsch zal de kapitein achter de compagnie marcheeren.

„Geen manschappen zullen uit hunne rangen gaan zonder behoorlijke permissie van den kapitein of commandant, die gehouden zal zijn hun een korporaal mede te geven, die voor den man responsabel zal zijn.

Bovendien zal ieder commandant van een korps een bekwaam officier, met een genoegzaam detachement uitgezochte soldaten, achterop doen marcheeren om alle traineurs, welke de oplettendheid der kapiteinen mochten ontglippen tegen te houden" enz.

Voorts lezen wij, dat de troepen zich op marsch ontteden van de uitrustingsstukken, die zij overbodig achtten 4).

Doch er zijn ook nog andere klachten.

Op 23 Juni komt een rapport in, namens Generaal Byng, vermeldende, dat de Nederlandsche troepen „are plundering to a great degree", terwijl reeds in de Generale orders van 21 Juni was gezegd: „thans geven zij zich over aan verachtelijke plunderingen en beroovingen van hunne landgenooten, voor wier haardsteden zij met zooveel dapperheid gestreden hebben" 5).

1) Id. blz. 795. Men neme tevens kennis van Boulger, The Belgians at Waterloo.

2) Dispatches, XII, blz. 614.

3) De Bas, III, 2, blz. 1232 e. v. In onze studie over „Achterblijvers en Vermisten" (Mil. Spectator, Dec. 1917) hebben wij op deze maatregelen bereids gewezen.

4) De Roo v. Alderwerelt, Gesch. v. h. Zevende Regiment Infanterie, blz. 42.

5) De Bas, III, 2, blz. 1234—35; Wüpper mann, De vorming v. h. Ned. Leger, blz. 151. De verpleging liet veel te wenschen oef en hierin school uitteraard een voorname oorzaak.

Is het niet jammer, dat de schoone daden door dergelijk wanbedrijf werden ontsierd?

En nu de tiendaagsche veldtocht.

's Konings oproep van 5 October 1830 vond weerklank in de harten der bevolking, de geestdrift in die dagen was algemeen. „De ontberingen en ongemakken van veld- en garnizoensdienst (werden) in het ruwe weder van een langdurigen winter zonder morren doorgestaan, uit liefde voor het Vaderland en uit trouw aan den Koning; en toen het nationaal plichtsbesef in gevaar van kwijning kwam, wierp het heldenfeit van van Speijk vonken in de gemoederen” 1).

Omtrent de geoeffendheid en de waarde van leger en schutterij in Augustus 1831 mogen wij verwijzen naar de uitvoerige studie van Kapitein T o n n e t in den Mil. Spectator van 1906. Voor ons doel is het voldoende te vermelden, dat de troepen in den strijd wederom hunnen plicht hebben vervuld 2), terwijl de Pruisische Lt.-Kolonel v o n S c h a r n h o r s t oordeelt:

„Die kön. niederländische Armee hält überall Disciplin und Ordnung... Die Gefangenen und Einwohner werden von den Soldaten ohne allen Hass, ohne alle Rache auf das Menschlichste behandelt, sodass man auch die Freude hat, die Bewohner beim Einrücken in die Orte sowie auf dem Felde überall in der gewöhnlichen, friedlichen Beschäftigung zu finden.”

Deze uitspraak lijkt ons echter wel wat optimistisch.

„Het achterblijven van zoovele manschappen” 3) is toch bedenkelijk. En in den avond van 3 Augustus moet de Kroonprins de 1e brigade der I^{le} Divisie onder de wapenen doen komen, om een einde te maken aan de baldadigheden. Z. K. H. spreekt zelfs van „le peu de discipline, qui règne dans l'armée”, doch oordeelt reeds na enkele dagen hieromtrent gunstiger.

De Leidsche Jager B o o t teekende aan (op 5 Augustus), na de schermutseling te Beeringen: „Geld heb ik niet noodig, overal plunderen wij en leven volkomen van den roof” 4).

Costerus 5) schrijft (bij Leuven), toen de gemoederen eenigszins verhit waren door vermeend verraad: „Kisten en kabinetten werden open-

1) B o s s c h a , III, 2, blz. 681.

2) Uit „Het Leidsche Jagerscorps” (blz. 47 en 76) blijkt, dat het teruggaan, achterblijven in het gevecht, onder allerlei voorwendsels of ook zonder deze, bij onze troepen wel voorkwam. Men treft dit evenwel overal aan.

3) D e R o o v. A l d e r w e r e l t , blz. 131. Het wegwerpen van kleeding enz. kwam veel bij de schutters, doch ook bij... de Leidsche Jagers voor. Het was in die dagen drukkend heet; dit niet als excuus, doch als mogelijke verklaring. Zie voorts: K n o o p , IV, blz. 69.

4) D e B a s , IV, 2, blz. 280. Ook hier schijnt de verpleging slecht te zijn geweest, maar....

5) Brieven en dagboek v. d. Utrechtschen vrijw. jager C o s t e r u s , blz. 205.

geslagen en geplunderd. De kelders werden van alle eetwaren beroofd en, waar men bier tapte, liet men de vaten openstaan.... Met moeite kan men zich voorstellen de woede, waarmede men alles onderzocht en vernielde. In een huis vond ik een dragonder bezig een piano te vernielen, door met zijn sabel erin te hakken."

"Een ander soldaat zag ik een' man zich laten uitkleeden, om te zien, of hij ook geld bij zich had"....

"Een paar uur later kwamen soldaten ons een menigte wijn te koop aanbieden, dien zij op de naburige dorpen, meestal bij de pastoors, hadden weggeroofd" (blz. 207).

En andere zinsneden (blz. 201, 208) wijzen op mishandeling, op onbeschoft optreden e. d., zoomede op roof (blz. 203). Dit alles laat zich met „onvoldoende verpleging" niet vergoelijken, ook al zal men steeds verstandig doen, niet al hetgeen in oorlogstijd wordt bedreven onder het microscoop te bekijken, en al dient men zeker rekening te houden met het gemiddeld beschavingspeil der soldaten van die dagen.

Wij vragen thans nog de aandacht voor de houding der Nederlandsche troepen, tijdens de verdediging der Citadel van Antwerpen. „Niemand," lezen wij, „niemand heeft zich aan de zware en menigvuldige diensten door voorgewende ziekte of op andere ongeoorloofde wijze onttrokken of zoeken te onttrekken. De soldaat was altijd bereid en gereed, zoowel bij dag als bij nacht, ook indien hij tot een onverwachten dienst werd gecommandeerd, zijn plicht als soldaat, zonder dat hij aanmoediging behoefde, getrouw te vervullen.... De discipline heeft zich, zoowel gedurende het beleg, als na de overgave, bij den marsch naar Frankrijk, onverwikt staande, gehouden" 1).

En dit wil, bij den zeer ongunstigen toestand binnen de citadel, heel wat zeggen, ook al heeft men de eenparige lof van eigen en vreemde schrijvers, over de houding der troepen tijdens het bombardement, met een verwijzing naar het nationale flegma trachten te verzwakken.

De vaderlandsche krijgsgeschiedenis eindigt hier. Weliswaar zouden wij de Indische krijgsgeschiedenis nog kunnen naspeuren, doch deze ligt buiten ons bestek. Echter mogen wij wel herinneren aan de deelname van Nederlandsche militairen aan de lotgevallen van Albanië en met ingenomenheid lazen wij nog onlangs, uit China, het bericht, dat de mariniers te Peking zulk een flink figuur maken en dat het vreemden opvalt, met welk een plichtsbesef zij den dienst als schildwacht waarnemen.

Er is dan ook inderdaad van den Nederlandschen soldaat, niettegen-

1) De Roo v. Alderwerelt, blz. 203. Zie ook blz. 201; voorts Bosscha, III, 2, blz. 767.

staande zijn weerstrevenden geest en zijn gemis aan zelftucht, alles te maken 1).

En zoodoende komen wij tot de slotsom van ons betoog.

Ofschoon de voorliggende studie slechts mag worden opgevat als een vluchtige schets, ofschoon wij ten volle het gevaar beseffen van al te spoedig conclusies te willen trekken, zoo meenen wij toch, dat den Lezer, uit het door ons vermelde, één indruk zal bijblijven en wel, dat het den Nederlandschen soldaat, wanneer hij aanvoerders had, die wisten te bevelen, te beloonen en zich te doen gehoorzamen, aan dapperheid en plichtsbetrachting nooit heeft ontbroken.

Doch daarnevens zal het een ieder hebben getroffen, hoe spoedig die zelfde soldaat neiging vertoont om te verwilderen en zich te misdagen, zoodra de strenge leiding of het noodige toezicht ontbreken.

Het spreekwoord van de „zachte heelmeeesters” is voor onzen landaard maar al te toepasselijk en ieder leger vertoont nu eenmaal het spiegelbeeld van de natie, waaruit het voortkomt.

De verdere gevolgtrekkingen mogen wij onzen Lezers met vertrouwen overlaten.

1) Wanneer de zaak zijn belangstelling wekt, hij het nut er van beseft, zoo is zijn ijver groot genoeg. Bij den watersnood in Holland, den veenbrand in Drenthe, het spoorwegongeluk bij Houten e. d. was de medewerking der soldaten schitterend.

Zie ook K n o o p, IV, blz. 96. „Bij ons kost het en moeite en zorg om den burger tot krijgsman te vormen . . . , daar waar krachtvolle en bekwame opperhoofden optreden, daar zal men van den Hollander, na verloop van tijd, een uitmuntend soldaat maken.”

Ervaringen bij het gebruik van geweermitrailleurs¹⁾ op rijwielen.

DOOR

W. G. DE BAS,

Kapitein der Vesting-Artillerie.

Inleiding. Na een bijna driejarig²⁾ bestaan behoort de 1e Mitrailleur-Compagnie der Vesting-Artillerie tot de krijgsgeschiedenis van het Nederlandsche leger. Het jeugdige lid der Nederlandsche wapenfamilie, de geweermitrailleur, van windselen ontdaan, wordt door zijn min — de Vesting-Artillerie — na dagen van bange zorg, overgedragen in de armen van moeder Infanterie en komt zodoende tot zijn juiste bestemming. Het is wellicht niet overbodig, in een Nederlandsch militair tijdschrift eenige zaken te vermelden, die tijdens een driejarig gebruik van den geweermitrailleur bij de Vesting-Artillerie aan het licht zijn gekomen.

Ontstaan der rijwiel-sectiën. Ons leger beschikt over een betrekkelijk gering aantal van deze Madsengeweren, waarvan het meerendeel werd verdeeld over de stellingen en liniën en een zestigtal werd bestemd ter bewapening van de voormalige 1e Mitr. Cie Vg. A., thans 1e Compagnie Lichte Bommenwerpers. De organisatie van die mitrailleur compagnie hield nauw verband met de bestemming der mitrailleurs ingeval van 2e mobilisatie. Na aftrek van de geweermitrailleurs, waaraan eene bijzondere bestemming was toegekend, bleven nog een 15-tal beschikbaar, welke, vereenigd tot sectiën te voet, eene belangrijke reservevuurkracht vormden in handen van den algemeenen bevelhebber ter versterking van de tirailleurlinie of loopgraafbezetting op plaatsen, waar zulks het meest noodzakelijk zou blijken. De practijk wees uit, dat de bepakkings van het personeel (de G. M. weegt 9 K.G.; een draagstel met 2 gevulde tassen ruim 17 K.G.) te zwaar was, om infanterie op

1) Voor lectuur en illustraties nopens den geweermitrailleur zie:

Voorschrift G. M. Vg. A. '15.

„Beknopte beschrijving van den Geweer-Mitrailleur Systeem Madsen M' 1912" (Uitgave K. M. A.).

„Geweermitrailleurs Stelsel Madsen in het Buitenland" door J. H. Boeije.

„Panorama" van 25 April 1917, No. 43.

„Onze Neutraliteit"; 1e jaargang No. 5.

„De Week" van 23 Febr. en 2 Maart 1918, Nos. 47 en 48.

„Mavors" Augustus- en Decemhernummer 1916.

2) 1 Augustus 1915—17 Juni 1918.

marsch en in het gevecht te volgen. De borst- en rugtasschen veroorzaakten knelling en drukking en bleken voor de uitrusting weinig aanbevelenswaardig. Door deze en andere overwegingen geleid, werd besloten het meerendeel der sectiën te voet te reorganiseeren in rijwielsectiën, waardoor een tweeledig doel werd bereikt: 1e het volgen der infanterie op marsch, 2e verlichting der bepakking van den man, daar geweermitrailleur en gevulde tasschen op de wielen werden bevestigd.

Tactisch gebruik. Nadien werd de 1e Mitr. Cie Vg. A. in zekeren zin beschouwd als wielrijderscompagnie en als zoodanig bij oefeningen in grooter- en kleiner verband niet zelden toegevoegd aan compagnieën wielrijders van het veldleger. Zoodoende verviel men betrekkelijk in dezelfde fout van eertijds, daar de bewapening van de 1e Mitr. Cie Vg. A. zwaarder was dan die der compagnieën wielrijders. Bovendien is de bestemming van beide compagnieën geheel verschillend: de compagnieën wielrijders toch dienen voornamelijk voor verkenning- en veiligheidsdienst, de geweermitrailleurs voor verhooging van de vuurkracht. De sectiën geweermitrailleurs op rijwielen zijn in zekeren zin te beschouwen als de rijdende artillerie der compagnieën wielrijders, welke haar tempo behooren te regelen naar de mitrailleursectiën. De ervaring heeft geleerd, dat de sectiën geweermitrailleurs op rijwielen eene snelheid van 14 K.M. per uur gedurende geruimen tijd kunnen volhouden. Gedurende een 6 daagschen oefeningsmarsch van 's Gravenhage over Enkhuizen, Stavoren, Leeuwarden, Assen, Oldebroek en Utrecht, waarbij 528 K.M. werden afgelegd met schier voortdurenden, sterken tegenwind in vaak geaccidenteerd terrein, bedroeg de gemiddelde snelheid 10,4 K.M. (rusten wél —, 14 K.M. rusten niet inbegrepen). Het gemiddeld gewicht van de rijwielen, belast met geweermitrailleurs, tasschen met gevulde patroonhouders, ransels en jekkers bedroeg ruim 40 K.G. Het verschil in gewicht tusschen de tasschen, gevuld met scherpe- en losse patronen werd nagenoeg opgeheven door het gewicht van den ransel, die in werkelijkheid niet op de wielen, doch op een bagagewagen wordt medegevoerd 1). Het detachement telde, bij terugkeer te 's Gravenhage geen enkelen uitvaller. Bij oefeningsmarschen van den Haag heen en terug naar Hoek van Holland (\pm 50 K.M.), IJmuiden (\pm 120 K.M.), Amsterdam (\pm 120 K.M.) en Utrecht (\pm 130 K.M.) bedroeg de gemiddelde snelheid — rusten niet medegerekend — tusschen 12 en 14 K.M. per uur. De ervaring heeft geleerd, dat in den veldkrijg binnen onze enge grenzen de rijwielsectiën G. M. zeer wel in staat zullen zijn bij

1) Het gewicht van het onbepakte rijwiel bedraagt 17,5 K.G.

Het gewicht van het rijwiel model (a) met drievoetaffuit 34 K.G.

” ” ” ” ” ” (b) met 3 gevulde tasschen 48,2 K.G.

” ” ” ” ” ” (c) met G. M., 1 gevulde tasch, res. loop en invetstok 41,25 K.G.

Het gewicht van het volledig gemonteerd rijwiel (h) der rijwielherstellers bedraagt 46 K.G.

marschen over kortere afstanden de afdeelingen wielrijders door alle terreinen in normaal tempo te volgen.

Wat het gebruik van deze rijwielsectiën betreft denke men aan bovenstaand beeld der rijdende artillerie. Mitsdien behoort de infanterie, te voet of op rijwiel, te zorgen voor voldoende beveiliging van hare verhoogde vuurkracht. Het in stelling brengen van rijwielsectiën G. M. geschiedt sneller en vlotter dan stellingverandering c. q. terugtrekken. Het opbergen van houders in tassen. en het bevestigen van het materieel op de wielen vereischt tijd, dient vooral niet te laat te geschieden en plaats te vinden onder dekking van infanterie. Zodoende zijn rijwielsectiën G. M. ongeschikt voor zelfstandigen verkenning- en veiligheidsdienst. Schrijver dezes zag b. v. bij eene oefening de verdediging van een autoradiostation opgedragen aan één enkelen geweermitrailleur met bediening op rijwielen, de verdediging van een dorpsrand en van een brug aan 2 (c. q. 1) rijwielsectië(n) G. M., alles zonder eenige beveiliging door andere wapens. Het gevolg van dit foutief gebruik was, dat bij doorgezette aanval des vijands deze sectiën, door den aard harer bewapening, niet snel genoeg van stelling konden verwisselen of terugtrekken en krijgsgevangen werden gemaakt. Bij oordeelkundige dekking door infanterie te voet of door wielrijders ware zulks voorkomen.

Ontwerp-Organisatie. De tactische eenheid bij een detachement G. M. op rijwielen is de sectie van 3 geweermitrailleurs. Deze sectie kan als volgt worden samengesteld:

Bestemming.	Onderofficieren.	Korporaals.	Manschappen.	Geweermitrailleurs.	Rijwielen.	Paarden.	Voertuigen.	Patronen.	Toelichtingen.
Sectiecommandant*)	I				1(a)				*) Voert mede 2 foudralen, elk met 1 res. buiten- en binnenband. a) Ingericht voor medevoeren van 1 drievoetaffuit. b) Ingericht voor medevoeren van 3 tassen ieder met 8 gevulde patroonhouders à 25 scherpe patronen No. 1. c) Ingericht voor medevoeren van 1 geweermitrailleur met reserve loop, 1 tasch met gevulde houders en 1 invetstok. d) In houders. e) In doozen tot patrooncaissons à 250 patronen. f) 1 patroonaanvoerder. 1 wagenbestuurder.
Reserve S. C.		I			1(b)			600(d)	
Ordonnans S. C.			I		1(b)			600(d)	
Geweercommandanten			3	3	3(c)			600(d)	
Bedieningsmanschappen			6		6(b)			3600(d)	
Rijwielbewaker			I		1(b)			600(d)	
Drievoetaffuitvervoerders			3		3(a)				
Patroonaanvoerder (op reserve rijwiel).			I		1(c)			200(d)	
Patrooncaisson			2(f)			2	I	24000(e)	
Totaal per sectie.	I	I	17	3	17	2	I	30200	

Uit het vorenstaande blijkt, dat bij elken G. M., buiten en behalve over de munitie der bedieningsmanschappen, tevens wordt beschikt over de munitie van een der „baantjesgasten” (Res. S. C.; ordonnans S. C., rijwieltbewaker, patroonaanvoerder op res. rijwielt). Elke G. M. beschikt mitsdien over $200 + 2 \times 600 + 1 \times 600 + \frac{1}{3} \times 200 =$ ruim 2000 patronen (10 tassen) in houders op de wielen.

Het verdient aanbeveling, ter verzekering van tijdige munitieaanvulling, den patrooncaisson te vervangen door een bakauto.

Oorspronkelijk was de rijwielsectie G. M. uitgerust met 2 drievoetaffuiten. Daar ingevolge punt 61 voorschrift G. M. Vg. A. '15 op lucht-doelen met 3 wapens gelijktijdig moet worden gevraagd, dient per sectie over 3 drievoetaffuiten te worden beschikt, al kan — zoo noodig — in het gemis van een 3e drievoetaffuit worden voorzien, door den G. M. tegen een muur, boom enz. op te stellen, dan wel door een man in knielende houding, het hoofd met een jas, zak e. d. tegen de uitgeworpen hulzen beschermd, het wapen ter hoogte van de schouders met de handen aan de steunen te doen vasthouden.

De practijk heeft uitgewezen, dat wegens de vele herstellingen te velde aan banden en wielen, per sectie noodzakelijk moet worden beschikt over 1 reserve rijwielt. De belasting der wielen is te zwaar, om dit reserve rijwielt aan de hand mede te voeren, waarom het wordt bereiden door een der twee patroonaanvoerders, die aanvankelijk beiden bij den patrooncaisson waren ingedeeld.

De staf van een peloton kan als volgt worden samengesteld:

Bestemming.	Officieren.	Onderofficieren.	Manschappen.	Rijwielen.	Toelichtingen.
Pelotonscommandant	1			1 (a)	^{g)} Tevens trompetter.
Reserve P. C.		1		1 (a)	^{h)} Ingericht voor medevoeren van: 1 tasch met gereedschap.
Ordonnans P. C. (g)			1	1 (c)	1 kist met reserve onderdeelen tot G. M. en rijwielen.
Rijwielthersteller			1	1 (h)	2 gemonteerde reservewielen.
Hospitaalsoldaat			1	1 (c)	2 foudraals ieder met 1 reserve binnen- en 1 res. buitenband.
Geleider der patrooncaissons (i)		1		1 (c)	ⁱ⁾ Bij een peloton van 3 sectiën een onderofficier ; bij een peloton van 2 sectiën een korporaal.
Bagagewagen (k)					^{k)} Pro memorie ; bij 2e mobilisatie met bespanning en wagenbestuurder ter plaatse te vorderen.
Totaal per pelotonsstaf.	1	2	3	6	

De reserve binnen- en buitenbanden werden vroeger alleen medegevoerd op de wielen der S. Cn. In de practijk bleek doelmatig, vooral door de rijwieltherstellers reserve banden te doen medevoeren, daar bij een ongeval steeds één der herstellere voorloopig achterblijft en eerst dan blijkt, of gebruik van een nieuwen band noodzakelijk is. Toen de banden alleen werden medegevoerd door de S. Cn., kwam het

meermalen voor, dat deze reeds verder waren gereden, wanneer verwisseling van een defecten band noodig bleek. De man moest dan niet zelden den marsch te voet vervolgen. De reserve banden op de wielen der S. Cⁿ. dienen thans slechts ter aanvulling van den voorraad op de wielen der rijwielherstellers.

Uit noot (z) volgt, dat steeds beschikt wordt over een onderofficier-treincommandant, wanneer de 5 patrooncaissons vereenigd marcheeren.

Door bovenomschreven inrichting der wielen en hunne verdeling over het peloton beschikt dit onderdeel over 4 (5) reserve wielen model (a) en 5 (6) reserve wielen model (c).

De bagagewagen dient voor vervoer van officiersbagage, archief, ransels enz. en ware door een bakauto te vervangen.

Nu de rijwielsectiën G. M. niet langer in compagnies verband zijn opgenomen vervalt vanzelfsprekend de compagniesstaf. Het detachement dient in onderhoud te worden opgenomen bij eenen staf, eene compagnie infanterie of eene compagnie wielrijders (waar tevens over een rijwielherstelplaats wordt beschikt!) waardoor administratief personeel en werklieden (rijwielherstellers en gewermakers uitgezonderd) overbodig worden.

Bij de ontwikkeling tot het gevecht ziet de P. C. zich ras van zijne sectiën beroofd; deze worden opgelost in de tirailleurlinie en komen onder de bevelen van de S. Cⁿ. en G. Cⁿ. der onderdeelen, aan wie deze verhooging van vuurkracht ter beschikking wordt gesteld. De taak van den P. C. der G. M. is dan, den munitieaanvoer en de verpleging zijner sectiën te verzekeren.

Bij zelfstandige marschen kan de hospitaalsoldaat bezwaarlijk, bij samenwerking met andere onderdeelen daarentegen gevoegelijk worden gemist.

Rekenende op 1 korporaal gewermaker of assistent gewermaker per peloton komt men tot de volgende ontwerp-organisatie van een detachement G. M. op rijwielen van 5 sectiën à 3 G. M.:

Bestemming.	Officieren.	Onderofficieren.	Korporaals.	Manschappen.	Geweermitrail- leurs.	Rij- wielen.		Paarden.	Voertuigen.	Patronen.
						Gewone	Motor.			
Staf van het detachement.	1			1*			2			
1 peloton à 3 sectiën . . .	1	5	4	54	9	58		6	3	90 600
1 peloton à 2 sectiën . . .	1	3	3	38	6	41		4	2	60 400
Totaal generaal . . .	3	8	7	93	15	99	2	10	5	151 000

Uitrusting. De uitrusting van het peloton G. M. op rijwielen houdt nauw verband met het toebehooren van den G. M., omschreven in punt 32 voorschrift G. M. Vg. A. '15. Het volgende staatje geeft van die uitrusting een overzichtelijk beeld.

*) Ordonnans detachementscommandant.

Bestemming.	Rijwielen.				Mantelriemen.	Stoffoudraals tot G. M.	Asbest handschoenen- paren.	Klimsporen paren in foudraal.	Handbijlen.	Infanterieschoppen.	Zandzakken.	Stalen brillen.	Prismakijkers.	Seinschijven stellen.	Seinvlaggen.	Toelichtingen.
	Model (a).	Model (b).	Model (c).	Model (h).												
P. C.	I				3											
Reserve P. C.	I				3											
S. C.	I*				3		I									
Res. S. C.		I			3				I							
Geweercommandant			I		3	I	I									
Bedieningsmanschappen . .		I			3					I	I	I				
Rijwielenbewaker		I			3					I	I	I				
Ordonnans S. C.		I			3					I	I	I				
Drievoetaffuitvervoerders.	I				3					I	I	I				
Patroonaanvoerders			I		3					I	I	I				
Rijwielenherstellers				I	3							I				

) Met 2 foudraals tot res.
binnen- en buitenbanden.

Opstelling. Het peloton G. M. op rijwielen kent slechts twee opstellingen: de marschcolonne met ééne en met tweeën.

P. C. ○ ○ Ord. P. C.

1re Sectie.

Res. S. C. ○ ○ Ord. S. C.

Φ Φ Gew. C. (No. 1).

< 1 M. >
○ ○ No. 2.

1,9 M.

○ ○ No. 3.

No. 1. Φ ○ No. 2.

No. 3. ○ ○ Res. rijwielen.

↓ ↓ Drievoetaffuitverv.

↓ ○ Rijw. bew.

S. C. †

2e Sectie. (Zie 1re Sectie).

⊕ Hospitaalsoldaat.

□ Rijw. herst.

† Res. P. C.

Verklaring der teekens.

○ 1re of 2^e Luitenant.

‡ Onderofficier.

○ Korporaal.

Φ Geweercommandant.

↓ Drievoetaffuitvervoerder.

⊕ Rijwielenhersteller.

⊕ Hospitaalsoldaat.

○ Soldaat.

De belaste wielen zijn te zwaar, om het peloton spoedig verschillende formatiën te doen aannemen. Op smalle wegen wordt op het fluitsignaal „geeft acht” (2 korte stooten op de signaalfluit) gevolgd door het opsteken van den wijsvinger der rechter hand de marschcolonne met ééne aangenomen; op bredere wegen wordt op het signaal „geeft acht”, gevolgd door het opsteken van wijs- en middenvinger der rechterhand, de marschcolonne met tweeën hersteld. Op het fluitsignaal „geeft acht”, gevolgd door het beurtelings uitstrekken van rechter- en linkerarm wordt aan beide zijden van den weg gereden, dus de tusschenruimte van de wielen vergroot.

De afstand tusschen de wielen bedraagt in den regel rijwiellengte (1,90 M.) gemeten van achterband voorste- tot voorband achterste rijwiel; de tusschenruimte tusschen twee wielen bedraagt 1 M.

De opstelling van het peloton blijkt nader uit vorenstaand schema.

Uit de hiervoren aangegeven afstanden volgt, dat de lengte van het peloton G. M. op rijwielen ongeveer 80 M. bedraagt. De ervaring heeft geleerd, dat het wenschelijk is, den S. C. te doen rijden aan den staart zijner sectie, waar hij het beste overzicht heeft over zijn onderdeel, wat de marschdiscipline ten goede komt. Ook heeft de ondervinding uitgewezen, dat de gezamenlijke (2 of meer) rijwielherstellers moeten rijden aan den staart der colonne onder toezicht van een onderofficier (Res. P. C.), die bij het uitvallen van een man wegens een ongeval aan zijn rijwiel een bepaalden rijwielhersteller aanwijst tot achterblijven en hulp verleen. Wordt dit aan de rijwielherstellers onderling overgelaten, dan is het gevolg, dat niemand van hen achterblijft, de uitvaller verstoken blijft van eventueel noodige hulp (reserve banden, reserve onderdeelen) en zoodoende zijn weg te voet met het rijwiel aan de hand moet vervolgen, waardoor hij onttrokken wordt aan den dienst bij zijn onderdeel. De taak van rijwielhersteller op marsch is verre van gemakkelijk; het telkens inhalen der colonne is zeer vermoeiend. Het plakken van banden moet door den man zelf geschieden.

Munitieaanvulling. In den stellingoorlog kan de hoeveelheid beschikbare munitie per G. M. betrekkelijk willekeurig worden opgevoerd; in den bewegingoorlog daarentegen is zij beperkt en beschikt de sectie over 11 tassen à 200 patronen in houders, die op de wielen worden medegevoerd benevens over 24000 patronen in doozen uit den patrooncaisson. Het komt mij wenschelijk voor, om hieronder nader aan te geven redenen, op den patrooncaisson bovendien mede te voeren een kist met 100 gevulde patroonhouders. Wanneer nl. een sectie G. M. in gevecht wordt gewikkeld, kan men twee gevallen onderscheiden: re men beschikt over den voorraad in den patrooncaisson en ze deze is nog niet bij de sectie aangekomen. Zoodra de sectie in stelling komt en de wielen worden achtergelaten, zal slechts een deel der tassen van de wielen worden medegenomen, daar juist het medenemen der

onverschoten munitie en het bekakken der wielen eene stellingverandering of het terugtrekken vertragen. Zoo zullen bij het in stelling komen de bedieningsmanschappen (nos. 2 en 3) ieder 2 tasschen (de achtertasschen hunner wielen) medenemen (in iedere hand één tasch) en de voortasschen voorloopig op de wielen achterlaten. Bij elken G. M. in de vuurlinie is dan een voorraad van 800 patronen. De reserve S. C., de ordonnans S. C. en de patroonaanvoerder van het reserverijwiel nemen ook ieder 2 tasschen in de vuurlinie mede. De reserve S. C., belast met de aanvulling van munitie bij de G. M.'s in de vuurlinie, deelt dezen reservevoorraad van 1200 patronen, die in zijne onmiddellijke nabijheid wordt neergelegd, naar behoefte uit aan de geweercommandanten, waartoe deze, als hun voorraad tot 400 patronen (16 houders of twee tasschen) per G. M. is verminderd, het afgesproken teeken (opsteken van een houder) geven, waarop de reserve S. C. antwoordt met opsteken van eene tasch. Zooals men kan nagaan beschikt men dus in de vuurlinie over 18 tasschen (of 6 tasschen (1200 patronen) per G. M.); de rest, zijnde $31 - 18 = 13$ tasschen, bevindt zich op de wielen. Beschikt men nu over den voorraad in den patrooncaisson, dan komen alleerst de 100 daarop medegenomen gevulde houders voor verbruik in aanmerking, wordt zodoende geen aanvankelijke vertraging onderhouden door het vullen der uit de tirailleurlinie aangevoerde lediggeschoten houders en blijven de 13 tasschen op de wielen voorloopig onaangeroerd. Er zal naar gestreefd worden den patrooncaisson te doen oprijden tot de plaats, waar de wielen zijn achtergelaten. De patroonaanvoerders en 1 of 2 driehoetaffuitvervoerders brengen de gevulde houders van den patrooncaisson naar de tirailleurlinie en omgekeerd de ledige houders van de tirailleurlinie naar den patrooncaisson, om ze aldaar uit den voorraad van dat voertuig te vullen, waarmede de rijwielbewakers en de overige driehoetaffuitvervoerders kunnen worden belast. Deze echter komen in de eerste plaats in aanmerking om verliezen aan personeel in de tirailleurlinie aan te vullen, daar ook zij in de bediening van den G. M. zijn afgericht. Zij moeten op hun beurt in hunnen dienst worden vervangen door beschikbaar infanteriepersoneel van het onderdeel waaraan de sectiën G. M. zijn toegevoegd of van reserveonderdeelen. De manoeuvres hebben aangetoond, dat het vullen van patroonhouders zeer goed door niet afgericht personeel kan geschieden, nadat zulks eenige malen is voorgedaan.

Indien de patrooncaisson niet kan oprijden tot de plaats, waar de wielen zijn achtergelaten, worden de ledige houders bij den caisson door bovengenoemde handlangers gevuld en door dit personeel naar de opstellingsplaats der wielen gebracht, waar de ledige houders worden ontvangen en medegenomen naar den patrooncaisson om aldaar weer te worden gevuld. Van de opstellingsplaats der wielen worden de gevulde houders door de patroonaanvoerders en driehoetaffuitvervoerders overgebracht naar de tirailleurlinie, vanwaar de ledige houders door hen naar de wielen worden medegenomen.

De oefeningen der stormtroepen hebben bij schrijver dezes den indruk gevestigd, dat bij een aanval dezer troepen (in samenwerking met sectiën G. M.) op een loopgravenstelsel de beschikbare munitie per G. M. te gering is te achten en dat tijdens den aanval niet op munitieaanvulling valt te rekenen. In dat geval is het wenschelijk alle hens op dek te brengen door res. S. C., ord. S. C., patroonaanvoerder(s) en drievoetaffuitvervoerders ieder met 2 gevulde tasschen te doen medestormen, waardoor dan minstens 24 van de 31 tasschen in de stormlinie worden medegevoerd, d. i. 1600 patronen per G. M.

Opleiding en oefening van het personeel. Wil het gebruik van den G. M. tot zijn recht komen, dan moet dit wapen worden bediend door uitstekend geschoold personeel met groot uithoudingsvermogen en ijzeren zenuwgestel. Dit personeel dient gerangschikt onder de keurbenden der stormtroepen. De langdurige opleiding stelt hooge eischen, weinig verenigbaar aan het streven naar bijzonder verlof, de spil waarom de dienst tijdens de mobilisatie draait, en de zucht naar overplaatsing of ruiling ter bevordering van particuliere belangen. Een infanterist, afgericht in den dienst bij de G. M.'s is ingeval van overplaatsing of ruiling niet voets toots door den eersten besten onafgerichten kameraad te vervangen; zijn ruiling beteekent gedurende de eerste maanden verlies aan personeel.

Blijkens punt 67 voorschrift G. M. Vg. A. '15 moet het kader de geheele inrichting van het wapen kennen en de geheele werking begrijpen. De vele storingen, die zich bij het werkdadig gebruik van het wapen voordoen, maken dezen eisch beslist noodzakelijk. Het kader moet als het ware direct de oorzaak van eene hapering vatten. Uit zoete droomen plotsing gewekt, moet het onmiddellijk een of andere vraag nopens de werking van den G. M. vlot, vlug en juist kunnen beantwoorden. Het moet die werking ook zonder wapen dadelijk voor zich zien. Het gehalte van het tegenwoordige jongere kader laat zeer veel te wenschen over in ontwikkeling, ijver en plichtsbetrachting. Bij sectiën G. M. moet bij voorkeur ouder en vertrouwd kader worden ingedeeld, van wien grondige kennis wordt vereischt nopens inrichting, werking, onderhoud en gebruik van den G. M. en van het rijwiel. De officieren moeten bovendien volkomen vertrouwd zijn met de inrichting van het motorrijwiel. De zware bepakking en eigenaardige inrichting der wielen maken het noodzakelijk voor indeeling bij de sectiën G. M. alleen personeel te bestemmen, dat uitstekend bekend is met rijwielbehandeling.

Schijfschieten dient voor het personeel bij de sectiën G. M. dagelijksch brood te wezen, zoowel vuren op vaste schoolschijven, als op door klapschijven voorgestelde tirailleurliniën, door sleepschijven nagebootste aanvalsgolven en op luchtdoelen. Het kader dient te worden geoefend in het vlug berekenen van de afstanden tot luchtdoelen, opgemeten door prismakijker, met behulp van meetliniaal of schuifafstandsmeter en in het vlug, vlot en juist geven der noodige bevelen ter vuuropening. Afstandschatten, seinen en sportoefeningen (overwinnen

van hindernissen) zijn van overwegend belang. Aan het vlug en gedekt in stelling komen van de wielen, vlug van stelling veranderen en terugtrekken alsmede aan beoefening der te nemen maatregelen in geval van gas- en luchtalarm kan niet genoeg zorg worden besteed. Er dient naar te worden gestreeft de vereischte bevelen, waar noodig, te geven door gebruikmaking van teekens.

Onderhoud van materieel. Bij het onderhoud van den G. M. verliezen men vooral niet uit het oog, dat men te doen heeft met eene machine, waarvan alleen dán de juiste werking is verzekerd, wanneer olie nog vet worden gespaard. Men onthoude den mitrailleur dit voedsel niet, zelfs in onze vetlooze dagen met strenge voorschriften van hoogerhand tegen overdadig gebruik van smeermiddelen. Vele storingen vinden haar oorzaak in onvoldoende gebruik van olie en vet.

Bezwaren bij het werkdadig gebruik ondervonden. Met den G. M. kan zoowel schot voor schot als automatisch worden gevuurd. De eerste wijze van vuren dient tot inschieten en ter misleiding des vijands nopens de aanwezigheid van G. M.'s in de tirailleurlinie; het juistheidsschot komt hier nog tot zijn recht. Het automatisch vuur geschiedt tegen luchtdoelen en aanvalsgolven binnen 300 M.; het moet, vóór alles, een verrassend karakter dragen. Daar bij automatisch vuur tijdens het vuren van richten geen sprake is, zijn een vaste stand van het wapen (door drukking van de verdikking van de kolf met de linkerhand tegen den rechter schouder) en groote kalmte voor bevredigende schietuitkomsten onontbeerlijk.

Het antwoord op de vraag, of bij de 1e Mitr. Cie Vg. A. de G. M. aan de verwachtingen heeft beantwoord, luidt ontkennend. De hoofd-grief tegen het wapen is, dat de juiste werking van den G. M. op het beslissend oogenblik, noch bij het vuren tegen luchtdoelen, noch bij het schieten op aanvalsgolven, naar behooren is gewaarborgd. Bij elevatie boven 60° komen aanhoudend storingen in patronenaanvoer en werking van het sluitmechanisme voor. Men trachtte de laatste te ondervangen, door het wapen van een sterke sluitveer te voorzien, wat echter ten gevolge had, dat zich haperingen bij horizontaal vuur voordeden. Thans poogde men een middenweg te bewandelen, door bij gebruik van een sterkeren sluitveer ook bij scherpe patronen te vuren met eenen terugstoot-versterker, zijnde eene inrichting, welke bij het schieten met losse patronen op den loopmantel wordt bevestigd en dient tot opvangen binnen een cylinder van een deel der verbrandingsgassen, die alsdan dienstbaar worden gemaakt tot teruggrijving van het sluitmechanisme. De G. M.'s—N. M., van deze inrichting voorzien, bezaten eene gewijzigde bewegingsinrichting van den loop in den loopmantel. Bij deze gewijzigde inrichting bleek het zeer bezwaarlijk tijdens het vuren de wrijvende deelen naar behooren in te vetten (zie punt 49 voorschrift G. M. Vg. A. '15), waarvan het gevolg was, dat het wapen na circa 200 schoten niet te verwikken of te verweggen was. Een

tweede bezwaar, dat vooral bij het vuren tegen aanvalsgolven duidelijk in 't oog springt, is, dat na 300 schoten de loop moet worden afgekoeld en verwisseld (punt 17 voorschrift G. M. Vg. A. '15) tegen den reserveloop 1), door den geweercommandant op het rijwiel medegevoerd in een leeren foudraal met riem. Waar de vuursnelheid ongeveer 150 schoten per minuut bedraagt, is deze verwisseling na circa 2 minuten noodzakelijk. Bij geofend personeel vereischt deze verwisseling geen noemenswaardigen tijd ($\frac{3}{4}$ minuut). Na de volgende 2 minuten echter is ook de reserve loop kokend heet geschoten en moet verwisseld worden tegen den loop, die alsdan nog niet voldoende is afgekoeld. Juist op dat beslissend oogenblik is de vijand ons binnen zeer korten afstand genaderd. Het aantal mede te voeren reserveloopen (wegende 2,85 KG.) is, in verband met de bepakking van den man, niet willekeurig op te voeren. Bovendien zijn de loopen en reserveloopen niet onderling verwisselbaar, doch behoort elk stel bij één en hetzelfde wapen, zoodat vermeerdering van het aantal reserveloopen opzending van alle wapens naar de fabriek in Denemarken noodzakelijk zou maken. Het sprenkelen van water uit den waterzak op de heete loopen is m. i. ongewenscht; buiten en behalve partieele afkoeling veroorzaakt deze handelwijze te velde, waar het wapen niet onmiddellijk kan worden gereinigd, beroesting, hetwelk storingen bevordert. De waterzak maakte op schrijver dezes steeds den indruk van kinderspeelgoed; het liefst zag hij dit instrument in de uitrusting geschrapt. Wanneer gedurende proefschiets met splinternieuwe Madsengeweren te Scheveningen 2 beroepsgeweer-makers onafgebroken bezig waren met het doen van herstellingen, vraagt schrijver dezes zich angstvallig af, wat van het gebruik dezer wapens terecht moet komen, als te velde, onder zenuwschokkende omstandigheden, de man zelf de oorzaken van haperingen moet opsporen en verhelpen.

Tegenover de hierboven geopperde bezwaren zij hierbij aangeteekend, dat de G. M. bij onze Koninklijke Marine goed heeft voldaan. De veelvuldige omgang met de Marine heeft dezerzijds steeds den indruk gevestigd, dat zij in gunstiger omstandigheden verkeert voor zorgvuldig onderhoud van het materiaal dan de Landmacht. Concentratie van personeel binnen beperkte ruimte (het schip), gemis aan afleiding (corveeën buiten de kazerne, dagelijks passagieren), specialiseering in opleiding, komen hier ten goede aan de zorg voor het geschut en maakt het materieel tot het troetelkind zijner verantwoordelijke bediening. Het tirailleen met den G. M. door zandig duin- en heideterrein is weinig bevorderlijk voor de verzekerde werking van het zeer samengestelde en teere mechanisme van het wapen. Ook in de Stelling van Amsterdam had de bediening van het luchtafweergeschut over de werking van den G. M. weinig reden tot klagen, mits bij werkdadig gebruik en onderhoud olie noch vet werden gespaard.

Utrecht, Juli 1918.

1) De G. M. der rijwielsectiën beschikken over 2 reserveloopen. De 2e reserveloop, die en bandouilière door den Gew. C. wordt medegevoerd, dient tevens voor het vuren met losse patronen.

Militair politiek Maandoverzicht.

(Afgesloten 23 Juli 1918.)

NEDERLAND. Het convooi naar Indië is eindelijk, na nog eenige malen uitgesteld te zijn, uitgevaren, maar heeft onze regeering haar Minister van Marine doen verliezen. Minister *Rambonnet* heeft zich n.l. niet kunnen vereenigen met het uitstel, waartoe in den minister-raad besloten was, wegens de bezwaren van de Engelsche regeering, en heeft zijn ontslag aangeboden.

De laatste bezwaren van Engeland golden voornamelijk Duitsche verfstoffen aan boord van de Noorrdam, die daarop gelost zijn. De Engelsche regeering heeft echter medegedeeld, dat zij het convooirecht niet erkende, hoewel zij ditmaal genoeg zou nemen met onze schriftelijke verklaring over den inhoud en van een onderzoek zou afzien. Onze regeering werd echter gewaarschuwd, dat deze maatregel van toeschietelijkheid nooit zou worden herhaald.

De kosten van het convooi bedragen volgens het over de kwestie verschenen Witboek f 3.129.000.

In het Lagerhuis is de kwestie ter sprake gekomen, Lord *Cecil* heeft het standpunt van de Engelsche regeering verdedigd. Een gedeelte van de Engelsche pers doet voorkomen, alsof het convooi eene ernstige beleediging voor de Engelsche zeemacht beteekende.

De krijgsgévangenen-conferentie in den Haag is afgeloopen. Omtrent de nieuwe voorgestelde overeenkomst is in de pers bekend geworden, dat de onderofficieren en manschappen, die langer dan 18 maanden in krijgsgévangenschap waren, zullen worden ontslagen, en ook bijna alle civiele personen, die het wenschen, naar hun vaderland terugkeeren, mits beide regeeringen de overeenkomst ratificeeren. Ook in het ontslag van de in Nederland en Zwitserland geïnterneerden is voorzien. Nadere bijzonderheden zullen geregeld worden door eene Duitsch-Engelsche commissie in den Haag.

De commissie, die benoemd was om onderzoek in te stellen naar het vergaan van de Koningin Regentes, waarvan de torpedeering thans officieel wordt aangenomen, is onverrichter zake teruggekeerd, daar het wrak spoorloos verdwenen bleek.

In het Lagerhuis is gesproken over het verkeer over den spoorweg door Limburg. Lord *Cecil* antwoordde, dat de Engelsche regeering nog geen nauwkeurige mededeeling ontvangen had over de gesloten overeenkomst.

De regeering heeft bij de betrokken regeeringen geprotesteerd tegen

herhaalde neutraliteitsschending door Engelsche en Duitsche vliegtuigen en tegen het werpen van bommen van Engelsch maaksel op Nederlandsch grondgebied, waarbij een persoon werd gewond. Voorts tegen het mijnenleggen door de Engelsche marine binnen onze territoriale wateren, waardoor twee Nederlandsche marine vaartuigen en verscheidene menschenlevens verloren gingen.

Er zijn thans een aantal schepen binnengekomen met circa 25 0/0 van de ons door de Amerikaansche regeering beloofde 100.000 ton graan.

De „Spaansche ziekte” heerscht thans ook in ons land, vooral in garnizoenen en mijnen, en belemmert daar de kolenproductie.

De leden van de koloniale Staten in Suriname hebben collectief ontslag genomen wegens woorden door Minister R a m b o n n e t gesproken in de kamerzitting van 10 April.

Tengevolge van de in de afgelopen maand gehouden algemeene verkiezingen, is de regeering afgetreden.

BELGIË. De raad van Vlaanderen heeft eene verklaring uitgegeven, waarin Duitschland's overwinning wordt toegejuicht en gezegd wordt, dat de zelfstandigheid van Vlaanderen slechts met Duitsche hulp tot stand kan komen. De regeering te Havre heeft het manifest als een daad van verraad bestempeld, en de Vlamingen in het buitenland hebben er tegen geprotesteerd.

In de Kölnsche Zeitung is een officieus Duitsch antwoord hierop verschenen, waarin als voorbeeld voor Vlaanderen en Wallonië gewezen wordt op het samengaan van Oostenrijk en Hongarije. Hiermede kiest de Duitsche regeering partij voor de z. g. Unionistische Vlamingen, die België op federatieven grondslag herstellen willen, en tegen de activistische Jong-Vlamingen, die een afgescheiden koninkrijk Vlaanderen wenschen. In verband hiermede is ook Hertling's rede van belang (zie Duitschland).

Naar aanleiding van het manifest hebben activistische Walen, vereenigd in een „Comité de défense de la Wallonie” een oproep gedaan, waarin ook zij pleiten voor de oprichting van een federatieven Belgischen staat, samengesteld uit twee samenhorige deelen, die vereenigd zijn door eene handelsovereenkomst.

De Koning en Koningin van België zijn in een vliegtuig van Havre naar Londen gereisd.

De Belgische regeering heeft nu eene commissie ingesteld, die na den oorlog de vraagstukken van taal, grondwetsherziening en kiesrecht in studie te nemen. Een derde van die commissie zal reeds gedurende den oorlog als sectie van voorbereiding optreden.

LUXEMBURG. Einde Juli zal in Luxemburg de verkiezing plaats hebben voor eene nieuwe Kamer, die eene grondwetsherziening moet tot stand brengen, waarbij in de eerste plaats het algemeene, gelijke en directe kiesrecht zal worden ingevoerd.

DUITSCHLAND. Von K ü h l m a n n heeft in den Rijksdag eene rede gehouden, die voor hem gelijke gevolgen gehad heeft, als C z e r n i n 's rede voor twee maanden in Oostenrijk. Bij zijne beschouwingen over den algemeenen toestand, gehouden bij de bespreking van de begrooting van buitenlandsche zaken, heeft hij n. l. erkend, dat door het groote aantal vijanden van Duitschland nooit vrede komen zou alleen door militaire overwinningen, maar dat ten slotte de diplomatie zou moeten onderhandelen. Reeds bij de debatten bleek, dat v o n K ü h l m a n n met dat gezegde in vele kringen ontstemming had verwekt, en, hoewel hij in eene tweede rede den indruk wat trachtte te verzachten, bleek spoedig uit de perscommentaren, dat zijne positie bij het Hoofdkwartier er door was geschokt.

Na eenige weken, waarin uit de vele en verschillende persbeschouwingen en verwachtingen bleek, dat achter de schermen een zware strijd werd gevoerd tusschen de voorstanders van een vrede door vergelijk en de militaire partij, en waarbij sommige bladen het lieten voorkomen, dat een val van v o n K ü h l m a n n tevens den val van v o n H e r t l i n g en v o n P a y e r mede zou brengen, heeft v o n K ü h l m a n n, na een bezoek aan het Hoofdkwartier zijn ontslag gekregen. De crisis was intusschen ingewikkelder geworden doordat de meerderheidssocialisten verklaard hadden v o n H e r t l i n g 's regeering te wantrouwen en daarom tegen de begrooting te zullen stemmen, iets wat zij achteraf toch weer nagelaten hebben.

Tot opvolger van v o n K ü h l m a n n is v o n H i n t z e aangewezen, thans gezant in Noorwegen en geestverwant van de pan-germanisten. Deze benoeming is geheel buiten den Rijksdag om geschied; noch v o n P a y e r noch v o n H e r t l i n g vonden daarin echter een reden tot aftreden, en ook van eene krachtige oppositie van de nog steeds bestaande Rijksdagmeerderheid viel niets te merken. De regeering tracht de meening te doen stand vatten dat er in het buitenlandsch beleid niets veranderd is. H e r t l i n g heeft in de Rijksdagcommissie eene rede over de crisis gehouden, waaruit men niet veel wijzer werd, waarna de aanvullende oorlogsbegrooting van 15 milliard aangenomen en daarmede de crisis beëindigd werd.

Samenvattende kan men dus niet zeggen, dat de politieke toestand in Duitschland helder is, hoewel er voorloopig rust heerscht. De Frankfurter Zeitung zegt, dat de beslissing slechts uitgesteld is, omdat men er bang voor was. Daar echter v. K ü h l m a n n 's houding in den laatsten tijd vaak weifelend en weinig vast was, is er misschien wel waarheid in H e r t l i n g 's gezegde, dat door deze ministerwisseling niets veranderde.

Als om te bewijzen dat hij nog geen annexionist geworden was, heeft H e r t l i n g na de crisis in eene rede in den Rijksdag over België gezegd, dat de regeering niet van plan was België onder welken vorm ook, te behouden, maar het als vuistpand voor den vrede in handen hield, zonder daarbij van economische of militaire waarborgen te reppen.

Dit heeft hem natuurlijk de woede der annexionistische bladen bezorgd, aan den anderen kant beweren de Ententebladen terecht, dat België onrecht aangedaan is, wat hersteld moet worden, voordat met verdere onderhandelingen begonnen kan worden. De Bayrische Staatszeitung verzwakt Hertling's woorden door hare opsomming van alles wat Duitschland voor België terug moet hebben, en ook de annexionistische katholieke Kölnische Zeitung gaat daarin mede in een artikel dat van hoogerhand schijnt geïnspireerd.

In den Rijksdag heeft von Capelle getracht de resultaten van den duikbootenoorlog in een gunstig licht te plaatsen. Hij zeide te hopen, dat de Amerikaansche voorspelling dat in het voorjaar 1919 de curve van de getorpedeerde schepen gesneden zou worden door die van de bijgebouwde, niet uit zou komen, maar liet zich weinig uit over de verliezen aan duikbooten.

Het Amerikaansche transportschip Leviathan, vroeger de Vaterland van de Hamburg-Amerika lijn, is door de Duitschers bij Ierland getorpedeerd.

De kiesrecht-voorstellen zijn thans in het Pruisische Huis van Afgevaardigden in 5e lezing onveranderd aangenomen, en komen nu spoedig voor het Heerenhuis. Ook daar zal het gelijke kiesrecht wel niet aangenomen worden, maar ook daar tracht men door een compromis-voorstel een middenweg te vinden.

In den Rijksdag is nog de troonopvolging in Mecklenburg-Strelitz ter sprake gekomen. De nationaal-liberale afgevaardigde Stubmann heeft de regeering eene oplossing gevraagd, die in overeenstemming was met het moderne rechtsgevoel, hoewel het land nog steeds geen moderne grondwet en volksvertegenwoordiging heeft.

Het Pruisische Heerenhuis heeft eene geheime zitting gehouden over de uitsluiting van Lichnowsky. Verschillende leden schijnen hier echter tegen geweest te zijn.

De Münchener Post neemt het tegen de Centrumbladen op voor de vredespropagandisten in Duitschland. Het sociaal-democratische partij-bestuur heeft zich aan Huysmans wederom bereid verklaard tot deelneming aan eene socialistische vredesconferentie.

Midden Augustus wordt het vleeschrantsoen van 250 op 200 gram teruggebracht, bovendien komen er dan nog vleeschlooze weken.

Het proces van von Kühlmann tegen de Deutsche Zeitung en Aldeutsche Blätter is te Berlijn begonnen.

OOSTENRIJK—HONGARIJE. Het Oostenrijksche offensief tegen Italië is een échec geworden; reeds na enkele dagen zijn de aanvallers over de Piave teruggeworpen, waarbij zelfs terrein voor hen verloren ging, dat bij het vorig offensief was veroverd. In het Hongaarsche Huis van Afgevaardigden heeft Wekerle ter geruststelling verklaard, dat de verliezen daarbij niet zoo groot waren als in het land verteld werd, maar toch wel 100.000 man bedroegen, benevens 12000

gevangenen. Er hadden 33 Hongaarsche en 37 Oostenrijksche regimenten aan het offensief deel genomen. De Italianen beweren echter, dat aan het offensief niet 18 divisien, maar 40 divisien aan Oostenrijkschen kant deelnamen, en de verliezen 200.000 man bedroegen, terwijl ze 19000 gevangenen maakten.

De binnenlandsche politieke toestand blijft nog zeer duister. Von Seidler heeft zijne conclusie uit den toestand getrokken en ontslag gevraagd. De Minister van Landbouw Sylva-Tarouca heeft onderhandelingen gevoerd met de verschillende partijen over de mogelijkheid van samenwerken in het parlement, maar ook hij heeft geen arbeidersmeerderheid kunnen tot stand brengen, daar de Tsjechen en Zuid-Slaven hunne oppositie onder geen voorwaarde willen opgeven, en de sociaal-democraten tegen alle oorlogscredieten zullen stemmen. De Polen hebben geweigerd met von Seidler samen te werken, de Oekrajieners daarentegen beschouwen het aftreden van von Seidler als een concessie aan de Polen en dus als eene oorlogsverklaring aan hen. De Keizer heeft toen von Seidlers ontslag geweigerd en tevens den wensch uitgesproken, dat de Rijksraad, ondanks alle moeilijkheden, spoedig weer bijeen zou komen. Voorloopig kan von Seidler alleen rekenen op den steun van de burgerlijke Deutsche partijen en de Oekrajieners, die samen 200 van de 516 stemmen in het Huis van Afgevaardigden hebben. De steun van de Oekrajieners heeft von Seidler daaraan te danken, dat hij als tegenprestatie voor de vrijheden die andere nationaliteiten (waaronder ook Polen) in Oekrajina bezitten, beloofd heeft de ontwikkeling van de Oekrajieensche cultuur in de monarchie te zullen bevorderen, en daartoe een voorstel doen zal tot stichting van een bijzonder Kroonland, bestaande uit Boekowina en het door Oekrajieners bewoonde deel van Oost-Galicië.

Onder zulke omstandigheden is eindelijk na 4 maanden onderbreking het Huis van Afgevaardigden bijeengekomen, als laatste poging om met het parlement te regeeren. Von Seidler heeft eene rede gehouden, waarin hij den nadruk legde op de positie van de Duitschers in Oostenrijk, die steeds de ruggegraat van den staat zouden blijven, en zonder of tegen wie in Oostenrijk niet kan worden geregeerd. De Tsjechische, Poolsche, Zuid-Slavische en sociaal-democratische sprekers traden met beslistheid op tegen dezen Duitschen koers in de politiek. Dat de sociaal-democraten niet met de Deutsche politiek meegaan, bleek duidelijk uit eene serie artikelen in de „Arbeiter Zeitung” naar aanleiding van het aftreden van von Kühlmann en de redevoering van von Hertling.

De debatten na von Seidlers rede, en de koele ontvangst in het Heerenhuis, waar men hem, in tegenstelling tot het Huis van Afgevaardigden, te weinig Duitsch in zijne politiek vond, hebben von Seidler genoopt opnieuw zijn ontslag aan te bieden, dat ditmaal door den Keizer aanvaard is. Hoe een opvolger met het parlement zal kunnen regeeren, lijkt nog een raadsel.

De onderhandelingen over de nauwere aansluiting aan Duitschland schieten slecht op. De Poolsche kwestie blijft het struikelblok voor de politieke aansluiting. Tisza heeft zich, in eene kritiek op de uitlatingen van von Payer, tegen eene tol-unie met Duitschland uitgesproken en in Duitschland protesteeren de Beiersche en Saksische boeren. Toch is men al vast te Salzburg begonnen met de eerste onderhandelingen over een oeconomisch verdrag, het vraagstuk van de tol-unie schijnt daarbij op den achtergrond gedrongen en over militaire zaken zal niet worden gesproken.

Burian heeft eene uiteenzetting gegeven over den buitenlandschen toestand. Hij zeide, dat slechts annexatiebegeerte van den vijand den vrede tegenhield, waarbij hij de Belgische kwestie vergat. Czernin heeft eene veel besproken conferentie met den keizer gehad, waaruit men de conclusie trekt, dat Czernin binnenkort weer meer op den voorgrond zal komen. In het Heerenhuis heeft hij het denkbeeld aan de hand gedaan, dat beide partijen vredesvoorstellen aan eene neutrale mogendheid zouden overhandigen, welke zou kunnen nagaan of overeenstemming mogelijk was.

De levensmiddelen nood in Weenen blijft ernstig, hoewel verschillende Hongaarsche steden hebben getracht te helpen. Keizer Karel heeft een persoonlijk brief tot keizer Wilhelm gericht, tengevolge waarvan besprekingen te Berlijn hebben plaats gehad, die tot overeenstemming geleid hebben in zake van een gemeenschappelijk en methodisch gebruik van alle graanvoorraden tot den nieuwen oogst. De arbeidersgeschillen schijnen door bemiddeling van den arbeidsraad te zijn bijgelegd.

In Praag is onder voorzitterschap van Kramarcz een Tsjechisch nationaal comité gesticht, dat zich tot taak stelt de stichting van een Tsjechisch-Slowakischen Staat met eigen bestuur, in eigen huis en onder eigen opperheerschappij.

In Boedapest hebben politieke stakingen geheerscht, waarbij de meeste fabrieken stil stonden en de kranten niet verschenen. De arbeiders schijnen ten slotte te hebben moeten toegeven; welke eischen ze stelden is niet geheel bekend, maar waarschijnlijk waren het kiesrecht eischen, die hen tot staking brachten. Wekerlé heeft in het Huis van Afgevaardigden zich scherp uitgesproken tegen het optreden van den arbeidersraad, en gezegd, dat de regeering zich niet door hen zou laten terroriseeren.

Veldmaarschalk Conrad von Hötzendorf is afgetreden als commandant van eene legergroep, waarschijnlijk als slachtoffer van de mislukking van het offensief tegen Italië.

Er is eene geregelde luchtpost geopend tusschen Weenen en Boedapest. De afstand van 210 K.M. wordt in twee uur afgelegd.

ITALIË. De Italianen hebben voorspoed gehad bij hun verweer tegen het Oostenrijksche offensief, de aanvallers zijn spoedig over de Piave

teruggeworpen, waarbij hun zelfs een stuk van de bij het offensief van 1917 veroverde Piavedelta werd ontnomen. Ook in het gebergte werden de Oostenrijkers op hunne oude stellingen teruggeworpen.

Een Amerikaansch regiment is tot moreelen steun van de Italianen naar het Italiaansche front gezonden, de *Corriere della Sera* dringt echter aan op sterke Amerikaansche hulp, om daarmee een groot offensief tegen de Donau-Monarchie te beginnen.

Voor den krijgsraad te Rome is thans het onderzoek begonnen tegen een soldaat en matroos, die beschuldigd worden op 27 September 1915 het slagschip *Benedetto Brin* in de lucht te hebben laten springen, waarbij 465 menschen het leven verloren.

De sociaal-democratische kamerfractie is te Bologna bijeengekomen. De kamerfractie schijnt weer geneigd toe te treden tot de groepen, die den oorlog vijandig gezind zijn. In het parlement heeft zich eene nieuwe groep van 75 leden gevormd, de democratische alliantie, die het ministerie steunt, maar meer gematigde eischen stelt, waardoor een vrede met Oostenrijk misschien mogelijk zou worden.

Roemenen uit Transsylvanië willen een Roemeensch legioen vormen, om naast het Tsjecho-Slowakische en Joego-Slavische legioen aan Italiaansche zijde te strijden tegen Oostenrijk.

Door de spoedig te verwachten hervatting van de diplomatieke betrekkingen tusschen Portugal en het Vaticaan krijgt de Entente aldaar een directe stem. Men verwacht, dat als gevolg hiervan ook de diplomatieke betrekkingen tusschen Frankrijk en het Vaticaan zullen worden hersteld, men noemt reeds den naam van *Denys Cochin* als vertegenwoordiger van Frankrijk bij den Paus.

Volgens de *Echo de Paris* zijn de generaals *Cadorna*, *Porro* en *Capello* op non-activiteit gesteld, met verlies van hun recht op pensioen.

FRANKRIJK. Dat men in Frankrijk den ernst van den toestand wel inziet, blijkt uit de maatregelen genomen ter verdediging van de hoofdstad. Het departement der Seine en Parijs zijn tot oorlogsgebied verklaard, en de bevolking wordt in de pers aangespoord zoo mogelijk de stad te verlaten. De arbeid tot verdediging van Parijs is volgens de *Daily Express* in vollen gang, eenige duizenden arbeiders en burgergevangenen zijn aan het werk, om voor de stad loopgraven te maken.

Wegens het gevaar van mededeelingen aan den vijand mogen de Fransche bladen, die naar het buitenland verzonden worden, geen advertenties meer bevatten. De *Temps* deelt zelfs mede, dat de regeering besloten heeft, de verzending van de Staatscourant naar het Buitenland te verbieden; indien dit waar is, zal de bedoeling wel zijn kritiek in de Kamer op *Clemenceau's* beleid voor het buitenland te verheimelijken.

André Tardieu is benoemd tot algemeen commissaris van de Fransch-Amerikaansche oorlogszaken, o. a. belast met de propaganda

in het buitenland over de Amerikaansche hulp aan Frankrijk. Bij de viering van den Amerikaanschen onafhankelijkheidsdag in Frankrijk heeft hij de Amerikaansche hulp aan een feestmaal geprezen.

In tegenwoordigheid van Poincaré zijn vaandels uitgereikt aan de Tsjecho-Slowakische troepen aan het Fransche front, hen aangeboden door de stad Parijs.

De Kamer heeft met 330 tegen 147 stemmen het wetsontwerp tot hernieuwing van het privilege van de Bank van Frankrijk voor den duur van 25 jaar aangenomen. Er was nog al oppositie onder de socialisten, zoodat minister Klotz de vertrouwens-kwestie stellen moest. De socialisten hebben daarna den eisch gesteld, dat de bank over die jaren oorlogswinst zal betalen, waarover de minister beloofde met de bank te zullen onderhandelen.

De oorlogsraad te Versailles heeft zijne zevende zitting gehouden, waarbij voor het eerst aanwezig waren de eerste ministers der Engelsche dominions.

Het denkbeeld van den volkerenbond vindt langzamerhand meer ingang in Frankrijk. De Petit Parisien heeft een enquête er over geopend bij bekende politieke personen. Leon Bourgeois, voorzitter van de commissie ter bestudeering van het vraagstuk, heeft zich in de *Matin* als een geestdriftig voorstander er van doen kennen.

De „Confédération générale du Travail” heeft een open brief aan de volksvertegenwoordiging gericht, waarin zij aandringt oorlogsdoel-einden en vredesvoorwaarden bekend te maken.

Duval, de hoofdbeschuldigde in de zaak van de Bonnet Rouge, die geld aangenomen had van den Zwitserschen bankier Marx, heeft gratie gevraagd. Het verzoek is echter geweigerd, en Duval terecht-gesteld.

Thans is de zaak Malvy aan de orde. Het blijkt uit het rapport van de commissie, dat de beschuldiging van verraad van militaire plan-nen onjuist is, echter wordt zijne verhouding tot verschillende defa-tisten, en zijn toegevendheid tegenover de anarchistische propaganda afgekeurd. De zaak wordt nu voor den Senaat als hooggerechtshof be-handeld. De eisch is 5 jaar vestingstraf.

De Kamer heeft goedgekeurd, dat de afgevaardigde Turmel door het gerechtshof zal worden verhoord wegens verstandhouding met den vijand.

De minister van Koloniën heeft in den Senaat meegedeeld, dat de Koloniën 900.000 man aan het moederland geleverd hadden, en sinds Juni 1916 1.377.000 ton verschillende waren.

ENGELAND. De groote conferentie van de arbeiderspartij is te Lon-den gehouden, bijgewoond o. a. door Branting en Kerenski en door de Fransche socialistische leiders, maar niet door Troelstra, wien de regeering een pas geweigerd had. De vergadering besloot met 1.704.000 tegen 951.000 stemmen tot opheffing van den binnenlandschen

vrede. Echter zal in hoogste instantie het Trade-Unions-congres, dat in September bijeenkomt, over deze kwestie nader moeten beslissen, daar van de arbeiderspartij en van de Britsche socialistische partij personen lid zijn, die geen arbeider of zelfs geen Engelschman zijn, en dus de arbeiderspartij niet zuiver den wil van de Engelsche arbeiders uitspreekt. Mogelijk is eene splitsing onder de arbeiders bij aanneming van het voorstel. De arbeidersministers zijn voorloopig niet uit de regeering getreden, hoewel hunne positie wel eenigszins scheef geworden is, en de opheffing van den binnenlandschen vrede zal voorloopig voornamelijk slechts bij verkiezingen tot uiting komen. De uitvoerende commissie van de arbeiderspartij is uitgebreid van 16 tot 24 leden, waardoor de pacifistische vleugel sterker schijnt te zijn geworden. Verder werd de afschaffing van het Hoogerhuis en directe invoering van Home Rule in Ierland geeischt.

Ook kwam te Londen eene intergeallieerde handelsconferentie bijeen. Hier werd eene motie aangenomen om van het economische wapen, waarover de geallieerden beschikken, een van de beslissende factoren van den oorlog en den vrede te maken. Het Fransche kamerlid Chaumet verklaarde, dat de geallieerden het grootste deel bezitten van de grondstoffen, die de Duitschers voor hunne industrie noodig hebben, het geen de Temps met cijfers bevestigt.

De nieuwe minister voor Ierland Shortt heeft in het Lagerhuis het optreden van de regeering tegen het eiland verdedigd, op grond van de ontdekte Deutsche samenzwering en de actie tegen den dienstplicht. Hij drong er verder op aan, de Iersche kwestie voor den duur van den oorlog te laten rusten. Ook Lloyd George verzocht toegeslijkheid voor de regeering, die trachten zou den geest van verzoening te doen terugkeeren. Beiden zeiden, dat Home Rule en dienstplicht niet van de baan waren, doch slechts uitgesteld. Asquith wilde, dat de Rijksoorlogsconferentie eene regeling voor Ierland ontwerpen zou. Een aantal vereenigingen in Ierland zijn voor staatsgevaarlijk verklaard; volgens de Manchester Guardian vertegenwoordigen zij bijna de helft van het land. Bij eene verkiezing te East-Cavan hebben de nationalistes eene groote nederlaag geleden tegen de Sinn Feiners.

Volgens de Daily News heeft de regeering nieuwe bewijsstukken in handen gekregen over de beweerde Deutsche samenzwering in Ierland.

De regeering heeft maatregelen voorzien tot het scherper optreden tegen vreemdelingen. Volgens het wetsontwerp zou de Minister van Buitenlandsche Zaken uitgebreide bevoegdheden krijgen om bewijzen van naturalisatie in te trekken. Eene commissie van onderzoek heeft voorgesteld alle mannelijke vreemdelingen uit vijandelijke landen, die ouder dan 18 jaar zijn, te interneeren en hunne vrouwen te doen repatrieeren. De liberale bladen keuren sterk het toegeven van de regeering aan de eischen van de Jingopers in deze af.

Het denkbeeld van den volkerenbond wint in den laatsten tijd veld. Er is een „League of Nations Society” opgericht, waarvan de Fransche

oud-Minister Albert Thomas een der vice-presidenten is. Asquith heeft ten gunste van de volkerenbond gesproken en Curzon heeft in het Hoogerhuis de stichting van den bond reeds tijdens den oorlog verdedigd, hoewel hij nog aarzelde over de opneming van Duitschland er in.

In eene rede te Northampton heeft Henderson verklaard, dat er vijf antwoorden ingekomen waren op het memorandum van de intergeallieerde arbeidersconferentie, betreffende de oorlogsdoeleinden. De Bulgaarsche, de Hongaarsche en de Duitsche minderheidssocialisten aanvaardden het memorandum vrijwel geheel; de Oostenrijksche socialisten zagen er een grondslag tot discussie in, en de Duitsche meerderheidssocialisten, die het ook zoo goed als eens waren met het memorandum, en zelfs bereid waren de kwestie van de verantwoordelijkheid en van Elzas-Lotharingen te bespreken, waren bereid aan internationale besprekingen deel te nemen. Henderson meende daarom dat de internationale conferentie mogelijk was.

Lord Rhonda, de minister van levensmiddelenvoorziening is overleden en opgevolgd door den arbeidersminister Clynes. Deze heeft gezegd, dat Engeland 18.000 ton graan per week noodig heeft, hiervan levert het land zelf 8000 ton, en ondanks de duikbooten komen van overzee de resteerende 10 000. Groote hoeveelheden levensmiddelen zijn thans in de opslagplaatsen opgeborgen. Clynes heeft gezegd, dat de hoeveelheid en kwaliteit van het brood verbeterd zouden worden en dat ook meer vet vleesch zou worden verstrekt.

In de regeering zijn eenige veranderingen gekomen. Sir Worthington Evans is minister van blokkade geworden, ter vervanging van Lord Cecil, die benoemd is tot onderminister van Buitenlandsche Zaken. Tot opvolger van Clynes als parlementair secretaris van het ministerie van voeding werd majoor Waldorf Aster benoemd. Lord Cecil's aftreden als minister van blokkade is een verlies voor de neutralen.

De Duitschers hebben weer een hospitaalschip in den grond geboord, de „Llandoverly Castle”. Van de 258 opvarenden werden slechts 24 gered.

De minister voor Indië Montagu heeft een rapport gepubliceerd over gedeeltelijk zelf-bestuur van Indië. Het rapport beveelt aan de verantwoordelijkheid van provinciale wetgevende machten uit te breiden, voorts instelling van eene speciale commissie voor Indische zaken in het Lagerhuis, onderzoek naar de werking van eene constitutie en een raad van prinses.

Botha heeft in eene proclamatie aan de Zuid-Afrikaansche volken gewaarschuwd tegen Duitsche intriges. Er zijn eenige internationale socialistes gearresteerd. Er zou een complot ontdekt zijn tot omverwerping van den staatsvorm.

RUSLAND. Van drie zijden werd deze maand het gezag der Sovjet-

regeering bedreigd: ten eerste door de contra-revolutionaire beweging in Siberië, ten tweede door eene poging tot revolutie der sociaal-revolutionairen, en ten derde door de Ententelegers aan de Moermankust.

De beweging in Siberië schijnt zich meer naar het Oosten uit te breiden dan naar het Westen. Grootvorst Michael, uit Perm ontvlucht, heeft zich aan het hoofd ervan gesteld, en is tot Tsaar uitgeroepen. Terwijl deze beweging in West-Siberië monarchaal, maar niet uitgesproken voor de entente is, hebben in Oost-Siberië de Tsjecho-Slowaken, waartoe ook de Russische en Poolsche onderdeelen behooren, de leiding van eene pro-entente beweging tegen de regeering te Moskou. Ook de opstand in het gebied tusschen Oeral en Wolga schijnt onder invloed van de Entente te staan. In Wladiwostock hebben de Tsjecho-Slowaken onder aanvoering van generaal Diedericks, met hulp van de Japanners de macht in handen, en hebben den plaatselijken Sovjet ontbonden.

Eene nieuwe anti-boljewistische regeering voor Siberië is gevormd onder generaal Horvat, die met de Tsjecho-Slowaken onderhandelt, terwijl nog enkele andere regeeringen bestaan in andere deelen van Siberië, o. a. in Omsk, en eene onder Alexejef in de buurt van Tomsk.

Over den afloop van gevechten tusschen de troepen van beide zijden worden tegenstrijdige berichten gemeld, maar de opmarsch der contra-revolutionairen naar Rusland schijnt tot staan gebracht, door hunne nederlaag in het district Pensa. Nog steeds dreigt echter de inventie van Japan, waardoor de verwarde toestand in Siberië plotseling geheel zou kunnen veranderen.

Ernstiger was gedurende eenige dagen de poging door de sociaal-revolutionairen gedaan, om in Moskou de Sovjetregeering omver te werpen. Deze, de vertegenwoordigers van de boeren en als zoodanig principieel verschillend met de meer West-Europeesche sociaal-democraten (Bolsjewiki en Mensjewiki) zijn degenen, die steeds de politieke aanslagen in Rusland gepleegd hebben, en begonnen ook ditmaal hunne poging tot contra-revolutie door den moord op den Duitschen gezant Von Mirbach. Zij schijnen met de Entente samen te willen werken, om zoodoende de sovjet-regeering te verjagen en daardoor hunne opvatting van de revolutie te redden. Leider van deze beweging is Savinkof, minister van oorlog onder Kerenski. Hunne staatsgreep is echter mislukt, misschien omdat reeds voor den moordaanslag de regeering een 1000-tal van hun aanhangers had laten arresteren. Slechts enkele dagen hebben zij zich in het telefoonkantoor kunnen handhaven.

Toch is de actie van de sociaal-revolutionairen nog niet geheel onderdrukt. Zij organiseren thans eene algemeene werkstaking, tesamen met de Mensjewiki. Ter bescherming van het Duitsche gezantschap zijn hun door de Sovjetregeering 200 geweren afgeleverd.

Een blijvend gevaar voor de Sovjet-regeering zijn echter de gebeurtenissen aan de Moermankust en bij Archangel, waar de Entente thans

vrij sterke troepenmachten geland heeft, onder vruchteloos protest van de regeering te Moskou. Als tegenmaatregel heeft deze den Moermanspoorweg laten versterken en troepen gemobiliseerd, terwijl er ook Duitsche en Finsche troepen heen schijnen op te rukken. De Sovjet van de Moermankust is naar de Engelschen overgelopen. Volgens bericht uit Moskou zijn er in het Noorden een Witte-Zeerepubliek en een republiek Wologda gesticht, die Entente-gezind zouden zijn. De eerste staat zou ook Karelïe omvatten. Volgens bericht uit Londen heeft de landing plaats gehad op verzoek van de Russen, en dient zij slechts om het Moermangebied tegen de Duitschers te beschermen. De Moermankust is door de Engelschen verklaard te zijn gebied van de Sovjet, dat onder bescherming staat van de Entente. Generaal K i g g o l is tot aanvoerder van de vrij aanzienlijke en nog steeds in aantal toenemende Entente-troepen benoemd, die reeds Zuidwaarts langs den spoorweg oprukken.

Belangrijk is bij dit alles de houding van de Sovjet-regeering tegenover de beide oorlogvoerende partijen. K e r e n s k i maakte in Engeland propaganda voor een stelling-nemen van Engeland tegen de Bolsjewiki en voor militaire interventie van de Entente, waartegen de Daily News echter waarschuwt. T r o t z k i heeft verklaard, dat hulp van Duitschland minder gevaarlijk voor Rusland was, dan interventie van Japan, en de officieele Iswestia richt, wat zij noemt, eene laatste waarschuwing tot de Entente, om niet door ingrijpen in de Russische binnenlandsche politiek Rusland in de armen van Duitschland te drijven. De Prawda deelt mede, dat de opstand der Tsjecho-Slowaken gesteund wordt met Engelsch en Fransch geld. De kadettenpartij zou Duitsch gezind zijn, en te Kiel met het Duitsche legerbestuur onderhandelen, om op die wijze de orde in Rusland te herstellen.

Bij de verkiezingen voor de Sovjet van Petersburg schijnen de Bolsjewiki eene overwinning behaald te hebben op de andere partijen, maar er wordt niet gemeld, op welke wijze dit resultaat bereikt werd. De burgerlijke pers is sedert begin Juli geschorst.

Het restant van de oude Russische Zwarte zeevloot, dat na den vrede van Brest-Litowsk nog in de Zwarte zee ronddoolde, en af en toe de Centralen bestreed, heeft zich, nu de Krim in Duitsche handen is, grootendeels in Sebastopol aan de Duitschers overgegeven. Eenige schepen, waaronder de dreadnought „Sovbadnaya Rossya” en zes torpedojagers werden door de matrozen tot zinken gebracht.

Ter bestrijding voor de binnenlandsche onlusten heeft de regeering eenige lichten van de Roode-Garde gemobiliseerd.

De Vossische Zeitung brengt eene vertaling van de Bolsjewistische grondwet, aangenomen op de groote sovjetvergadering. Ieder, die inkomen heeft zonder werk te verrichten, of bijverdienste heeft boven normaal inkomen, verliest zijn kiesrecht, evenals alle kooplui, handels-employe's enz. Tot de grondslagen van de plichten der Sovjet-Republiek behoort o.a. het ondergeschikt maken van alle persoonlijke en groepsbelangen aan de belangen van de arbeidende klassen.

Volgens de Voss. Zeitung, bedraagt het totaal der republiek-rechtelijke en privaatrechtelijke vorderingen, die Rusland aan Duitschland moet vergoeden, volgens vaststelling van de commissie in Moskou 7 millioen roebel.

De oud-Tsaar Nicolaas is den 16^{den} Juli te Jekaterinenburg zonder vorm van proces door de plaatselijke Sovjet dood geschoten, omdat men daar vreesde voor den opmarsch der Tsjecho-Slowakische benden.

In Transkaukasië hebben de Duitschers 3000 man bij Batoem geland. Eriwan is door de Armeniërs bezet. In het Georgische ministerie is de president Ramisjwili afgetreden en vervangen door Dzjordania. De president der republiek Azerbeidsjan heeft te Konstantinopel medegedeeld, dat deze staat de provincies Bakoe, Elisabetpol en een deel van Tiflis en Eriwan omvat, met 3 millioen inwoners, waarvan 75% Turksch. De eigenlijke hoofdplaats Bakoe is nog in handen der Bolsjewiki. In den Oeral is eene nieuwe Tartaarsch-Basjkiersche republiek gesticht, die bestaan zal uit de gouvernementen Samara, Orenburg en Oefa.

Volgens bericht uit Konstanopel zijn bij de volksstemming, die op grond van de vredesbepalingen van Brest-Litowsk in de districten Batoem, Kars en Oerdahan is gehouden, 83000 stemmen voor en 2000 stemmen tegen de inlijving bij Turkije uitgebracht.

OEKRAJINA. De regeering is afgetreden en vervangen door een kabinet onder Markowycz, waarin de vorige ministers van Buitenslandsche Zaken en Oorlog zijn gebleven. Het nieuwe kabinet noemt zich streng nationaal-Oekrajiensch en democratisch. Fransche bladen beweren echter, dat er weer eene nieuwe revolutie op komst is. Geheel rustig is het in elk geval nog niet in het land, op dit oogenblik heerscht eene algemeene staking van spoorwegarbeiders.

Zooals uit de vermindering der broodrantsoenen in Duitschland en Oostenrijk blijkt, heeft de uitvoer van den oogst niet aan de verwachtingen der Duitschers beantwoord. Ook de Hetman heeft den correspondent van het Handelsblad weinig hoop gegeven op een uitvoer van graan naar neutrale landen.

Bij de onderhandelingen met Rusland zijn ernstige meningsverschillen voor den dag gekomen betreffende het Poolsche vraagstuk. De be raadslagingen zijn uitgesteld. Met Roemenië is in beginsel overeenstemming bereikt over verschillende economische kwesties.

De regeering heeft de onafhankelijkheid van de Don-republiek erkend, die bestaat uit de provincie Stawropol en het Zwarte Zee gouvernement. De regeering van de nieuwe republiek wil niets te maken hebben met de Sovjetregeering te Moskou.

De Hetman is begonnen met de organisatie van het leger, en heeft daartoe 5000 recruten van de divisie van Kief opgeroepen. De diensttijd van de onbereden wapens zal 2 jaar, van de bereden 3 jaar duren. Ook is men bezig de school te oekrajiniseeren.

POLEN. De Poolsche Raad van State is te Warschau plechtig geopend, waarbij het hoofd van den gezantschapsraad *Kakowski* eene troonrede heeft voorgelezen, waarop namens den Raad de maarschalk *Pularski* antwoordde. In de troonrede werd als eerste plicht van den Raad de zorg voor het leger genoemd, en verder gesproken over een toekomstig verbond met de middenstaten. Volgens *Havas* heeft daarop het lid *Swickzynski* het optreden van de middenstaten tegen Polen gecritiseerd.

Het ontwerp legerwet, dat nu door den Raad van State behandeld wordt, regelt den actieven dienst in het leger, en den hulpdienst. De dienstplicht duurt van het 18e tot het 50e jaar, waarvan twee jaar bij het staande leger. Hulpdienstplichtig zijn in oorlogstijd alle niet opgeroepen van 16 tot 60 jaar.

Volgens berichten uit Krakau zouden er in Warschau samenzweringen ontdekt zijn, die tot aftreden van eenige leden van den gezantschapsraad w. o. *Kakowski*, geleid hadden. Doel zou zijn eene anti-Duitsche regeering te krijgen.

Het Berliner Tageblatt deelt mede, dat in Polen de wensch naar een koning levendiger wordt. Het blad noemt 5 namen van kandidaten, waaronder 3 Duitsche, 1 Oostenrijkschen en 1 Bulgaarschen prins.

FINLAND. Door de gebeurtenissen aan de Moermankust komt Finland weer dicht bij het tooneel van den strijd. Finsche troepen rukken, volgens bericht uit *Helsingfors*, met Duitsche naar Karelië op, de Finsche regeering zegt echter neutraal te willen blijven. Eene afvaardiging uit Karelië heeft bij *Sven Hufvud* de inlijving van dit land bij Finland bepleit.

Volgens de *National Tidende* heeft Engeland Finland een haven aan de Moermankust toegezegd, mits Finland werkelijk eene neutrale politiek wilde voeren, en zich van Duitschen invloed wilde bevrijden.

Dezer dagen zijn vredesonderhandelingen begonnen tusschen Finland en Rusland te *Reval*. Men hoopt ze door bemiddeling van Duitschland tot een goed einde te brengen.

De commissie voor de grondwet heeft in het ontwerp de bepalingen geschrapt, die de rechten der Zweedsche minderheid in taalkundig, cultureel, economisch en administratief opzicht zouden moeten beschermen. De Zweedsche bevolking wil eigen Zweedsche bestuursdistricten en Zweedsche troepeneenheden in het leger.

De Finsche Landdag heeft zich bij tweede lezing van het grondwetsontwerp met 57 tegen 52 stemmen ten gunste van de monarchie uitgesproken. Toch is de tot stand koming van de monarchie nog niet zeker. De regeering heeft aan den Landdag medegedeeld, dat zij in dat geval zal aftreden, daar h. i. slechts de monarchie de zelfstandigheid van het land kan waarborgen.

De Senaat wil eene leening uitschrijven van 100 millioen Mark, ter ondersteuning van hen, die door den oorlog noodlijdend geworden zijn.

Volgens berichten uit Stockholm schijnt een hongersnood in Finland onvermijdelijk.

OOSTZEE-LANDEN. Hindenburg heeft eene verordening uitgevaardigd over de landverdeeling en kolonisatie in Koerland, naar aanleiding van een desbetreffend verzoek van de ridderschap. De grootgrondbezitters moeten $\frac{1}{3}$ van hun bezit voor dit doel afstaan tegen den prijs van vóór den oorlog, bovendien krijgt de daartoe gestichte vereeniging tot 1948 voorkeur bij allen landverkoop. De bedoeling is landspeculatie te voorkomen, en teruggekeerden uit den oorlog op die wijze als kolonisten naar Koerland te lokken.

De Vorwärts protesteert ertegen, dat deze regeling buiten den Rijksdag om geschieden kan, en vraagt, of zoo iets ook gedaan zal worden tegen de Pruisische grootgrondbezitters.

Ook het Lettisch-comité te Zürich protesteert er tegen, en zegt dat Koerland slechts tijdelijk zoo dun bevolkt is, doordat een groot aantal Letten gevlucht is, of door de Russen gevangen genomen. Sterke Duitsche kolonisatie is een gevaar voor het Lettische volk.

De Esthlandsche Prof. Püp heeft te Londen gezegd, dat Esthland vrij wilde worden van allen Duitschen invloed, en de geallieerden de Esthlandsche als hun eigen zaak moesten beschouwen.

Het officieel orgaan van den Litauschen Landraad is voor 14 dagen geschorst wegens kritiek op de fouten van het Duitsche bezettingsbestuur.

Het Litausche informatiebureau in Zwitserland meldt, dat de Litausche Landdag de Kroon van het Koninkrijk Litauen aangeboden heeft aan den Hertog van Urach, een afstammeling van de vroegere koninklijke dynastie. De hertog zou deze aanvaard hebben, en den naam Mindowe II hebben aangenomen. Uit Stuttgart wordt gemeld, dat dit bericht voorbarig is. De landraad schijnt dit gedaan te hebben buiten de Duitsche regering om, en de Al-duitschers schijnen zich er tegen te verzetten, daar ze Litauen liever door eene persoonlijke unie aan Pruisen of Saksen gebonden zien, dan meer onafhankelijk onder een eigen vorst.

DENEMARKEN. De kwestie van de politieke verhouding tusschen Denemarken en IJsland is weer meer op den voorgrond gekomen, gedeeltelijk door de overeenkomst, die het eiland met de Entente gesloten heeft (zie vorig maandoverzicht).

Na lange besprekingen in het Deensche parlement is eene onderhandelingscommissie naar Reikjavik vertrokken, bestaande uit vertegenwoordigers der verschillende partijen. Over het verloop van deze onderhandelingen is tot nog toe niets bekend geworden, slechts is officieel medegedeeld, dat volkomen overeenstemming werd bereikt.

Te Kopenhagen zijn de minister-president en de ministers van buitenlandsche zaken der drie Scandinavische rijken weer bijeengekomen tot nadere bespreking van de gemeenschappelijke belangen, ook na den oorlog,

en de gemeenschappelijke regeling van het vreemdelingenvraagstuk.

Nu de Russische bedreiging voor Zweden opgehouden is, en de pro-Duitsche neiging in Zweden daardoor schijnt te verminderen, zijn daarmee ook de belemmeringen afgenomen, die eenige zoodanige toenadering in den weg stonden.

NOORWEGEN. Naar de Lokal Anzeiger meldt, heeft de minister voor industrie Prytz ontslag genomen, en zouden er nog andere volgen. De oorzaak wordt niet vermeld.

De Raad van State heeft een wetsontwerp goedgekeurd, waarbij de regering gemachtigd wordt den werktijd in de fabrieken tot 48 uur per week te verminderen.

Hiermede is dus de 8-urige arbeidsdag ingevoerd. Aan de gasfabriek te Christiania is nu eene staking uitgebroken om een zesurigen arbeidsdag te krijgen. Ook in de carbidfabrieken in Odde zijn stakingen uitgebroken.

ZWEDEN. Branting heeft in Londen gezegd, dat in Zweden de sympathie met de Entente toenam, vooral ten gevolge van het gebeurde in Finland. Eenige Zweedsche bladen protesteeren tegen deze opvatting van den man, die naar hun zeggen in het buitenland als voorged van de Zweedsche regering wordt beschouwd.

De Zweedsche exporteurs van houtwaren hebben zich aaneengesloten om gemeenschappelijk te kunnen optreden tegen het door de Entente ingestelde inkoopcomité.

De Zweedsche superfosfaat-verkoopmaatschappij zal met regeeringssteun eene expeditie naar Spitsbergen zenden om daar naar fosfaat-en kolen te zoeken.

ZWITSERLAND. Te Bazel heeft eene conferentie plaats gehad van bij de Rijnvaartacte aangesloten landen, waaronder ook Nederland. Men wilde van Zwitsersche zijde verhinderen, dat er tusschen Bazel en Straatsburg fabrieken zouden worden opgericht, die den Rijn zouden aftappen.

Wegens den kolennoed zullen in Zwitserland bijna alle sneltreinen worden opgeheven. Over het algemeen zal op elke lijn slechts één ochtend- en één avondtrein in elke richting loopen.

De Regeering der Vereenigde Staten heeft zich bereid verklaard, te Bern met de Duitsche regering besprekingen te houden over de kwestie van de Duitsche en Amerikaansche krijgsgevangenen.

In Zürich en Bazel zijn weer onlusten geweest, gevolgd door werkstakingen, o. a. in de landsmunitiefabrieken van Thun, wegens klachten over de voedselvoorziening, waarover nog in den Nationalen Raad is nagesproken. Ook in het kanton Tessino zijn stakingen geweest, die toestand schijnt daar wel bijzonder slecht te zijn. Op voorstel van het bekende lid Grimm heeft de Bondsraad besloten, een centraal voedings-

middelendepartement op te richten onder een „Ernährungs-commissar“.

Generaal Wille heeft maatregelen genomen tegen de in aantal toenemende soldatenraden.

SPANJE. De behandeling van eene wet op de verspieding heeft de rust in het land weer verstoord. Volgens deze wet is niet alleen directe spionage strafbaar, maar ook het publiceeren of verspreiden van mededeelingen, die de neutraliteit van Spanje kunnen benadeelen, waaronder ook vallen berichten, die in het land zelf onrust of opwinding ten gevolge kunnen hebben, benevens spotprenten of afkeurende beschouwingen over de oorlogvoerende mogendheden.

Beide oorlogvoerende partijen zien in deze wet maatregelen, genomen als gevolg van de spionage der tegenpartij, maar in het land zelf wordt de wet beschouwd als een aanslag op de drukpersvrijheid, en als bedoeld ter onderdrukking van binnenlandsche oppositie. Bij de behandeling in de Kamer hebben zich stormachtige tooneelen afgespeeld, de republikeinsche en socialistische afgevaardigden hebben zich verwijderd en geweigerd mee te doen aan de niet constitutioneele daad van de regeering. De wet is tenslotte toch aangenomen.

Als gevolg van deze wet is verboden schriftelijke of mondelinge besprekingen te houden over het Gibraltar vraagstuk, waarover volgens loopend gerucht, de regeering met Engeland in onderhandeling wilde treden.

Een Koninklijk besluit bepaalt, dat er een tunnel onder de straat van Gibraltar zal aangelegd worden. Deze tunnel begint bij Tarifa, 24 K.M. Zuid-Westelijk van Gibraltar.

PORTUGAL. Een artikel in de Londensche Spectator prijst de regeering van Sidonio Paes, die de beste regeering voor het land zou zijn sedert 10 jaar. Paes houdt het midden tusschen de aanhangers van eene republiek en de voorstanders van het herstel van het Koninkrijk. Deze regeering schijnt het land te kunnen redden uit den verzwakten en half bankroeten toestand, waarin het verzonken was.

De pauselijke nuntius te Madrid heeft in eene audiëntie den president van de republiek Portugal verklaard, dat de Heilige Stoel vurig eene verzoening verlangt met Portugal. Als gevolg van deze audiëntie is spoedig de benoeming te verwachten van een nieuwen diplomatieken vertegenwoordiger van Portugal bij het Vaticaan.

ALBANIE. De krijgsv verrichtingen in Albanië zijn hervat, de geallieerden brachten hunne linie een belangrijk stuk vooruit.

BULGARIJE. Het kabinet Malinof, dat 21 Juni in functie is getreden en waarin geen Stamboelowisten zitting hebben genomen, be-

staat uit 6 democraten, een socialist, een radicaal en een partijlooze. Het nieuwe ministerie stelt het levensmiddelenvraagstuk op den voorgrond en wil de bevoorrading en den uitvoer zoodanig regelen, dat in de eerste plaats Bulgarije zelf van alles voorzien blijft en wordt.

Radoslawof heeft bij zijn aftreden de hoogste Bulgaarsche onderscheiding van Tsaar Ferdinand ontvangen, die aan zijne bondgenooten verzekerd heeft, dat het heengaan van Radoslawof in de Bulgaarsche buitenlandsche politiek geen verandering zal brengen.

Bulgarije althans strijdt met open vizier: het oorlogsdoel is en blijft verwezenlijking van de eenheid van het Bulgaarsche ras.

ROEMENIË. De Senaat heeft 5 Juli het vredesverdrag van Boekarest met algemeene stemmen goedgekeurd.

Het ministerie Marghiloman heeft vermeerdering en verbetering van de dorpsscholen, reorganisatie van de finantiën en het bestuur en de landbouwhervorming op den voorgrond geplaatst.

De afgevaardigde Skoici heeft, gesteund door 120 afgevaardigden, in de kamer een voorstel ingediend tot het instellen eener vervolging tegen de regeering, die Roemenië in den oorlog heeft gewikkeld. De aanklacht is gericht tegen Bratianu en verschillende andere oud-ministers en is gegrond op de wet op de ministerieele verantwoordelijkheid.

Eene merkwaardige complicatie bevat het bericht, dat het Roemeensche parlement nog op de laatste intergeallieerde parlementaire conferentie te Londen vertegenwoordigd heette te zijn.

GRIEKENLAND. Ter gelegenheid van den eersten verjaardag van de toetreding van Griekenland tot den oorlog publiceert de „Messenger d'Athènes” eene opsomming van wat Griekenland in dat jaar heeft gedaan. Het „nationale verdedigingsleger” heeft drie divisies naar het front gezonden, d.i. 60,000 man. Het geheele leger telt meer dan 200,000 man, ofschoon eerst een derde gedeelte der lichten onder de wapenen is geroepen. Melding wordt gemaakt van de krachtige hulp der Fransche militaire missie.

Door verklaringen van den Bulgaarschen minister-president staat thans officieel vast, dat na het begin der feitelijke vijandelijkheden tusschen Grieksche strijdmachten de troepen der bondgenooten aan het Macedonische front op 29 November 1916 (toen Venizelos zich met ongeveer 10,000 man bij de Entente aansloot) op 2 Juli 1917 de koninklijke regeering van Griekenland aan Bulgarije den oorlog verklaard heeft. Deze oorlogsverklaring zegt, dat Grieksche en Bulgaarsche strijdkrachten al sinds lang elkaar bevechten en Bulgaarsche troepen wederrechtelijk een deel van het Helleensche grondgebied bezet houden, niettegenstaande den eisch van de Koninklijke Helleensche regeering (het nieuw opgetreden bewind van Venizelos) om zich daaruit terug te trekken.

Van de drie bondgenooten is in die oorlogsverklaring geen sprake;

hoewel de Duitsche troepen en de Oostenrijksche en de Turksche detachementen aan het Macedonische front in precies hetzelfde geval verkeerden als de Bulgaarsche strijdkrachten. Met hen — de drie bondgenooten — brak Griekenland alleen maar de diplomatieke betrekkingen af. Uit een tweede dokument, dat de Bulgaarsche minister-president R a d o s l a v o f eveneens heeft laten openbaar maken, blijkt, dat, krachtens het tractaat te dien opzichte tusschen de bondgenooten gesloten, Bulgarije het recht verkrijgt al het gebied in te lijven, dat door Bulgarije tijdens den eersten Balkan-oorlog was bezet, doch door Griekenland in 1913 bij den vrede van Boekarest aan zich is getrokken, voor het geval, dat Griekenland aan Bulgarije den oorlog zou verklaren.

Het is merkwaardig, dat Duitschland zich nog steeds niet als officieel in den oorlog met Griekenland blijft beschouwen, hoewel Duitsche troepen op het Macedonische front dagelijks tegen het koninklijk Helleensche leger strijden.

TURKIJE. Sultan M e h m e d V, de eerste werkelijke constitutioneele Turksche vorst, is 3 Juli overleden en opgevolgd door zijn jongsten broeder Prins M e h m e d W a h e b - H e d i n, onder den naam van M e h m e d VI, bekend als een energieke en krachtige persoonlijkheid. Bestanding van de bestaande bondgenootschappen is van dezen nieuwen sultan te verwachten; het geheele kabinet is door hem gehandhaafd. De onderhandelingen met de Cis-kaukasische gewesten zijn uitgesteld door de verwarde toestanden, die daar heerschen.

De 15 Mei te Batoem begonnen onderhandelingen met Trans-kaukasië, vertegenwoordigd door Georgiërs, Armeniërs en Moslims, zijn voortgezet. Toen overeenstemming tusschen deze elementen niet mogelijk bleek, scheidten de Georgiërs zich 26 Mei af en riepen de onafhankelijke republiek Georgië uit, hierop volgde 28 Mei de afkondiging van de Armenische republiek en de Tartaarsche republiek Azerbeidsjan. Daarop is 4 Juni te Batoem een voorloopig verdrag geteekend, waarbij in beginsel werd besloten tot een driedeligen Trans-kaukasischen Statenbond, waarvan thans te Konstantinopel afgevaardigden zijn om met gevolmachtigden van het viervoudig verbond te onderhandelen over definitieve verdragen.

In het voorloopig verdrag van Batoem is de grenslijn tusschen Turkije en den Trans-kaukasischen statenbond in hoofdzaak vastgesteld.

De Balkancorrespondent van de N. R. Ct. meldt hieromtrent dd. 29 Juni j.l. o. a. nog: Vooreerst erkennen de drie republieken de inlijving bij het Turksche rijk van de districten van Batoem, Ardahan en Kars, welke het bij het tractaat van Brest-Litowsk zijn toegewezen. Bovendien stemmen zij toe in eene verdere uitbreiding van de grenslijn in het voordeel van Turkije, waardoor eene gunstige strategische grens wordt verkregen voor de haven van Batoem en de vestingen en versterkte stellingen van Ardahan en van Kars en de Turken ook in het bezit komen van den spoorweg van Kars naar Dsjoelfa, aan de Per-

zische grens op den weg naar Tebris; waaraan de ontworpen lijn van Erzeroem, d. i. de spoorwegverbinding van Oostelijk Klein-Azië en de Zwarte Zeehavens aldaar, zal aansluiten.

Verder is in dat voorloopig verdrag de oprichting erkend van drie republieken: Georgië, met Tiflis tot hoofdstad; Armenië met Eriwan en Azerbaïdzjan, de Tartarenstaat, met Bakoe als hoofdplaats. Deze republiek Azerbaïdzjan, niet te verwarren met de gelijknamige Perzische provincie, welke Tebris tot hoofdplaats heeft en aan de nieuwe republiek grenst.

De grenzen tusschen de drie republieken zullen door de conferentie te Konstantinopel worden vastgesteld, evenzeer de grens tusschen den Trans-kaukasischen statenbond en Cis-kaukasië.

Georgië zal omvatten de oude districten van Tiflis, Koetais en het noorden van Elizabethpol (ongeveer 65.000 vierk. K.M., bijna twee maal zoo groot als Nederland); Armenië, het district van Eriwan en het Zuid-Westelijk deel van Elizabethpol (ongeveer 22.000 vierk. K.M.) en Azerbaïdzjan, het district van Bakoe en het zuid-oostelijk deel van Elizabethpol, om en bij 40.000 vierk. K.M.

Het meest trekt wel de Armenische delegatie de aandacht, reeds hare samenstelling baart, met name onder de Armeniërs veel opzien, maar boezemt hun tevens vertrouwen in, dat het „vergeten en vergeven” van beide zijden oprecht gemeend is. Het hoofd dier delegatie toch is Mighirditsj Aharonian, de befaamde voorman van het reactionnaire comité Dagtsjaknoenian, tot voor enkele weken nog de leider van het verwoed gewapend verzet tegen den Turkschen opmarsch in den Kaukasus, twee maal ter dood veroordeeld in Turkije, op het oogenblik president van de „Nationale Vergadering van den Armenischen staat”. Als tweede gedelegeerde is gekomen de evenzeer bekende revolutionnaire Alexander Hadissian en als derde gedelegeerde de voormalige Russische Generaal-Majoor Gabriel Gorgenian. De Porte geeft in hare verklaring eerst toe, dat de verschijning te Konstantinopel van eene afvaardiging van een onafhankelijken Armenischen staat eenige verwondering heeft kunnen baren. De komst dier afvaardiging wordt echter volkomen verklaard door de verandering in de gedragslijn der Armeniërs, welke het mogelijk maakt hen nu als vrienden van de keizerlijke regeering te ontvangen. Voorheen hebben de Keizerlijke overheden zich genoodzaakt gezien om maatregelen te nemen tegen woelingen van Armeniërs in de Oostelijke provincies van het rijk, welke er naar streefden een staat te stichten midden in het rijk tusschen de Zwarte Zee en de Middellandsche Zee, welke een voortdurende bedreiging voor de veiligheid van Turkije zou zijn geweest, hetgeen niet kon worden toegelaten.

Daaraan wordt nu niet meer gedacht. De Armeniërs hebben hun eigen onafhankelijken staat gevonden buiten de grenzen van het Ottoomaansche rijk! Niets belet nu hun vriendschappelijk de hand te reiken.

Ook de 3 Armeensche gedelegeerden publiceerden optimistisch ge-

stemde verklaringen. De Turksche pers begroet de beide verklaringen met groote voldoening.

Eene andere aangelegenheid van groot gewicht, waarbij ook vele en aanzienlijke buitenlandsche belangen zijn betrokken, welke de conferentie te Constantinopel zal moeten regelen, is die der petroleum-industrie in den Kaukasus. De petroleumvelden zullen zich bevinden op het gebied van de Tartarenrepubliek van Azerbaïdzjan; gewonnen producten zullen echter over het gebied van de Georgische republiek naar de Turksche haven Batoem ter verscheeping moeten worden geleid.

PERZIE. De Engelsche regeering heeft scherp geprotesteerd tegen het gevangen nemen van eenige Engelschen, waaronder de consul te Resjt door de Perzen als tegenmaatregel tegen de arrestatie van Suleiman Mirza en zijne expeditie door de Engelschen te Bagdad.

In rechtstreeksch verband met de regeling van het Kaukasus-vraagstuk staat het binnenrukken, sinds het begin dezer maand, van Turksche troepen in de Perzische provincie Azerbaïdzjan, waar ze op het oogenblik reeds tot Tebris (ten oosten van het meer van Oermia, 170 K.M. van de grens) en Sinna (100 K.M. van de grens oostelijk van Kerkosk en 240 K.M. zuidelijk van het Germia meer) zijn doorgedrongen. Het doel van deze krijgsverrichting is, de Perzische regeering bij te staan, om een voortrukken van de Britten, die tot Kirmansjah (100 K.M. ten Zuiden van Sinna) zijn gekomen, te beletten; zodoende de Kaukasus te beschermen, en tevens eene kortere, directe etappenlinie over Persisch gebied met de krijgsmacht in Mesopotamië tot stand te brengen, achter het nagenoeg onbegaanbare Armenische Taunusgebergte om.

VEREENIGDE STATEN VAN NOORD AMERIKA. President Wilson heeft aan het graf van Washington eene academische redevoering over de toekomst gehouden. De viering van den Amerikaanschen onafhankelijkheidsdag heeft in de verschillende landen der geallieerden aanleiding gegeven tot geestdriftige betoogingen.

De Amerikaansche krachtsinspanning wordt inmiddels voortgezet en doet zich in de eerste plaats gevoelen door de steeds toenemende troepen-zendingen, aanbouw van nieuwe schepen en door leeningen aan de geallieerden. Wilson deelde mede, dat meer dan een millioen Amerikaansche troepen naar Frankrijk zijn scheepgegaan. In het geheel hebben thans 160.000 officieren en 2.010.000 man dienst genomen. De schepenproductie zou in Juni 280.400 ton hebben bedragen, de totale productie gedurende 1918 1.084.670 ton.

Aan de volken, tegen Duitschland geallieerd, zijn tot 30 Juni 1918 de volgende leeningen verstrekt: aan België \$ 120.550.000, aan Cuba \$ 15.000.000, aan Frankrijk \$ 1.685.000.000, aan Engeland \$ 3.170.000.000, aan Griekenland \$ 15.790.000, aan Italië \$ 650.000.000, aan Rusland \$ 325.000.000, aan Servië \$ 9.000.000; totaal \$ 5.990.340.000.

Uit de laatst gepubliceerde officieele cijfers over de maandelijksche uitgaven der Vereenigde Staten sinds dit land in den oorlog is gegaan — van 1 Maart 1917 tot 30 Juni 1918 — blijkt, dat deze te zamen \$ 14.013 262.563 hebben beloopen.

De Marine van de Vereenigde Staten, die uitsluitend bestaat uit vrijwilligers, telt nu, de marine-reserve inbegrepen, meer dan 450.000 man.

De regeering is geneigd om den militairen leeftijd tot 41 jaar te verhoogen, ten einde de ontredde van het economische leven en van de industrie door het oproepen van de thans vrijgestelde klassen op militairen tijd te verhoeden.

De regeering overweegt om in navolging van Rusland alle gebruik van alcoholhoudende dranken te verbieden.

De Vereenigde Staten hebben Turkije formeel verzocht om opheldering, betreffende het bericht, volgens hetwelk Turksche troepen het Amerikaansche hospitaal te Tebriz in Perzië zouden hebben geplunderd en het Amerikaansche consulaat bezet; het departement van buitenlandsche zaken kreeg door bemiddeling van het Zweedsche departement van buitenlandsche zaken mededeeling, dat de Turksche regeering een onderzoek instelt naar het gebeurde.

ZUID-AMERIKAANSCHEN STATEN. Honduras en Haïti hebben den oorlog aan Duitschland verklaard.

CHINA. Omtrent de deportatie der „China-Deutschen” schijnt nog geen bevredigende oplossing gevonden te zijn.

De Times meldt, dat de openbare meening in China ontstemd is over de oprichting van een opium syndicaat.

In Tibet is een opstand tegen China uitgebroken.

De Times deelt mede:

„Het embargo op de uitvoeren van Mandsjoerije naar Russisch gebied, dat oorspronkelijk door China in het leven werd geroepen op aandrang der geallieerden, geldt alleen voor de twee spoorwegen en het rivierverkeer op de Soengari, aangezien het onmogelijk was om het toe te passen op de landgrenzen. Aangezien de spoorwegverbinding met het W. geheel verbroken was, en eerst kort geleden werd hervat, is Wladivostock de eenige uitweg. Met het oog op den toestand in Siberië is het duidelijk, dat tot dusver niets den Duitschers is kunnen worden toegezonden. De Chineezzen hebben het embargo opgeheven onder den druk van hunne eigen landgenooten in Siberië, waarvan er vele duizenden gevaar loopen uit te hongeren door gebrek aan het noodigste. Alles, wat thans per spoor wordt vervoerd, kan alleen in niet-bolsjewiksche handen terecht komen, maar het rivierverkeer kan leiden tot de voorziening van de bolsjewiki en van de krijgsgevangenen in de Amoerprovincie en in Transbaikalie.

JAPAN. De prins van Connaught heeft een bezoek gebracht

**Korte mededeelingen omtrent militaire zaken in
verschillende landen.**

Algemeen: De opstelling en het kaliber van zwaar geschut op oorlogsschepen. De U-boot en het vraagstuk der vrachtruimte. De inneming van Jeruzalem, Int. Rev., Juni.

Amerika (Ver. St. v. Noord): Marinebegrooting. Legersterkte, M. Woch., No. 140. De luchtvloot, Int. Rev., Juni.

België: De hernieuwing van het leger, Int. Rev., Juni.

Engeland: Over het vliegwezen, Int. Rev., Juni. Vermeerdering van den aanmaak van oorlogsmaterieel. Verliezen aan hulptroepen. Verzendingen van personeel en materieel, M. Woch., No. 152.

Italië: Oorlogskosten. Artillerie-slepers, M. Woch., No. 157.

Japan: Marine, M. Woch., No. 140.

Polen: Leger, M. Woch., No. 152.

Oostenrijk-Hongarije: Motor-artillerie. Talen, M. Woch., No. 140.

Spanje: Modernisering der artillerie, M. Woch., No. 147. Legerreorganisatie, M. Woch., No. 152.

Zweden: Stellingoorlog, M. Woch., No. 157.